

Hege Aketun

Jenter og skiskyting

Hvordan gjør jenter kjønn i skiskyting

Masteroppgave i idrettsvitenskap
Seksjon for kultur og samfunn
Norges idrettshøgskole, 2017

Sammendrag

Denne studien tar for seg jenter og skiskyting. Flere tidligere studier viser at det å være idrettsutøver og det å være jente noen ganger betraktes som to motstridende identiteter. Kombinasjonen jente og idrettsutøver kan for noen innebære å overkompensere femininitet i enkelte situasjoner, mens det for andre kan være å «motsette» seg den tradisjonelle måten å gjøre femininitet. Det kan være snakk om ulike «script» for gjøren av femininitet. Det teoretiske perspektivet i denne studien legger vekt på det å gjøre kjønn, og det er nettopp hvordan jenter gjør kjønn i skiskyting som er fokus i denne studien. Skiskyting kan, med sin historie, betraktes som en maskulin idrett. Og det var av interesse å få et innblikk i hvordan jentene gjorde femininitet på en slik arena. Som verktøy for å forstå dette benyttet jeg teorier om praksisfellesskaper, og praksisfellesskaper om femininiteter, i tillegg til teorier om «doing gender» og ulike script om femininitet.

Det er en kvalitativ studie med intervju og deltakende observasjon som metode for datainnsamling. Det ble gjennomført totalt ni intervjuer og syv observasjoner av jenter i alderen 16-18 år, som alle var aktive skiskyttere på nasjonalt nivå under datainnsamlingsperioden. Alle jentene i studien hadde flyttet hjemmefra til steder hvor det fantes en videregående skole med idrett som studiespesialisering og ekstra satsing på skiskyting utenom skoletiden; også kalt «skigymnas». Datainnsamlingen ble gjort ved to skigymnas.

En ting er sikkert når det gjelder jenter i skiskyting som går på skigymnas; disse jentene sjonglerer ikke mellom to identiteter – idrettsutøver og jente – slik tidligere studier viser. Det kan virke som om det er én rådende identitet; skiskytterjente. Med dette til grunn viser det seg at skiskytterjenter gjør kjønn på forskjellige måter i ulike situasjoner. Jeg har tolket det dithen at det kan betraktes som en utvidelse av scriptet for femininitet. Skiskytterjentene ser ikke på seg selv som hverken guttete, maskuline eller «ufeminine», selv om de driver med skiskyting. Det å være tøff, annerledes, muskuløs, bruke pannebånd og ha lange fletter er bare noen av de faktorene som ligger i det å gjøre kjønn jente i skiskyting.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse	4
Forord	7
i. Innledning	8
i.i Tema og problemstilling.....	8
i.ii Tidligere forskning og teoretisk perspektiv.....	9
i.iii Fremgangsmåte og førforståelse.....	11
i.iV Studiens formål	11
i.V Oppgavens struktur	11
1. Kontekst	13
1.1 Skiskyting som idrett	13
1.1.1 Skiskyting som organisert idrett	13
1.2 Et historisk blikk på skiskyting	14
1.3 Skiskyting for ungdom i dag	15
2. Det teoretiske perspektivet	19
2.1 Hvordan forstå kjønn og kjønnsidentitet	19
2.2 Maskuliniteter og femininiteter	20
2.2.1 Kjønnhierarkiet	20
2.3 Å gjøre kjønn	21
2.3.1 Å gjøre jente	23
2.4 Praksisfellesskaper.....	24
2.4.1 Praksisfellesskaper om femininiteter og maskuliniteter	28
2.5 Kjønnsideologier i idrettsfeltet	31
2.6 Kvinner og idrettsfeltet.....	32
2.7 Femininitet og idrett	34
2.7.1 Kombinasjonen kvinne og idrettutøver.....	35
2.7.2 Den kvinnelige idrettsutøveren fremstilt i media	42
2.8 Ungdom og idrett i Norge i dag	43
2.9 Oppsummering av det teoretiske perspektivet.....	44

3.	Metoder og fremgangsmåter	46
3.1	Kvalitativ forskning	46
3.2	Min førforståelse	46
3.3	Utvalget	48
3.3.1	Tilgang til feltet	48
3.3.2	Utvalget til den deltagende observasjonen	49
3.3.3	Utvalget til det kvalitative intervjuet	49
3.4	Feltarbeid.....	49
3.4.1	Observasjonsspørsmål	50
3.4.2	Gjennomføring av observasjon i feltet.....	51
3.5	Kvalitativt intervju	51
3.5.1	Intervjuguide.....	52
3.5.2	Gjennomføring av intervju	53
3.6	Analysemetoder.....	54
3.6.1	Transkribering	54
3.6.2	Koding av intervjutekstene	54
3.6.3	Meningsfortolkning	55
3.7	Kvalitetskriterier i kvalitativ forskning.....	56
3.7.1	Troverdighet	56
3.7.2	Pålitelighet	57
3.7.3	Bekreftbarhet og overførbarhet.....	58
3.8	Etiske overveielser og refleksjoner.....	59
3.8.1	Etiske utfordringer ved feltarbeid	59
3.8.2	Etiske utfordringer i intervjusituasjoner	59
3.8.3	NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste)	60
3.8.4	Informert samtykke.....	61
3.8.5	Konfidensialitet	62
4.	Resultat og diskusjon	63
4.1	Praksisfellesskaper på skigymnas	63
4.1.1	«Et helt annet liv».....	64
4.1.2	Endelig «hjemme» blant likesinnede.....	65
4.1.3	En liten familie	67
4.1.4	Oppsummering – praksisfellesskaper på skigymnas	71
4.2	(Den muskuløse) skiskytterjentekroppen	71
4.2.1	«Kondomdressen»	71
4.2.2	«Six-pack» og «smoothe» rumper	75
4.2.3	Ikke for mye - ikke for lite.....	80
4.2.4	Oppsummering – (den muskuløse) skiskytterkroppen	81
4.3	Pannebånd og «høythengende hestehaler»	81
4.3.1	Den «perfekte» skiskytterjenta	82
4.3.2	Rosa den typiske jentefargen	84
4.3.3	Oppsummering – pannebånd og «høythengende hestehaler».....	85
4.4	Tøffe skiskytterjenter	85

4.4.1	Skiskyting passer ikke for alle	86
4.4.2	Reaksjoner fra utenforstående	89
4.4.3	Ungdom med ansvar for trening, hybel og våpen.....	90
4.4.4	Oppsummering – tøffe skiskytterjenter	94
5.	Avsluttende diskusjon	96
5.1	Praksisfellesskap	96
5.1.1	Praksisfellesskaper om feminiteter	96
5.1.2	Elever ved skigymnas	98
5.1.3	Skiskytterjenter som havner utenfor jevnalderfellesskapet	100
5.2	Utvidelse av script om feminitet	101
6.	Konklusjon.....	104
6.1	Praksisfellesskap som teoretisk rammeverk.....	104
6.2	Studiens begrensninger og videre forskning	105
	Referanser	107
	Tabelloversikt	115
	Vedlegg	116
	Vedlegg 1	117
	Vedlegg 2.	119
	Vedlegg 3.	120
	Vedlegg 4.	122
	Vedlegg 5.	125

Forord

Det har vært en lang og humpete vei for å komme i mål med denne masteroppgaven. Og det gikk til slutt. Det har vært nytt, spennende og krevende å drive sitt eget forskningsprosjekt. Det har gitt meg uvurderlig innsikt i egen struktur, vilje og evne til å lære. Jeg ville ikke vært foruten opplevelsen og den erfaringen det har gitt meg.

Som tidligere skiskytter følte det som en reise tilbake i tid, takk til alle jentene som jeg fikk gleden av å både intervju og observere, hadde ikke blitt en spennende oppgave uten dere. Og takk til trenere som lot meg få komme på besøk og slik ha mulighet til å starte dette prosjektet. Takk til min veileder Åse Strandbu for at du tvang meg til å ta det med ro når du skjønte jeg trengte det. Takk til biveileder Kristin Walseth for konstruktive tilbakemeldinger i startfasen av prosjektet. Og takk til andre forelesere på NIH som har gitt meg konkrete og gode råd. I tillegg må jeg få anledning til å rose studieseksjonen ved NIH for å løse tilrettelegging for studenter på enkelt og smidig vis.

Det å være masterstudent kan fort gjøre at man havner litt i en egen boble, da hjelper det at man har tilholdssted med mange andre i samme situasjon, så takk Elisabeth for mange gode samtaler og frustrasjonsdeling. Samtidig hadde livet på NIH vært kjedelig uten kaffe- og lunsjdates med deg, Katrine. Jeg har vært heldig som har fått hjelp fra alle kanter underveis i forskningsprosjektet, så takk til John Magnus og min bror Martin. Det hadde tatt så utrolig mye lenger tid uten all den hjelpen jeg har fått. En stor takk til Charlotte og Linn Maria, for gjennomlesing og korrektur av oppgaven før innlevering.

Som sagt ble ikke masteroppgaveskrivingen slik jeg hadde sett for meg når jeg startet på dette forskningsprosjektet. Heldigvis har min kjære samboer, Olav Tarjei, støttet meg i oppturer og nedturer gjennom hele denne lange reisen. Og det er innimellom godt å ha noen som ikke skjønner bæret av hva man skriver om, så takk til min herlige familie som har vært mitt fristed, men som likevel har backet meg hele veien. Og til alle andre signifikante mennesker i livet mitt som har heiet på meg hele veien, det er for mange til å begynne å ramse opp, takk for positive tanker og heiarop.

Hege Aketun
Mai, 2017.

i. Innledning

Hvem er disse som løper rundt med ski på beina og med et våpen hengende på ryggen, som kommer heseblesende inn på en arena for å skyte fem skudd mot en blink og så komme seg videre igjen på ski? Slitsomt, tenker nok du. Gøy, tenker nok de.

Vi har sett dem på tv; Liv Grethe Skjelbreid Poiree, Linda Grubben, Tora Berger, Tiril Eckhoff. De er kvinner og de driver med skiskyting. De smiler, ler, gråter og jubler. Gjør du et raskt søk på internett med søketeksten «skiskytterjenter» får du opp bilder av kvinnelige skiskyttere enten i aksjon i konkurranse eller poserende i konkurransebekledningen. De kan se fokuserte ut eller smilende til kamera. Men det er det vi vet om dem, skiskytterjentene, det vi ser på tv eller leser i media. Og etter disse store stjernene kommer det nye unge jenter som ønsker å bli best i den «sære» idretten som kombinerer to helt forskjellige øvelser; skyting og skigåing.

i.i Tema og problemstilling

Idretten i Norge var i lang tid ment for menn og gutter (Solenes, 2016), kvinnene kom sent på banen og måtte bryte en del barrierer på sin vei. For det var ikke alle som syntes det var like akseptabelt at kvinner deltok i fysiske aktiviteter (Guttman, 2004, Williams, 2014, Goksøyr, 2008, Heyerdahl, 2014). Maskuline verdier står sterkt i idretten, og man kan derfor fortsatt betrakte det som et maskulint domene (Lippe, 2010). Kvinnene kom definitivt sent på banen når det gjaldt skiskyting, første verdensmesterskap for kvinner var nemlig ikke før i 1984 (IBU). Skiskyting kan betegnes som en maskulin idrett med tanke på at det er en idrett med våpen og ski. Skiskyting som idrett har røtter helt tilbake til 1700-tallet da det var skisoldater, og den skiskytingen vi kjenner til i dag har nettopp sitt utspring som militærdisiplin (Bryhn, 2012).

Tema for denne masteroppgaven er «Jenter og skiskyting». Skiskyting er en forholdsvis liten idrett i Norge hvis vi ser på medlemstall, men en stor idrett når det kommer til TV-idrett. Norges Skiskytterforbund skriver på sine hjemmesider at det ifølge Markeds- og medieinstituttet (MMI) er Norges mest populære TV-idrett.

Det er kompleks idrett som kombinerer utholdenhet på ski og presisjon i skyting. Blant ungdom som driver med skiskyting er jentene representert med nesten 35 prosent, og som tidligere skiskytter var det derfor av interesse å studere skiskytterjenter nærmere.

For hva kjennetegner en skiskytterjente? Hvordan er det å være skiskytterjente? Hvilke erfaringer gjør skiskytterjenter seg om det å være en skiskytterjente? Det var mange spørsmål som kvernet rundt temaet. Til slutt kokte det ned til å se på skiskytterjenter og kjønn. I flere år har jeg vært inspirert av teorier som omhandler det *å gjøre kjønn*. Og slik fortsatte det inn i dette prosjektet også. Tidlig i prosjektet fikk jeg øynene opp for Paechters (2003a, 2003b, 2007) perspektiver om praksisfellesskap om feminiteter og maskuliniteter, og hvordan disse kan betraktes som en læringsarena for nettopp feminitet og maskulinitet. En kombinasjon av det å ha vært aktiv skiskytter selv og det å være inspirert av ulike kjønnsteorier og perspektiver førte til at problemstillingen ble som følger:

Hvordan gjør jenter kjønn i skiskyting?

Dette spørsmålet er av interesse fordi de er kvinnelige utøvere i det som kan betraktes som en maskulin idrett. Og det vil derfor være spennende å se om og hvordan det har noe å si for jenters kjønnsidentitet.

Siden jeg selv har drevet med skiskyting var det noen erfaringer og tanker jeg hadde om temaet. Jeg var første jente til å bruke rosa miniskjørt og matchede rosa hansker i skiskytterkonkurranse på nasjonalt nivå i Norge. Jeg vet det ble en trend i ettertid. Men siden dette er så lenge siden kan jeg ikke erindre hvorfor eller hvilke bakenforliggende årsak som lå til grunn for nettopp det valget. Jeg er også en ivrig TV-titter når det er vinteridrett som ruller på skjermen, og har observert at rosa fortsatt er en farge som er populær blant jenter som driver med skiidretter. Men dette er kun ytre faktorer og det ble derfor ekstra spennende å utforske hvordan jenter i skiskyting *gjør* «skiskytterjente».

1.ii Tidligere forskning og teoretisk perspektiv

Det finnes en del forskning på kvinnelige idrettsutøvere og kjønn, men svært lite om skiskytterjenter og kjønn. Derfor ble jeg nødt til å basere meg på tidligere forskning som

omhandlet kvinnelige idrettsutøvere i andre typer idretter. Men de kan likevel ses på som relevante for denne studien. Jeg har valgt å ta med et knippe utenlandske studier og et knippe norske studier, som alle ser på kvinnelige idrettsutøvere og hvordan femininitet gjøres. Mange studier er om kvinnelige idrettsutøvere i lagidretter; fotball (Skyrudsmoen, 2014) og basketball (Strandu og Hegna, 2006) og håndball (Broch, 2016) er noen av dem. Jeg har tatt for meg disse studiene fordi de er relevante med tanke på diskusjonen senere i denne oppgaven. Selv om skiskyting er en individuell idrett, tilhører man ofte et lag eller team med flere skiskyttere som man trener sammen med. Det vil derfor være nyttig å se andre funn opp mot egne funn.

Det er også gjort studier på individuelle idretter og kvinnelige utøvere, deriblant Sisjord og Kristiansens (2008, 2009) studie av norske brytere. Denne studien, i tillegg til en studie om kvinnelige boksere av Menneson (2000), var hensiktsmessig å redegjøre for siden man kan kalle boksing og bryting for to maskuline idretter. Og det var derfor interessant å se funn fra de to studiene opp mot egne funn.

Tanken om at vi ikke bare *er* kjønn, men *gjør* kjønn har vært en inspirasjon for meg de siste årene. Det ble derfor nokså naturlig å ta for seg «doing gender»-perspektivet til West og Zimmerman (1987) som et grunnlag for å forstå det å gjøre kjønn. Siden denne studien omhandler jenters måte å gjøre kjønn på tok jeg for meg noen begreper av Ussher (1997) som var relevante med tanke på diskusjonen av resultatene. Begrepene innebærer at kvinner og jenter beveger seg mellom ulike «script» for gjøren av femininitet. Begrepene om «script» er benyttet i noen tidligere studier på feltet om kvinnelige idrettsutøvere og kjønn, derfor var det enda mer relevant å bruke begrepene som en del av det teoretiske perspektivet.

Ganske tidlig i utviklingen av prosjektet fant jeg inspirasjon i teorier om praksisfellesskaper (Lave & Wenger, 2003, Wenger, 2004). At miljøer innenfor idretten kan ses på som praksisfellesskap er ikke noe nytt. Ronglan (2008) betrakter et håndballag som praksisfellesskap, og i mitt tilfelle var det interessant å se hvordan et team med skiskytterjenter kan være et praksisfellesskap. Og på den måten være en læringsarena for nettopp det å være skiskytterjente. Men selve teoriene om praksisfellesskap mangler et kjønnsaspekt mener Paechter (2003b). Hun legger til orde for at det eksisterer praksisfellesskaper hvor man lærer hvordan man gjør femininiteter

og maskuliniteter (Paechter, 2003a, 2003b, 2007). Det ble derfor interessant i min studie å benytte dette perspektivet til Paechter for å svare på problemstillingen.

1.iii Fremgangsmåte og førforståelse

Med den ordlyden i problemstillingen var det naturlig å gjennomføre en kvalitativ studie, med kvalitativt forskningsintervju og deltakende observasjon som datainnsamlingsmetoder. Som tidligere skiskytter var veien til miljøet kort, og jeg fikk fort svar fra trenere ved ulike team om at jeg gjerne måtte komme å presentere prosjektet mitt for jentene ved teamene deres. Det ble totalt gjennomført ni intervjuer og syv observasjoner. Deltakerne i studien var i aldergruppen 16-18 år og alle jentene hadde flyttet hjemmefra til steder hvor det var en videregående skole som tilbød ekstra satsing på skiskyting; også kalt skigymnas.

Siden jeg selv har drevet aktivt med skiskyting var det viktig å ikke la det være et slør over forskningen, fokuset ble derfor å ha på forskerbriller og være klar over min førforståelse om idretten. I flere intervju- og observasjonssituasjoner var det en fordel at jeg hadde god kunnskap om idretten da det var lett for meg å forstå idrettsspesifikke uttrykk.

1.iv Studiens formål

En studie om skiskytterjenters måte å gjøre kjønn på kan bidra til å øke forståelsen for de få jentene som velger en liten, men kompleks idrett. Muligens kan det å forstå skiskytterjenter være et bidrag inn i utforminger og utbedringer av jenteprosjekter som har som formål å rekruttere flere jenter til idretten. Slik ser jeg at denne masteroppgaven vil være til nytte for Norges Skiskytterforbund i sine utviklinger av jenteprosjekter. Oppgaven kan også benyttes av skiskyttertrenere som har jenter i sitt team ved for eksempel skigymnas.

1.V Oppgavens struktur

Neste kapittel består av en redegjøring av skiskyting og skiskyting som idrett. Jeg har kort tatt for meg skiskytingen og skiskytterkvinnenes historie, før jeg har sett på skiskyting som ungdomsidrett. Dette danner det kontekstuelle bakteppet for å forstå idretten som jentene i studien min bedriver.

I kapittel 2 kommer det teoretiske perspektivet. Her forklares kort kjønn og kjønnsidentitet, før jeg tar for meg kjønnshierarkiet og forklarer hva som menes med maskuliniteter og femininiteter. Videre går jeg mer i dybden og redegjør for begrepet «gjøre kjønn», og tar for meg ulike begreper om det å «gjøre jente». Dette danner grunnlaget for å forstå hvordan praksisfellesskaper kan omhandle femininiteter og maskuliniteter. Til sist i kapitlet kommer en redegjørelse om kjønnsideologier i idrett som en bakgrunn for presentasjonen av studier på femininitet og idrett. Både utenlandske og norske studier på kvinnelige idrettsutøvere presenteres før jeg kort tar for meg litt om ungdom og idrett i Norge i dag.

Kapittel 3 forklarer metoder og fremgangsmåter i forskningsprosjektet. Her tar jeg for meg og forklarer nærmere min forforståelse og etiske overveielser og refleksjoner rundt forskningsmetodene. Det gjøres rede for utvalget til både den deltagende observasjonen og det kvalitative intervjuet, i tillegg til hvordan feltarbeid og intervju ble gjennomført. Jeg tar også for meg hvordan man kan kvalitetssikre kvalitativ forskning med visse kriterier.

Resultater fra analysen blir presentert og diskutert i kapittel 4. Dette kapitlet er delt opp etter fire hovedkategorier med underkategorier som fremkom i analysearbeidet. I den avsluttende diskusjonen i kapittel 5 blir resultatene diskutert i lys av det teoretiske perspektivet, i tillegg til at noen funn gjorde det hensiktsmessig å diskutere disse funnene opp mot noe tidligere forskning. Problemstillingen vil bli besvart i dette avsluttende kapitlet. Helt til sist i oppgaven følger en kort avslutning der jeg reflekterer over bruk av det teoretiske perspektivet.

1. Kontekst

I dette kapitlet vil jeg ta for meg skiskyting som idrett og gi en kort redegjørelse for skiskytingens- og skiskytterkvinnenes historie. Til sist i kapitlet vil jeg gå nærmere inn på skiskyting for ungdom i dag.

1.1 Skiskyting som idrett

Skiskyting er en sammensatt og kompleks idrett som kombinerer både utholdenhet og presisjon. The International Biathlon Union beskriver skiskyting som «[...] a sport that combines the endurance of free-technique crosscountry skiing with precision small-bore rifle marksmanship».

Kombinasjonen av skigåing med høy puls og skyting som krever presisjon gjør skiskyting til en publikumsvennlig idrett. Det skjer hele tiden noe underveis i konkurransene, og publikum kan befinne seg på ett sted og se utøverne opptil flere ganger. I tillegg foregår start, skyting, eventuelle vekslinger og målgang på samme arena hvor publikum kan befinne seg. Det er en idrett hvor utøvernes plasseringer svinger underveis i konkurransen, da det skal gjennomføres to eller fire skytinger i løpet av én konkurranse og det er straff for de som bommer enten i form av strafferunder eller tilleggstid per bom. Det skal skytes på fem blinker hver skyting. Blinkene er så små som 4,5 cm i diameter ved liggende skyting og 11,5 cm i diameter på stående skyting. Og avstanden fra skytestandplassen til blinkene er 50 meter.

Skiskyting har blitt en meget populær tv- og publikumsidrett blant den norske befolkning. Norges Skiskytterforbund skriver på sine hjemmesider at siden 2002 har skiskyting toppet MMI sine statistikker over Norges mest populære idretter. Så da Norge arrangerte verdensmesterskap i skiskyting i Oslo i 2016 var det med fullstappede publikumsarenaer i Holmenkollen. Ikke siden OL i 1952 har det vært flere tilskuere tilstede i Oslos «kollen» (Fottland & Stenersen).

1.1.1 Skiskyting som organisert idrett

Alle klubber og lag som driver med skiskyting i Norge hører til innunder Norges Skiskytterforbund (NSSF), som er et særforbund i Norges Idrettsforbund. NSSF ble stiftet i 1983, frem til da hadde skiskyting vært underlagt Det Frivillige Skyttervesen.

Medlemmene i NSSF er fordelt på rundt 200 lag og 16 idrettskretser. Per i dag har NSSF om lag 9000 medlemmer, hvorav 32 % av disse er kvinner/jenter (Norges Skiskytterforbund).

Det finnes flere ulike konkurransedisipliner innenfor skiskyttergrenen; normal (individuell), sprint, fellesstart, jaktstart og stafett tillegg til mix-stafett og supersprint. Det er alltid egne klasser for kvinner og egne klasser for menn, de konkurrer kun sammen i det som kalles mix-stafett. Begge klassene er gjennom alle de ulike disiplinene i løpet av en sesong i Verdenscupen, Europacupen og/eller Norgescupen, med unntak av supersprint som ofte er å finne på programmet i sommerarrangement og for juniorer og ungdom utøvere. Fra 1.mai det året man fyller 16 år regnes man innunder klassene Ungdom, og her stiller man i årsklasser. Det finnes tre klasser for kvinner og tre klasser for menn i denne kategorien; K17 (kvinner 17 år), K18, K19 og M17 (menn 17 år), M18 og M19. Fra 1.mai det året man fyller 20 år stiller man i Juniorklassene K20-21 eller M20-21, og fra 1.mai det året man fyller 21 år skal man da stille i Seniorklassen. De ulike konkurransedisiplinene er like for kvinner og menn, med unntak av lengden på rundene, da rundene til kvinnene er litt kortere enn mennenes (Nasjonale konkurranseregler, 2016).

1.2 Et historisk blikk på skiskyting

Den første kjente konkurransen i skiskyting ble arrangert mellom grensepatroljer på grensen mellom Norge og Sverige i 1767. Men ikke før i 1861 ble den første klubben registrert, Trysil rifle og skiklubb. Skiskyting ble organisert internasjonalt gjennom Union Internationale de Pentathlon Moderne (UIPM) som ble dannet i 1948. Denne organisasjonen tok seg av både skiskyting og femkamp. Regelverket for skiskyting ble vedtatt i 1956 og organisasjonen la til en «B» for Biathlon i forkortelsen; UIPMB. Det første verdensmesterskapet i skiskyting ble ikke avholdt før i 1958 i Østerrike, med normaldistanse for menn på programmet. Og i 1960 var skiskyting med i vinter OL-programmet i Squaw Valley, USA, da med 20 kilometer for herrer som øvelse. Regelverket for kvinner i skiskyting ble godkjent i 1980, i UIPMB-kongressen i Sarajevo, Jugoslavia. Kvinnenes første internasjonale konkurranse ble avholdt i Tsjekkoslovakia i 1981. Og det første verdensmesterskapet for kvinner ble holdt i 1984 i Chamonix, Frankrike, der sto da allerede individuell-, sprint- og stafettkonkurranse på programmet. Men skiskyting for kvinner kom ikke på OL-programmet før i 1992. The

International Biathlon Union blir opprettet på en ekstraordinær UIPMB kongress i 1993, og separerte seg fra UIPMB i 1998 (IBU), og første president ble nordmannen Anders Besseberg (NRK, 2002, 05.12).

Ifølge NSSF sine hjemmesider og resultatlister over vinnere av Norgesmesterskap, Norgescup og Hovedlandsrenn opp gjennom tidene så var første kvinne med i Senior NM i 1979 i Øvrebø. Der deltok også to kvinnelag i stafetten for kvinner. Det ble avholdt Junior NM på samme sted til samme tid, det var da kun én kvinneklasser blant juniorene, mens herrene hadde to. Og det var kun ett lag som deltok i stafetten for kvinner.

Det første Hovedlandsrennet (uoffisielle norgesmesterskap) for yngre utøvere, fant sted i Dunderdalen. Og det var to klasser for jenter; eldre rekrutt og yngre rekrutt. Det var ingen lag i kvinnestafetten.

Kvinner var tydeligvis med i hele Norgescupen sammenlagt først i 1985, da det står nevnt en kvinne som vinner i seniorklassen og en kvinne som vinner av juniorklassen. Men selv om kvinnene ikke kom på arenaen før ganske sent i forhold til mennene, så slo de hardt fra seg, og mange av de kvinnelige skiskytterne er godt kjente idrettsutøvere i Norge, som Liv Grethe Skjelbreid Poiree, Linda Grubben og Tora Berger er bare noen av dem. Og heldigvis økte kvinneandelen fra disse årene og fremover til i dag.

1.3 Skiskyting for ungdom i dag

Med en medlemsmasse på omtrent 9000 medlemmer er Norges Skiskytterforbund et lite forbund. Men dette til tross så er idretten en av de mest populære TV-idrettene. Det finnes totalt 176 idrettslag/-klubber som driver med skiskyting i Norge.

Andelen kvinner som driver aktivt med skiskyting er lavere enn det generelle nivået blant aktive kvinner i organisert idrett, registrert hos Norges idrettsforbund. Med en prosentandel på 32% kvinner i skiskytterforbundet ligger de hakket lavere enn de 40% som er registrert i NIF i 2015 (Norges idrettsforbund, 2015).

Tabell 1: Oversikt antall aktive ungdom. Tall hentet fra Årsrapport 2014¹, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité.

	Jenter 13-19 år	Gutter 13-19 år	Totalt Ungdom 13-19 år (N)
Norges skiskytterforbund	748	1394	2142 (N= 100, J 35%, G 65%)
Norges skiforbund	10 067	15 182	25 249 (N=100, J 40%, G 60%)
Norges fotballforbund	33 165	69 085	102 250 (N=100, J 32%, G 68%)

Som man kan se av tabellen så er skiskytterforbundet et lite forbund sammenlignet med skiforbundet som også driver med vinteraktiviteter på ski. Det er elleve ganger så mange aktive ungdom i alderen 13-19 år i Norges skiforbund. Og sammenlignet med det største særforbundet, fotballforbundet, så er skiskyting en bitteliten idrett. Andelen aktive jenter i alderen 13-19 år er lavest i fotballforbundet med 32 prosent, og høyest i skiforbundet med 40 prosent, skiskytterforbundet ligger midt mellom med 35 prosent aktive jenter.

Mange ungdommer som velger å fortsette med skiskyting etter ungdomsskolealder begynner på videregående skoler med idrettsfag som studiefordypning, og som oftest tilbyr skiskyting som en del av den fordypningen. For mange innebærer det at de må flytte bort fra foreldrene sine. Noen videregående skoler tilbyr internatordninger for elevene, mens andre ikke har denne ordningen og elevene er nødt til å bo privat i hybler og lignende. I Norge finnes det både offentlige videregående skoler og private videregående skoler. Mens de offentlige er gratis for elevene å gå ved, så koster de private en del penger. Ofte blant de private skolene kan det være inntakskrav, dette kan være resultater i foregående sesong. Likheten blant de offentlige og de private videregående skolene er at de som oftest har egne team der utøverne kan satse enda mer på skiskytingen i tillegg til det de har av skiskyting som fag i skoletiden. I tillegg gir begge typene videregående utdanning generell studiekompetanse som er et krav for å gå videre på høyere utdanning i Norge.

¹ Dette er den siste offentlige rapporten fra NIF over antall medlemmer i hvert særforbund – også kalt idrettsregistreringen.

Ikke alle trenger å flytte hjemmefra, noen bor i nærheten av en slik videregående skole, andre velger å fortsatt tilhøre sin hjemklubb og velger andre typer videregående skoler. Uansett så er man i en alder av kun seksten år nødt til å ta et valg om man vil satse på idretten. Det er en idrett som er økonomisk krevende med tanke på utstyr, reise og overnatting. Den er også tidskrevende både i form av antall treningstimer, og i form av antall timer som blir brukt på reising til og fra treningssamlinger og konkurranser. Svært mange elever som satser på skiskyting har mange fraværstimer og dager fra skolen. For de som velger å være elever ved en videregående som tilbyr skiskyting og gjerne har et skoleteam så blir det som oftest litt mer tilrettelagt, spesielt i forbindelse med treningssamlinger da noen lærere har mulighet til å bli med slik at undervisningen er mer tilrettelagt. I tillegg har jeg hørt at det tilrettelegges for elevene hvis det skal være prøver eller tentamener i konkurransesesongen. Det kan altså være lettere å satse på skiskytingen samtidig som man velger å ta en videregående utdanning ved å velge en skole med skiskyting som studiespesialisering.

I løpet av konkurransesesongen 2015/16 var det totalt 12 renn, hvorav tre renn var Norgesmesterskapsøvelser og ni renn var innunder Statkraft Junior Cup i tillegg til at det niende og siste cup-rennet også var en NM øvelse (Norges skiskytterforbund). Konkurransesesongen varer som oftest fra desember til mars, men for mange er det også et viktig renn lenge før sesongstart for tidlig på høsten arrangeres rulleski-NM. Skiskyttere møtes på tvers av lag og team mange ganger i løpet av en konkurransesesong.

Det å drive med skiskyting krever en del utstyr, mye dyrt utstyr som skal passes på. Et skiskyttervåpen er av våpentypen salongrifle kaliber 22, og er lovpålagt å oppbevare i våpenskap. Det kreves våpentillatelse for å erverve våpen i Norge. Det gis ikke våpentillatelse til personer under 18 år, men det kan gjøres unntak for ungdom over 16 år (våpenloven, 1961) hvis man kan vise til å ha vært aktivt medlem av et skytterlag i mer enn seks måneder og har anbefaling fra dette laget (våpenforskriften, 2009).

Det er mye utstyr som skal passes på til enhver tid, før og under treninger og konkurranser. Det er en del regler som skiskyttere må forholde seg til i konkurransesesongen. På morgenen før konkurranse skal skiskyttervåpenet kontrolleres for vekt og avtrekk. Det er regler som må overholdes med tanke på reklame på våpen og

bekledning. Under innskyting på konkurransedagen, under trening dagene før konkurranse og underveis i konkurransene er det visse tider og regler som må overholdes av utøverne og støtteapparat. Straffen for å ikke gjøre alt dette riktig kan være tilleggstid i konkurransene eller i verste fall diskvalifikasjon eller startnekt (Nasjonale konkurranseregler, 2016).

2. Det teoretiske perspektivet

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for ulike forståelser av kjønn og kjønnsidentitet. Begreper som vil være særlig nyttige er «doing Gender», samt «being girl», «doing girl» og «resisting girl». Som teoretisk perspektiv vil jeg ta for meg «praksisfellesskap» om feminiteter og maskuliniteter, først kommer en kort redegjørelse for hva som menes med praksisfellesskap. Til sist i kapitlet vil jeg redegjøre for kjønnsideologier i idretten. Det vil også være hensiktsmessig å gjøre rede for tidligere forskning på området feminitet og kvinnelige idrettsutøvere.

2.1 Hvordan forstå kjønn og kjønnsidentitet

I norsk tale bruker vi ordet *kjønn* om både biologisk og sosialt kjønn. På engelsk viser begrepene *sex* og *gender* til to distinkte betydninger av ordet kjønn (Giddens, 2013, s. 636). I biologisk kjønnsteori, på engelsk *sex*, finnes det to kjønns kategorier; kvinne og mann. Fokuset er ofte på forskjellene mellom de to kategoriene, der menn sees som naturlig forskjellige fra kvinner. Denne forventningen om at kjønnene skal være ulike er med på å bestemme hvordan man skal definere og være kjønn. Begrepet *gender*, eller det vi kaller sosialt kjønn på norsk, kan enkelt forklares som «What is considered masculine and what is considered feminine in a group or society» (Coakley, 2009, s. 258).

Kjønn utgjør en del av vår identitet, og kjønnsidentitet forstås da som «hvilket kjønn man opplever å høre til eller hvilke typer feminitet og/eller maskulinitet man identifiserer seg med, eller tar avstand fra i ulike situasjoner» (Bjerrum Nilsen, 2006, s. 155). Wenger (2004) forklarer at identitet er en forhandlet opplevelse. «Vi definerer hvem vi er, ved de måder, hvorpå vi opplever oss selv gjennom deltagelse så vel som ved de måder, hvorpå vi og andre tingliggjør vores selv» (s.174).

Vi utvikler vår identitet ved hvordan vi møter samfunnet, hvordan vi opplever oss selv i verden (Paechter, 2007, s. 23) og hvordan det påvirker oss og de relasjoner som oppstår. Slik forklarer Wenger (2004, s. 177) at identiteten er kompleks, den eksisterer ikke som et objekt, men eksisterer i de konstante forhandlingene med selvet.

2.2 Maskuliniteter og femininiteter

Sosiologen Connell (2002) tar til orde for at det finnes mange typer maskuliniteter og mange typer femininiteter, slik kan vi forstå at det finnes mange ulike idealmåter å være kvinne eller mann. Jørgen Lorentzen (2006) påpeker at maskulinitet er et begrep som er relasjonelt. Connell snakker altså ikke om menn eller kvinner, men ofte om maskulinitet og feminitet, eller rettere sagt flertallet og mangfoldet i disse begrepene.

«Masculinity does not exist except in contrast with femininity» (Connell, 2005, s. 68). Connell (2005) mener at ikke alle samfunn og kulturer har begrepene maskulinitet og femininitet, men i vestlig kultur er menn og kvinner bærere av feminine og maskuline karaktertyper. Connell forklarer at femininitet og maskulinitet er noe mer enn de ulike kjønnskategoriene; slik kan menn være forskjellig seg imellom og kvinner forskjellig seg imellom. Hadde det kun vært snakk om menn og/eller kvinner som grupper så hadde man ikke behøvd begrepene «maskulinitet» og «femininitet» forklarer Connell (2005).

2.2.1 Kjønnshierarkiet

Begrepene maskulinitet og femininitet henger sammen med teorier om kjønnsmakt og kjønnshierarki. Connell (2002) forklarer at kjønn og makt ligger som en struktur i samfunnet. Det at mannen er det dominerende kjønn har sitt utspring gjennom konseptet «patriarkatet. Patriarkatet handler ikke bare om én manns makt over én kvinne, man kunne også se det i det offentlige og statlige også. For eksempel gjennom byråkratiet, hvordan menn i lederposisjoner velger menn som sine ansatte. Langeland (2008) påpeker at Connell mener at maskulinitet og femininitet er relasjoner som er innbakt i kulturen vår, og vil kun eksistere der det finnes et slikt kjønnssystem som i den vestlige kulturen. Denne relasjonen setter maskulinitet i et motsetningsforhold til femininitet. «Gender is the structure of social relations that centres on the reproductive arena, and the set of practices (governed by this structure) that bring reproductive distinctions between bodies into social processes» (Connell, 2002, s.10).

Kjønn må forstås som en sosial praksis som konstant henviser til kropp og hva kropper gjør (Connell, 2005, s. 71). Connell (2002, 2005) snakker om at vi må forstå kjønn ut ifra hvordan samfunnet konstant forhandler med de menneskelige kropper, og slik påvirker det våre personlige liv. Slik kan vi også forstå at kjønnsmønstre er ulikt i ulike

kulturer og ulike kulturelle kontekster. Dermed kan man også forstå at kjønn reproduseres sosialt, ikke kun biologisk (Connell, 2002, s. 10). Slik er kjønn i kontinuerlig forandring fordi kulturer og samfunn stadig forandres.

Slik kan vi også forstå at kjønnspektet blir noe kroppslig, noe veldig nært, i forhold til samfunnsstrukturer. For hvorfor skulle ellers kvinner kle seg eller oppføre seg som de gjør, det er ikke noen mannlig patriarkorganisasjon som sitter der på toppen og bestemmer dette. I følge Connell blir kjønnspektet like mye gjennomført og repetert hver dag både på grunn av strukturer men også på grunn av diskursene i dagliglivet. Vi må forstå denne kjønnspektet som et kjønnspektet eller kjønnsorden, der en type maskulinitet er mer dominant enn andre maskuliniteter og femininiteter. Connell kaller den dominante i kjønnspektet for hegemonisk maskulinitet. Det er altså ikke snakk om menn og/eller kvinner, men snarere maskuliniteter og femininiteter, og med en slik forståelse av kjønnspektet kommer det frem at det ikke eksisterer bare én form for maskulinitet eller femininitet. Jørgen Lorentzen (2006) forklarer at med begrepet hegemonisk maskulinitet kan man forstå hvordan noen grupper i samfunnet kan opprettholde den makten og posisjonen de har. Og hvordan de agerer i samfunnet i forhold til andre maskuliniteter og femininiteter og hvordan makten fordeles. Dette maktforholdet mellom menn og kvinner er sentrert rundt én strukturell faktor, nemlig den globale dominansen av menn over kvinner (Connell, 1987, s. 183). Slik mener Connell at kjønnspektet er strukturert etter patriarkatet.

2.3 Å gjøre kjønn

Et perspektiv innenfor kjønnsteori er at vi ikke bare *er* kjønn, vi *gjør* kjønn. Og vi gjør det på ulike måter, i ulike sammenhenger. Hva vil det si å *gjøre* kjønn? Selve begrepet «å gjøre kjønn» ble kjent gjennom artikkelen «doing gender» av West og Zimmerman fra 1987. West & Zimmerman (1987) tar til orde for at kjønn er noe som fremføres for omgivelsene. Som medlemmer av et samfunn er vi med på produksjon av denne «gjøringen» av kjønn. Det er altså hvordan du *gjør* kjønn, ikke hva slags kjønn du *har*, som er det essensielle. Men det er ikke vilkårlig hvordan du gjør kjønn; «Doing gender involves a complex of socially guided perceptual, interactional, and micropolitical activities that cast particular pursuits as expressions of masculine and feminine 'natures'» (West & Zimmerman, 1987, s.126).

Man gjør kjønn i tråd med det som oppfattes som feminint eller maskulint. Det er altså snakk om at individet utfører måten kjønnen skal gjøres, men likevel er dette en slags situasjonell utførelse, det avhenger av hvem som er tilstede eller hvilke sosiale settinger man befinner seg i. Slik kan vi forstå at man gjør denne utførelsen av kjønn for andre i samfunnet (West & Zimmerman, 1987). Solbrække og Aarseth (2006) forklarer «doing gender» med at man må fremføre kjønn på visse måter for å bli sosialt akseptert som nettopp det ene kjønnen. De mener begrepet til West & Zimmerman forsøker å vise at utførelsen av kjønn er styrt av foreliggende kulturelle påbud.

Disse påbudene har utspring i de ulike kjønnskategoriene, her snakker vi om biologisk kjønn. West & Zimmermann (1987) mener altså at man ikke kommer unna det biologiske kjønn, og at kriteriene for de to kjønnskategoriene ofte er bestemt av biologi. Ut ifra hvilket biologisk kjønn du har, blir du plassert i en kjønnskategori, men det er den sosiale utførelsen av kjønn som bestemmer om du tilhører kategorien kvinne eller mann. Det er ikke alltid samsvar mellom den klassifiseringen etter hvilke kjønnsorganer man er født med og hvilken kjønnskategori man føler man tilhører. For å beskrive dette bruker West og Zimmerman en case-studie gjort av Garfinkel i 1967 om den transseksuelle Agnes. Agnes var oppdratt som gutt, men begynte å identifisere seg som kvinne, og fikk flere år senere kjønnskifteoperasjoner. Denne studien viser at Agnes var nødt til å finne ut hvordan man utfører kjønnen kvinne i ulike sosiale settinger, noe kvinner født med de riktige kroppsattributtene tar for gitt. Det enkleste var jo utseende, for vi mennesker putter folk i en av kjønnskategoriene ut ifra det vi fysisk ser. Ser vi en person i dress og slips så tenker vi automatisk at det må være mann på grunn av beklædningen, og ikke fordi vi vet hvilket kjønnsorgan personen har. Og vi forventer at alle viser oss hvilken kjønnskategori de tilhører. «Not only do we want to know the sex category of those around us (to see it at a glance, perhaps), but we presume that others are displaying it for us, in as decisive fashion as they can» (West & Zimmerman, 1987, s. 134).

Kjønnskategorisering og fremføringer av kjønn er ikke det samme, West & Zimmerman (1987) legger vekt på at kvinner kan være «ufeminine» men det gjør dem ikke «ukvinnelige» av den grunn, det er derfor mer enn bare det ytre som for eksempel klær, sminke og hårfrisyre som gjør at vi gjenkjenner noen som enten kvinner eller menn. Fremføringen av kjønn må altså også være på plass, og kjønnsfremføringen gjøres ulikt

i ulike situasjoner. «Doing gender consist of managing such occasions so that, whatever the particulars, the outcome is seen and seeable in context as gender-appropriate or, as the case may be, gender-inappropriate, that is, accountable» (West & Zimmerman, 1987, s. 135).

West & Zimmerman (1987) påpeker at selv om det er det enkelte individ som gjør kjønn, så er det i interaksjon med samfunnet rundt at kjønnsfremføringen blir vurdert. Det å gjøre kjønn skjer i interaksjon med andre.

2.3.1 Å gjøre jente

Siden dette er en studie av hvordan jenter gjør kjønn, har jeg valgt å ta med noen ulike begreper som omhandler hvordan jenter kan gjøre femininitet på. Jane Ussher forklarer i likhet med West og Zimmermann (1987) at posisjonen som kvinne er ikke noe man er, men snarere noe man gjør. Ussher (1997) på sin side mener at kvinner forhandler aktivt mellom ulike 'script' for femininitet som er tilgjengelige. I forhandlingen må de forene motsetninger og uoverensstemmelser for at fremføringen skal være riktig, eller feil. For Ussher (1997) nevner at det finnes minst fire ulike typer script²; 1) doing girl, 2) being girl, 3) resisting girl og 4) subverting femininity. Disse ulike scriptene er ikke låst eller satt, og kvinner beveger seg i en kontinuerlig prosess mellom disse posisjonene ettersom man befinner seg i ulike situasjoner gjennom livet. Hvordan vi tolker fremføringen til en kvinne vil avhenge av hennes intensjoner, og ikke minst de antagelser vi har med oss fra før. Det er en komplisert prosess siden intensjonene ikke alltid er bevisste og våre antagelser vil være påvirket av vår egen kjønnsforståelse. Slik kan vi si at få fremføringer vil være «perfekte» (Ushher, 1997, 445).

Videre vil jeg forklare i korte trekk de fire ulike scriptene, hvor de tre første vil være de som er mest aktuelle i denne oppgaven.

1) «Being girl» er ifølge Ussher (1997) det tradisjonelle scriptet for «kvinne» som blir til når en kvinne vil *være* heller enn å *gjøre* femininitet. Nøkkelegenskapene til «being girl» er et vakkert ytre, godhet og egenskapene til å skaffe seg oppmerksomhet fra menn

² Jeg har valgt å beholde disse begrepene på engelsk da den norske oversettelsen ikke føles forklarende nok.

(Ussher, 1997, s. 445). Egenskaper vi kan se i Hollywood filmer, reklamer, kvinnemagasiner og skjønnhetsmagasiner.

2) «Doing girl» kan forklares som det scriptet hvor kvinner fremfører femininitetsforestillingen. Kvinner kan her velge å fremføre den tradisjonelle formen for femininitet når det måtte passe dem, men kan også fremføre andre former for femininitet. «Doing girl» kan også forklares som kvinners måte å myndiggjøre seg på (Ussher, 1997).

3) «Resisting girl», scriptet der kvinner motsetter seg, ignorerer eller ofte latterliggjør det som blir sett på som tradisjonelt feminint. Likevel legger Ussher (1997) vekt på at man ikke avviser alt som har med det kvinnelige å gjøre. Men det er kanskje ikke de kvinnene som er mest opptatt av et yndig og vakkert ytre eller opptatt av å måtte skjule hvem de er. Det kan by på motstand fra omverdenen, siden den vestlige normen for kvinne er annerledes, der det forventes at man bryr seg om et vakkert utseende.

4) «Subverting femininity» kan assosieres med kvinner som bevisst spiller på kjønn og femininitet til det offentlige skue som en opptreden, der det vrir og parodieres på de tradisjonelle scriptene for femininitet. Noen gjør det for å provokere og ønsker oppmerksomhet, og mange får tilbakemeldinger fra omverdenen med fordømmelse. Vi finner ofte denne typen posisjon innenfor queer theory (Ussher, 1997), men det skal jeg ikke gå nærmere inn på i denne oppgaven.

2.4 Praksisfellesskap

Felles for perspektivene som er lagt frem til nå er at kjønn gjøres. Jeg vil videre presentere praksisfellesskap som en teori for å forstå hvordan vi dermed kan lære å gjøre kjønn. Det vil være hensiktsmessig å gjøre rede for dette perspektivet da det er nettopp praksisfellesskaper som studeres i denne oppgaven. Først vil jeg ta for meg teorien praksisfellesskap, og videre ta for meg praksisfellesskap om femininiteter og maskuliniteter.

«At leve som mennesker er ensbetydende med, at vi konstant er optaget af at udøve alle mulige former for virksomheder, lige fra at sikre vores fysiske oplevelse til at opsøge de mest sublimе glæder. Når vi definerer disse virksomheder og sammen engagerer os i udøvelsen af dem, interagerer vi med hinanden og med verden, og vi afstemmer vores relationer til hinanden og verden derefter. Med andre ord: vi lærer» (Wenger, 2004, s. 59).

Som mennesker tar vi konstant del i en sosial læring. Jean Lave og Etienne Wenger mener at vi tar del i ulike «praksisfellesskap» hvor den sosiale læringen finner sted, teorien kalles «Communities of practice». Læringen skjer gjennom deltakelse i de sosiale praksisene, og denne læringen er ifølge Lave og Wenger situert (Lave & Wenger, 2003).

«Denne kollektive læring resulterer med tiden i praksisser, der både afspejler udøvelsen af vores virksomhed og de dermed forbundne sociale relationer. Disse praksisser tilhører således en form for fællesskab, skabt over tid gennem langvarig udøvelse af en fælles virksomhed. Det er derfor meningsfuldt at betegne disse former for fællesskaber som 'praksisfellesskaber'.» (Wenger, 2004, s. 59).

Et praksisfellesskap defineres av tre dimensjoner ifølge Wenger (2004); gjensidig engasjement, felles aktivitet og et felles repertoar. Videre vil jeg kort ta for meg disse tre dimensjonene:

1) Den første dimensjonen er det gjensidige engasjementet til deltakerne som ifølge Wenger (2004) er det første kjennetegnet ved praksis i et fellesskap. Et medlemskap i et praksisfellesskap er et spørsmål om gjensidig engasjement, og det er det som definerer fellesskapet (Wenger, 2004, s. 91). Som Wenger (2004) forklarer så er ikke praksisfellesskap automatisk synonymt med en gruppe eller team, det krever mer enn bare geografisk nærhet eller nettverk og kjennskap til ulike folk. Det krever rett og slett at man opprettholder tette relasjoner ved å vise gjensidig engasjement for det man er der for å gjøre. Det vil ikke alltid si at alle i et praksisfellesskap er identiske, hver enkelt deltaker finner sin unike plass. Deltakerne kan komplementere hverandre eller overlappe hverandre i praksisfellesskapet, fordi Wenger (2004) påpeker at gjensidig engasjement også er forbundet med andres kompetanse i tillegg til vår egen. Man er en del av helheten og slik kan vi forstå det som individualitet definert i forhold til fellesskapet.

2) Wenger (2004) forklarer at den andre dimensjonen som består av felles aktivitet må forstås som noe mer enn bare det som gjøres i praksisfellesskapet, det er en prosess som er i konstant forhandling av deltakerne. Denne prosessen er ikke statisk og den skaper noen slags ansvarssystemer som deltakerne følger. Det er altså ikke bare den fysiske aktiviteten som et praksisfellesskap utøver som er den andre dimensjonen, men snarere deltakernes forståelse av felles aktivitet, deres måte å gjøre det sammen på og gjøre det til sitt eget til tross for at de tilhører et større system. De forhandlinger som oppstår i utførelsen av felles aktivitet skaper og styrker relasjonene mellom deltakere av et praksisfellesskap. Det skaper en slags gjensidig ansvarlighet imellom deltakerne; hva har betydning, hva er viktig, hva skal man snakke om, hva skal man ikke snakke om, hva skal man ta for gitt og hva skal man avsløre er noen av de ulike typer ansvarsrelasjoner som Wenger (2004) lister opp. Regler, metoder, mål og så videre er visse aspekter ved ansvarligheten som tingliggjøres, men som ikke tillegges like stor vekt som de andre aspektene som er blitt til noe alle gjør uten å kunne forklares. Et viktig aspekt for å kunne regnes som et erfarent medlem av praksisfellesskapet vil være å ha evnen til å kunne skille mellom de tingliggjorte normene og det kompetente engasjementet i praksis (Wenger, 2004, s. 100).

3) Med felles repertoar menes de «rutiner, ord, verktøy, måter å gjøre ting på, historier, gester, symboler, handlinger eller begreper som fellesskapet har produsert opp gjennom sin eksistens, og som er blitt en del av dets praksis» (Wenger, 2004, s. 101).

Wenger (2004) snakker om ulike deltakerbaner som kan være veiene inn i et praksisfellesskap. Når deltakere befinner seg i innadgående baner snakker Lave og Wenger (2003) om «legitim perifer deltagelse». Dette er stadier i læringsprosessene som skjer mellom nykommere og erfarne i et praksisfellesskap, og forutsetter at nykommeren beveger seg i retning av fullstendig deltagelse via de sosiokulturelle praksisene i fellesskapet. For med begrepet perifer sikter man til at det er en dynamisk prosess som på ingen måte er adskilt fra den sentrale praksisen, men er en prosess mot full deltagelse (Lave & Wenger, 2003, s.31). Læringsprosessen som skjer i et praksisfellesskap kaller Lave & Wenger (2003) for «situert læring», som har sitt utspring i teorien man kjenner som mesterlære. Wenger (2004) tar til orde for at praksis alltid er sosial praksis. Uansett hvilke sosiale settinger vi befinner oss i så er vi del av ett eller flere praksisfellesskaper. Medlemskap i et praksisfellesskap bunner også ut i de tre

dimensjonene som nevnt tidligere. I praksisfellesskapet lærer individet hvordan det skal opptre, handle, snakke etc. Vi lærer bestemte måter å opptre sammen med andre mennesker gjennom praksisfellesskap. Det er gjennom gjensidig engasjement og de relasjonene vi skaper at vi blir den vi er. Kompetansen vi utvikler i fellesskapet om hvordan vi skal behandle andre og hvordan vi skal samarbeide med andre får verdi på grunn av sin partiskhet. I et slikt praksisbegrep tilhører både den tause praksis og den eksplisitte praksis. For praksis tilhørende et fellesskap omfatter språk, redskaper, bilder, symboler, dokumenter og så videre, men det omhandler også det som ikke er tingliggjort; de implisitte relasjonene, de gjenkjennelige intuitive forståelsene, tankene og antagelsene av deltakerne i et praksisfellesskap. Alt dette tilsammen er tegn på medlemskap i et praksisfellesskap (Wenger, 2004, s.61, s.177). Det er ofte ikke tydelig hvilke praksisfellesskap man tilhører. Praksisfellesskaper trenger ikke være noe symbolsk, men snarere kretse rundt den kompetanse som deltakere opparbeider seg. Slik opplever deltakerne sin identitet i praksisfellesskapene, vi manøvrerer oss kompetent blant andre og vi blir anerkjent som kompetente av andre. Vi er i kjent territorium. Vår identitet er derfor en erfaring og fremvisning av kompetansen vi innehar (Wenger, 2004, s.177). «Oplevelsen af identitet i praksis er en måde at være i verden på» (Wenger, 20014, s.176). Deltakelse i et praksisfellesskap skaper identitet gjennom den kompetansen vi opparbeider oss.

Gode eksempler på praksisfellesskap kan man finne innenfor idrettsmiljøene. Lars Tore Ronglan (2008) har benyttet seg av teorien om praksisfellesskap for å forklare læring innenfor idretten. Agergaard og Ronglan (2015) tar til orde for at et håndballag absolutt kan kalles et praksisfellesskap da de tre kriteriene for et praksisfellesskap blir møtt. Et håndballag kan ses på som et praksisfellesskap med tanke på sin formasjon, grenser og daglige aktivitet. Når en gruppe spillere utøver den samme aktiviteten flere ganger over lang tid gir dette spillerne et felles repertoar for forståelse av spillet, termologier og taktikk, og ikke minst historier og følelser knyttet til selve idretten og klubben (Agergaard & Ronglan, 2015, s. 7).

At deltakerne i praksisfellesskapet sammen utøver ulike idrettslige ferdigheter i laget er med på å skape en felles forståelse. Verdiene til laget, samhandlingen og samtalene mellom deltakerne og den interaksjonen som foregår innad i praksisfellesskapet er med på å utvikle felles forståelse av praksisfellesskapet (Ronglan, 2008, s. 112). Som

Ronglan (2008) utdyper lærer nykommere til fellesskapet ved å observere og repetere praksisene til de mer erfarne i fellesskapet. Det er snakk om å gå fra en perifer deltakelse til full deltakelse (Ronglan, 2008), slik er praksisfellesskapene i konstant utvikling. Det er hele tiden en skiftende sosial deltakelse og ulike individer med ulike sosiale relasjoner og interesser som er alt fra perifere deltakere til fullverdige deltakere (Ronglan, 2008).

2.4.1 Praksisfellesskap om feminiteter og maskuliniteter

Carrie Paechter har tatt utgangspunkt i teorien om praksisfellesskap for å forstå hvordan kjønn læres, og kaller dette for praksisfellesskap om feminiteter og maskuliniteter.

Etter fødsel mener Carrie Paechter (2003b) at vi allerede da blir styrt inn i ulike praksisfellesskap, her støtter hun seg på teorien til Lave & Wenger. I disse praksisfellesskapene lærer vi fremføringen av bestemte former for maskulinitet og/eller feminitet. Det å forstå maskuliniteter og feminiteter som praksiser som oppstår i ulike lokale fellesskap kan være en grei innfallsvinkel for å forstå hvordan og hvorfor bestemte former for kjønn fremføres til bestemte tider og steder (Paechter, 2003a).

Paechter tar til ordet for at det i tidligere teorier om 'legitim perifer deltakelse' mangler et kjønnsaspekt, og gjør rede for at det eksisterer fellesskap for praksis av feminiteter og maskuliniteter, og oppførsel som blir sett på som maskulin eller feminin. For hun legger vekt på at det som ses på som feminin eller maskulin oppførsel er kulturelt konstruert, og det som ses på som maskulint eller feminint i én situasjon ikke nødvendigvis er det i en annen (Paechter 2003b). Det er altså derfor snakk om at disse praksisfellesskapene vil være lokale, med den forståelsen at lokal er delvis romavgrenset. Et lokalt praksisfellesskap kan være innenfor relativt små geografiske områder, som på skolen, i klasserommet eller i familien (Paechter, 2003b). Felles praksiser gjør at fellesskapet holdes sammen, men de er samtidig foranderlige som samfunnet ellers. Praksisene i et slikt praksisfellesskap utvikles og forandres etter som de blir reproduisert, reforhandlet og omskapt av de som tilhører praksisfellesskapet. Slik tar hvert medlem del i læring (Paechter, 2003a, s. 71) og utvikling av de ulike formene for fremføring av feminitet og maskulinitet. Paechter (2003a) mener at noen lokale praksisfellesskap forandres ofte, mens noen forblir mer stabile over tid.

Paechter (2003a, 2003b) ser på kjønn som noe performativt, og referer til Judith Butler. Butlers konsept av kjønn er at det er en gjentakende sosial «performance», hvor kjønn er uavhengig av kropp (Butler, 2006). Med det har hun dratt begrepet å gjøre kjønn hakket lenger enn det West og Zimmermann har gjort, som er den forståelsen av å gjøre kjønn jeg har valgt å benytte. Jegerstedt (2008) forklarer at Butler i sine verk ikke klarer å skille klart mellom begrepene «performativity» og «performance», og mener at Butler har hentet begrepet performativitet fra det som kalles talehandlingsteorien. Performative utsagn blir reelle i det de sies, eller som «bringer inn i verden det de benevner». Et eksempel er når presten sier «jeg erklærer dere herved for hustru og ektemann», dette er ikke et faktabasert utsagn, det er et performativt utsagn som skaper en hustru og en ektemann i det det blir sagt (Jegerstedt, 2008, s. 76).

Paechter (2003a, 2003b) mener at fremføringene skjer ulikt i ulike situasjoner og kontekster, og viser til dette med teorien om praksisfellesskaper. For det er ikke sånn at vi står opp om morgenen og bestemmer oss for hvordan vi skal gjøre kjønn i dag, det er en praksis vi som oftest ikke en gang legger merke til at vi gjør, eller hvordan vi gjør det. Det er i møte med situasjoner hvor du gjør kjønn «feil», hvor du plutselig ikke passer inn for eksempel, at du tenker over hvordan du fremfører kjønn. Og i noen tilfeller endrer vi fremføringen vår for å passe inn (Paechter, 2003a, s. 69). Det er i praksisfellesskapene snakk om delte repertoarer for hvordan man fremfører selvet (Paechter, 2007, s. 23), slik lener Paechter seg på Butlers teori om kjønn som performativt. Paechter (2007) forklarer at slike delte repertoarer av hvordan vi skal fremføre kjønn kan være en måte å gå på, kle seg på, snakke på og opptre som er kjent innad i praksisfellesskapet. Slik blir man gjenkjent som deltaker av de andre medlemmene, for det er altså ikke bare snakk om at det å gjøre kjønn er noe individet selv har definert, det er i tillegg definert eksternt ved holdningene individet møter av medlemmene i praksisfellesskapet (Paechter, 2007, s.23).

Barn lærer hvordan man skal gjøre gutt eller jente i de ulike praksisfellesskapene, og de lærer at det å være gutt eller jente har ulike betydning i ulike situasjoner og steder. Man lærer at det ikke er et fastlåst fenomen, men at hvordan vi fremfører maskulinitet og femininitet forandres ut ifra hvilke sosiale situasjoner vi er i, ulike menneskegrupper, det forandres mellom steder og tidsrom, og ikke minst fremføringen forandres over tid (Paechter, 2003b, s. 541; Paechter, 2003a, s. 69). Paechter (2003b) snakker, i likhet med

Butler og Connell, om at samfunnet er i konstant utvikling, men legger også vekt på at praksisfellesskapene er konstruerte og blir rekonstruert etter hvert som individet lærer å delta i dem og tilslutt blir fullstendig deltagende. Slik kan praksisfellesskap forstås som et fellesskap som enes om en felles praksis, og at nye deltagere til fellesskapet gjennom en 'legitim perifer deltakelse' utvikler sin kompetanse om praksisene (Wenger, 2004, Lave & Wenger, 2003, Paechter, 2003b, s. 542.). Denne legitimt perifere deltakelsen gjør at nye deltakere først kan ta del i de ulike ytre aspekter ved praksisfellesskapet, og slik bli «godkjent» til å kunne gjøre dette, og slik lære seg mer og mer. Vi kan se på det som at barn for eksempel er «lærlinger». De lærer hvordan de skal være barn, ungdom og voksne ved å være en del av praksisfellesskap (Paechter, 2003b). Ei jente lærer av andre jenter og eldre jenter hvordan jenter skal være. Siden vi rett etter fødsel kategoriseres som enten mann eller kvinne ut ifra hvilke kjønnsorgan vi har, så kan vi ikke se bort ifra kroppen i snakk om kjønn mener Paechter (2003b), kropp og kjønn er sammenvevd. Det å ha en kvinnekropp eller mannskropp fører til visse forventninger fra samfunnet. Med en kvinnekropp eller mannskropp vil man automatisk bli sett på som en deltaker i et praksisfellesskap om femininitet eller maskulinitet, og det er forventet å ha en oppførsel som samsvarer med normene til fellesskapet. Men det er ikke selvsagt at hvis du har en kvinnekropp så kan du kun være deltaker i et praksisfellesskap om femininitet, eller omvendt hvis du har en mannskropp. Det er dermed sagt ikke slik at maskulin eller feminin oppførsel kun eksisterer i samsvar med enten mannskroppen eller kvinnekroppen (Paechter, 2003b, s.543). Det er altså i Paechters begreper rom for å ha en feminin oppførsel og være mann, og det å være en «kvinne fanget i en mannskropp». For kvinner som har måttet fjerne livmor og/eller bryster ser ikke på seg selv som ikke-kvinnelig. Ei heller menn som har måttet fjerne testikler, de ser ikke på seg selv som kvinner (Paechter, 2003b, 547).

Paechter (2003b) nevner kjønnshierarkiet til Connell som bygger på det patriarkalske samfunn. Hun forklarer hvordan barn til stadighet befinner seg i en slags makt/læringskontekst når de skal lære seg hvordan deres kropp og oppførsel er knyttet sammen. Og i hvordan barn lærer hvilke posisjoner de vil inneha en gang i fremtiden. En bror og en søster er for eksempel likestilte som barn, men gutten ser hvordan de eldre guttene og mennene oppfører seg, og vil etter hvert lære hvilke posisjoner de innehar. Han vet at han ikke vil bli akseptert i den posisjonen enda, men at han en dag vil inneha lignende posisjon og vil ut ifra det tilegne seg en viss oppførsel. Hans alder

og kjønn gjør at han blir akseptert i det praksisfellesskap som består av barn i nær omkrets som innehar den maskuline praksisen (Paechter, 2003b, s. 534). Vi kan forstå det at et praksissamfunn av maskuliniteter innehar mer makt enn praksissamfunn av femininiteter. Og slik det er med samfunn og grupper med mye makt, så passes grensene godt på slik at man beholder «renheten» i samfunnet eller gruppen. Altså må maskulinitet fortjenes, mens femininitet er det som er igjen til de som av en eller annen grunn ikke får innpass i et praksisfellesskap av maskuliniteter. Men det skal tas med at det eksisterer noen kontekster der femininitet også må fortjenes. Her nevnes det at det gjelder situasjoner hvor kvinner er svært sårbare, som for eksempel garderobesituasjoner. Legitimiteten til de som tilhører et praksisfellesskap av maskuliniteter blir bekreftet av kvinner, og gitt av menn. Og for praksisfellesskap av hegemonisk maskulinitet er det viktig å trekke på forskjellene mellom dem og praksis av femininiteter. Grensene til dominante praksisfellesskap blir trukket ved nedsettende feminisering av de underordnede, dette er et tegn på at du ikke tilhører det maskuline praksisfellesskapet. Gutter kan bli stigmatisert av sine jevnaldrende ved at de for eksempel blir kalt «jenter» eller «pyser» (Paechter, 2003b, s. 548, 549; Paechter, 2007, s. 27). Dette kan skje både blant voksne, unge og barn. Dette ser vi ofte i idrettsfeltet, der gutter som ikke kaster langt ofte får høre «du kaster som ei jente». Paechter (2003b) trekker også på det at oppfatningen av maskulinitet hos gutter i barneskolealder gjør at de distanserer seg fra det å være jentete, dette gjøres ved å sammenligne seg med og nedvurdere jenter. For å opprettholde kjønnsulikhetene gjennom makt/læringskontekst så belønnes gutter og jenter for ulik oppførsel fra barneår av (Paechter, 2003a, s.71).

2.5 Kjønnsideologier i idrettsfeltet

Jeg har valgt å redegjøre for noen av de teoriene om kjønn som handler spesielt om idrettsfeltet. Det vil fungere som et bakteppe for å forstå hvorfor jenter kjønn i idrett som de gjør.

Coakley (2009) har tatt for seg at det i idretten eksisterer visse kjønnsideologier. Disse ideologiene er bestemmende for hvordan idrett blir organisert, fremstilt og utøvd (s. 262). Kjønnsideologier er et nettverk av tanker og meninger om maskulinitet, feminitet, og mann-kvinne forholdet i organiseringen av sosiale verdener (Coakley, 2009, s.19). Man kan si at folk bruker disse ideologiene for å vite hva det vil si å være kvinne eller mann i samfunnet, og hva som oppfattes som den «naturlige» måten å være kjønn på. I

mange samfunn er den dominante kjønnsideologien at menn er naturlig overlegne kvinner, spesielt når det kommer til aktiviteter som innebærer styrke, fysiske ferdigheter og mental/emosjonell kontroll. Dette blir en så naturlig del av vårt samfunn og hverdag at vi ikke tenker over det. Språk og uttrykk vi bruker i idretten forsterker dette, for eksempel når man lærer å kaste en ball riktig «kaster man som en mann», men gjør vi det feil eller ikke kaster langt nok «kaster vi som ei jente» (Coakley, 2009, s. 19). Ideologiene får dermed stå sterkt når de blir gjort om til noe kroppslig i menneskers liv. Idretten er en arena hvor kroppen er selve redskapet, og hvis det er maskuline verdier som står sterkt i den idretten man driver vil dette bli gjort om til noe kroppslig. Og det samme gjelder hvis det feminine verdier som står sterkt. Man kan derfor si at kjønnsideologiene eksisterer kun fordi vi gjentar de, gang på gang. «[...] people must perform gender in conformity with the two-category model to keep the model viable» (Coakley, 2009, s. 262). Så hver gang noen roper til gutten på håndballtrening «Du kaster som ei jente», så er dette med på å repetere kjønnsideologiene.

Michael Messner er en annen idrettsforsker som har bidratt til forståelse av kjønnsideologier i idrettsfeltet. Et eksempel Messner (2007) trekker frem er hvordan foreldre og foresattes forestillinger har innvirkning på ideologiene som eksisterer i idretten. Han så dette en dag han var vitne til en parade med idrettslag og klubber i nærområdet, hvor utøvere i alle aldre deltok. Det var mange foreldre og foresatte tilstede for å se lagene gå i parade. Et av lagene som står klare i paraden er gutter i alderen 4-5 år. De har tatt navnet «Sea Monsters», mens et annet lag rett ved siden av jenter i samme alder som har navnet «Barbie Girls». Laget «Barbie Girls» har med musikk og en vogn med en gigantisk Barbiedukke oppå, det spilles «Barbiemusikk». Guttene på «Sea Monsters» reagerer med å hoppe opp og ned, dulte inni hverandre og rope «No Barbie! No Barbie!», med ansiktsuttrykk som viser en form for avsmak. Foreldre som står og ser på reagerer med smil og utbryter i respons med uttrykk som «They are so different!». Som Messner (2007) forklarer var ikke foreldrene vitne til «naturlig oppførsel» bare på grunn av at ungene har ulikt biologisk kjønn, men vitner til fremføring av kjønn sosialt konstruert (Messner, 2007).

2.6 Kvinner og idrettsfeltet

Den organiserte idretten var hovedsakelig aktuell for unge menn, den var ikke beregnet på barn og ungdom eller kvinner. Men i etterkrigsårene da det nye NIF ble dannet ble

det aktuelt å få med barn og ungdom også, dog av ulike grunner men rekrutteringen var god og i 1965 utgjorde barn og ungdom under 17 år hele 45 % av medlemsmassen i NIF. 30% av medlemskapene for de under 17 år besto av jenter. Men dette til tross, så opplevde jentene større restriksjoner i forbindelse med aldersstyrt idrettsdeltakelse og konkurranseformer (Solenes, 2016). Som Jay Coakley nevner i sitt kapittel *Gender and Sports* i boken *Sports in Society* (2009) så har kvinner blitt sett på som inntrengere i et mannlig domene når de har deltatt i visse idretter. Det finnes flere eksempler fra norsk idrett, et eksempel er de kvinnelige skihoppernes kamp for å få delta i VM og OL. Tradisjonelt har idretter som 'passer' kvinner vært preget av å skulle være grasiøse, pene og vakre. I mange år fantes det medisinske råd om at kvinner ikke burde drive med visse fysiske aktiviteter. Det kan forklare kvinners sene inntog på idrettsarenaen, som igjen har ført til at kvinneidrett kanskje ikke alltid blir sett på som «ekte» idrett. Kvinnenes sene inntog på idrettsarenaen har mange forklaringer, men en av grunnene er at medisinsk sakkyndige på slutten av 1800- og starten av 1900-tallet hevdet at idrett var skadelig for kvinnekroppen. Kvinnelige utøvere skal ha fått høre på 1920-tallet at «de la kvinneligheten sin igjen på banen og at det gikk på bekostning av neste generasjon for ingen av dem ville mest sannsynlig kunne få barn» (Williams, 2014, s. 136). Ikke bare de medisinske rådene var grunner til at kvinner ikke drev med konkurranseidrett. En annen årsak var at mange menn, og noen kvinner, mente at kvinner ikke skulle slite seg ut, det så ikke pent ut. Det feminine og vakre ved kvinnen skulle ivaretas. Slik kunne kvinner drive idrett som var estetisk flott å se på; turn, slalåm, svømming, tennis og isdans og kunstløp på skøyter var noe av det (Lippe, 2013, s. 141). Kvinnene deltok også i noen friidrettskonkurranser i OL, men det var begrenset og etter en «uheldig» episode i 1928, ble det enda færre. På programmet i OL i Amsterdam i 1928 sto nemlig 800 meter for kvinner, men øvelsen ble tatt bort fra OL programmene, og skulle ikke komme tilbake før i 1960. Bakgrunnen for at øvelsen ble tatt bort skal ha vært at kvinnene som deltok var utmattede (psykisk og fysisk) og falt på bakken etter målgang. I etterkant har dette vist seg å være nokså overdrevet (Williams, 2014, s. 136). Sportsjournalist John R. Tunis beskrev kvinnenes 800-meter som «elleve ødelagte kvinner, fem brøt før målgang mens fem kollapset etter å ha krysset tapen». Til tross for at sannheten var at alle ni (!) kvinnene fullførte løpet og var ikke mer utslitte enn sine mannlige kolleger (Guttman, 2004, s. 265).

Det var ikke bare før andre verdenskrig at kvinnelige idrettsutøveres deltakelse i konkurranseidrett skapte misnøye blant mannlige tilskuere og lesere. Vinter OL i Oslo i 1952 var historisk med de første kvinnene på startstreken til en konkurranse i langrenn. Norges Skiforbund ønsket ikke dette, men etter press fra det internasjonale skiforbundet måtte de gi etter (Heyerdahl, 2014). I OL var det én langrennsøvelse for kvinnene, 10 kilometer. Kvinnelangrenn var ikke svært populært blant mannlige skiledere og journalister. Det var mer akseptabelt med kvinnelige utøvere i alpint, da slapp man å se kvinnene slitne. Mange hevdet derfor fortsatt på 1950 tallet at kvinner burde holde seg til stillangrenn. I tillegg fantes en oppfatning om at det var farlig for kvinner å bli andpustne (Goksøyr, 2008, s. 125-126). At mannlige journalister ikke var svært begeistret for kvinnelige langrennsutøvere kommer tydelig frem i Olympiaposten, Aftenpostens OL utgave i 1952. Kommentarer fra målgangen til kvinnes 10km er ikke svært hyggelig lesning, snarere mer mannsjøvinistisk;

«Nummer to ser omtrent ut som en strandet sild. Hun gisper etter luft og er grågrønn i ansiktet. Jeg har alltid hørt at idrett skaper skjønnhet, men ti kilometers renn for damer skaper så visst ingen skjønnhet. Nummer 17 kommer inn, rødfiolett og snørrete. Hun blir snytt i nesa av rennledelsen etter at målstreken er passert. Frankrike vakler i land. Det er ikke pent å se på. Det er tydelig at dette ikke er noen sport for kvinner» (Heyerdahl, 2014).

2.7 Femininitet og idrett

Som tidligere nevnt er idretten konstruert etter ideologier og oppfatninger om kjønn, idrettens system og regler viser tydelig dette. Og ifølge Coakley (2009) bekreftes denne oppfatningen av forskjellene mellom mann og kvinne, der det maskuline favoriseres (Coakley, 2009, s. 262). Slik kan vi forstå at kvinnelige idrettsutøvere kan bli sett på som avvikere når de utfordrer og flytter grensene for hva som blir betraktet som heteroseksuell femininitet. Idrettsarenaen kan samtidig være et sted hvor kjønnsideologiene blir forandret og utfordret (Coakley, 2009, s. 262). Kvinnes inntog på fotballarenaen er et eksempel på dette. Kvinnene kom på banen så sent som på 1970-tallet, og med tanke på at Norges Fotballforbund ble dannet i 1902 kan vi trygt si at kvinnefotballen ble inkludert i NFF i 1976 er rimelig sent. De første kvinnelige fotballspillerne ble møtt med mye motstand, men likevel har fotball blitt den største organiserte idretten for jenter i Norge (Skogvang, 2013, s. 104). At kvinnelige fotballspillere kan bli sett på som inntrengere og utfordrere, men likevel få en så stor og

positiv vekst er noe Fasting (2003) diskuterer i sin forskning om kvinner og fotball. I sin konklusjon legger hun vekt på at de første jentene som drev med fotball i Norge ved å invadere «mannsterritoriet» tillot en endring av begrepet feminitet i idretten.

«When Norwegian girls and women started playing football they ‘did the gender wrong’, which can explain some of the resistance that they experienced particularly in the 1970s and 1980s. As girls and young women, they challenged conventional standards of femininity. But even if the first female footballers ‘did the gender wrong’, they played the men’s game. [...] Thus, the development of women’s football in Norway can be looked upon as a clear example of how girls and women can succeed in ‘invading’ a traditional masculine sport. By doing so female footballers may contribute to a transformation of the concept of ‘femininity’ and gender in society at large» (Fasting, 2003, s. 160).

Jenter og kvinner har med sin deltakelse i ulike idrettsaktiviteter dermed vært med på å utvide forståelsen av feminitet og maskulinitet i idrett (Fasting, 2013).

2.7.1 Kombinasjonen kvinne og idrettsutøver

Det å være jente og idrettsutøver i dag er nok blitt lettere enn det var for en tid tilbake, da barrierer skulle brytes og nye tradisjoner skulle bygges. Men det er fortsatt to faktorer som skal kombineres og forenes; jente og idrettsutøver. Videre vil jeg ta for meg tidligere forskning på nettopp dette feltet.

De to faktorene, jente og idrettsutøver, innebærer for mange to helt ulike betydninger og assosiasjoner. For noen kvinnelige idrettsutøvere kan det være seg å bli dratt mellom to identiteter. «You are two persons: you need to train like a man at practice, and even there, you may behave feminine as well as out of the gym» (Sisjord & Kristiansen, 2009, s. 242). Det å være kvinnelig utøver i et maskulint miljø, slik som de kvinnelige bryterne i studien til Sisjord & Kristiansen (2009) kan resultere i en økt feminisering på grunn av «manglende» feminitet i idretten. Mange av de kvinnelige idrettsutøverne var opptatt av å ha langt hår. Siden man som bryter kan få en stor og muskuløs rygg mente de at med kort hår ville de se ut som menn. De eldste bryterne hadde akseptert at en bryterkropp krevde muskler for å bli best, mens de yngre bryterne droppet trening med tunge vekter fordi de ikke ønsket ekstremt store muskler. Sisjord & Kristiansen (2009) legger vekt på at de yngste bryterne fulgte den vestlige måten å gjøre jente på, der normen er en slank og feminin kropp. De eldre jentene motsatte seg denne formen for å gjøre kjønn på, de blir utfordrerne siden de hadde akseptert sin atletiske kropp. De

mente at det ikke nødvendigvis var muskler eller hvordan kroppen så ut som avgjorde om man ble sett på som maskulin, men det var væremåten og spesielt gangen som avgjorde det. Hadde ei jente maskulin gange hjalp det lite hvis man var slank og liten mente de kvinnelige bryterne. Når de ikke var på trening eller konkurranse var de opptatt av å sminke seg, fikse håret og gjerne kle seg i kjoler og smykker. Mennesson (2000) fant at kvinnelige bokserere overkompenserte feminitet både utenfor men også i idretten. Mennesson fulgte to ulike boksegrupper; en gruppe som drev med en «myk» form for boksing, og en som drev med en «hardere» type. Uansett gruppe så var de kvinnelige bokserne nøye med å fremheve og bekrefte sin feminitet både utenfor bokseringen og i bokseringen. Dette ble gjort ved å velge riktig antrekk i ringen, gjerne noe sexy, og bruke miniskjørt etter konkurranse og å ha langt hår. Men det var likevel viktig for kvinnene å ha en maskulin måte å være på og tenke på når det nærmet seg kamper. En av de kvinnelige bokserne sa at i ringen kunne man ikke være feminin, man må tenke som en mann, for i ringen er det krig (Mennesson, 2000, s. 28). Mange av de kvinnelige bokserne indikerte at de hadde identifisert seg med maskuline rollemodeller i oppveksten. Men overgangen inn i voksenlivet førte med seg en tankegang om hvordan man skal opptre feminint som er sosialt akseptert. For de kvinnene som ikke hadde identifisert seg med maskuline rollemodeller i oppveksten var det å kle seg kvinnelig og sminke seg ikke veldig anstrengende. Men for de som hadde sett på seg selv som 'guttejenter' var det anstrengende å skulle tenke på hvordan man skulle gå og prate 'riktig'.

Utenfor boksearenaen kommer det frem i artikkelen til Mennesson (2000) at mange av de kvinnelige bokserne differensierte seg fra den kvinnerollen som betraktes som passiv eller skjør. De så på det som viktig å ha en jobb eller studere, og forkastet den hjemmeværende kvinnerollen selv om mange av deres mødre var det. Det var viktig for dem å distansere seg fra de tradisjonelle ideene om kvinnelighet. De kvinnelige bokserne som drev med fransk boksing (en form for 'myk' boksing) så på det som en fritidsaktivitet ved siden av studier eller jobb, de hadde opplevd det å bevege seg oppover i de sosiale lag. De identifiserte seg som «frigjorte kvinner», med likestilte forhold til enten sine menn eller brødre (de som bodde hjemme). De utfordret de kvinnelige kjønnsrollene på hjemmebane men utfordret ikke de tradisjonelle kjønnsrollene når det gjaldt dem selv som kvinnelig idrettsutøver. Kjønnshierarkiet fikk altså bestå på sportsarenaen men ble utfordret utenfor. Et vesentlig viktig punkt å ta med

er at de kvinnene som drev med den harde formen for boksing ikke utfordret de tradisjonelle kjønnsrollene. De sto stille eller hadde beveget seg nedover i de sosiale lag, og for dem var boksing selve livet, ikke bare en fritidsaktivitet. Disse trente også i klubber der trenere støttet de tradisjonelle kjønnsrollene, mens de som drev med den myke formen for boksing hadde trenere som hadde et mer radikalt syn (Mennesson, 2000).

Krane, Choi, Baird, Aimar & Kauer (2004) har skrevet artikkelen *Living the Paradox: Female Athletes Negotiate Femininity and Muscularity* som omhandler idrettsjenters oppfattelse av feminitet og idrett. De fant at jentene opplevde et paradoks; dratt mellom den vestlige oppfattelsen av feminitet og feminine kropp og den atletiske kroppen. I artikkelen viser det seg at jentene er opptatt av en muskuløs kropp, idealkroppen har definerte muskler, men ikke for mye. De ønsker ikke å føle seg svære for da følte de seg mindre feminine. De fleste mente at det å være atletisk var synonymt med det å være maskulin, fordi det å være aggressiv, utadvendt og svett kjennetegner det å være en atlet. Mens det å være feminin var å være «myk», «jentete», «delikat» og «ren». De fleste jentene som var med i studien hadde teamdrakter som de benyttet i idretten sin. Dette var drakter som avslørte kroppsfasonger og ofte var veldig korte. Alle jentene bekymret seg for draktene i form av 1) om de så store ut i dem og 2) at de følte seg seksualiserte i draktene. De følte seg ofte blottet i draktene, men de var også klar over at de ble sett på som sexy til tross for deres bekymring for sin kroppsstørrelse på grunn av større muskelmasse. For å ikke føle seg blottet eller seksualisert brukte de fleste overtrekksbukser og jakker over draktene. Dette gjaldt mest på trening for i konkurransesituasjoner sa de fleste jentene at de ikke brydde seg om hvordan de så ut eller hva folk tenkte om dem. Draktene var en del av det å konkurrere i idretten.

Krane et.al (2004) fant at det innenfor idrett var klart akseptabelt å være sterk og muskuløs, mens det var mer ettertraktet med en mer feminin oppførsel i sosiale settinger. Og de mener at kjønn og feminitet blir tilsidesatt når det er idretten som er i fokus, og dette er fordi idretten ikke er i samsvar med hegemonisk feminitet. Med hegemonisk feminitet tar artikkelen utgangspunkt i at den feminiteten som dominerer er basert på vestlige kroppsidealer, altså tynn og slank. Det å være idrettsutøver ble sett på som noe annerledes, normalen som jentene refererte til var en ikke-atletisk jente, og de omtalte seg selv som «ikke jentete» og «som gutta». Det er

tydelig at jentene opplevde en konflikt mellom det å være atletisk og det å være feminin. Og det kan virke som om de skilte mellom identitetene sine som kvinne og som atlet, men forfatterne av artikkelen mener at det ble en forening av disse identitetene. Ved at de ville vise omverdenen at de kunne være både idrettsutøvere og feminine. Noen sminket seg, andre flettet håret og tok på seg fint tøy. Slik konstruerte de et feminint uttrykk i idretten sin så de skulle bli sett på som normale jenter (Krane et.al, 2004).

Et annet viktig funn i artikkelen til Krane et. al (2004) var at til tross for at jentene så på seg selv som annerledes fra normalen, så var de enige om at det var viktig og nyttig å være sterk og muskuløs når man skal konkurrere i idrett. Og de var stolte over å være idrettsutøvere og ha atletiske kropper når det kom til idretten. I tillegg til å være stolt over en atletisk kropp så de den personlige nytten av å drive med idrett. Det å drive med idrett ga dem egenskaper som kunne være nyttige senere i livet, som «selvtillit», «selvstendighet», «vilje» og «tidsstyring».

Det å være idrettsutøver gjør at man havner innenfor det maskuline domenet, altså vil en kvinnelig idrettsutøver utføre kjønn på en måte som ikke er forenelig med den hegemoniske feminiteten (Krane et. al, 2004). Vi kan forstå det som at det ikke går an å gjøre begge deler. Men som det viser seg i artikkelen til Krane et. al (2004) så kombineres disse to ofte. Jentene i studien var opptatt av å fremstå feminine innenfor idretten sin, eller som de selv sier; at de kan være idrettsutøvere men også feminine. For selv om det kan forstås som at det å være idrettsutøver er en type identitet som absolutt ikke møter identiteten kvinne, viser artikkelen at for jentene i studien så møtes disse identitetene ganske ofte. Grunnet kravene til hegemonisk feminitet er de kanskje aldri helt separat heller. Kun slik kan vi gjøre kjønn på den måten som er akseptabelt, og denne artikkelen tar for seg nettopp det at kvinner kan mer aktivt velge hvordan de ønsker å løse det paradokset av duellerende identiteter gjennom ulike utførelser av kjønn og feminiteter (Krane et. al, 2004).

Ross & Shinew (2008) tar for seg spørsmålet om kvinnelige idrettsutøvere opplevde det å være en kvinne og idrettsutøver som noe uforenelig, eller som to faktorer i konflikt. De fant at kvinnene snakket om det å være feminin som noe kvinner utenfor idrettsarenaen var, eller typiske cheerleadere. Altså kan man forstå at disse kvinnelige

idrettsutøverne ikke så på seg selv innenfor normalen for femininitet. Men som Ross & Shiness (2008) nevner så utførte kvinnene femininitet i ulike former i ulike settinger, det er rett og slett settingen som bestemmer hvor tradisjonell den feminine fremtoningen skal være. Noen av kvinnene var veldig opptatt av den feminine fremtoningen sin innenfor idretten, mens andre var mindre opptatt av det. Noen av kvinnene var lite opptatt av den feminine fremtoningen da de var på college, mens andre var mer opptatt av utseende og fremtoningen. De sammenlignet seg med andre collegestudenter, og mente at de fleste «normale» collegejenter var mer opptatt av utseende enn dem selv. Og noen av kvinnene mente at det å være idrettsutøver ga en slags frihet til å ikke tenke på utseende i det daglige (Ross & Shiness, 2008). Det konkluderes med at siden kvinnelig idrettsdeltakelse ikke er på linje med den foretrukne femininiteten og de normative kjønnsrollene i det vestlige samfunn, så kreerer mange kvinnelige idrettsutøvere en egen realitet som gjør at de ser seg selv som kvinner men også konkurranseutøvere (Ross & Shiness, 2008, s.53).

Historisk sett har utseende til kvinnelige forbilder alltid forandret seg, vi har ikke samme foretrukne utseende som norm i dag som for 200 år siden. Dette mener Ross & Shiness (2008) har innvirkning på hvordan de kvinnelige idrettsutøverne konstruerer sin feminine fremtoning, for det som ses på som tradisjonell feminin fremtoning i dag har endret seg de siste årene. Den kulturelle standarden for femininitet har gradvis begynt å omfavne sterke kvinner, så lenge de fortsatt kan fremstå feminine. For funnene til Ross & Shiness (2008) tyder på at de kvinnelige idrettsutøverne ikke fremsto ultra feminine som en motvekt til det å drive idrett. De kreerte heller sin egen variant av femininitet kombinert med det å være en aktiv kvinnelig idrettsutøver ut ifra hva som er normen for kjønnsforståelse i dag.

Det kan dermed tenkes at vi er over i en ny epoke der det har utviklet seg flere aksepterte måter å gjøre femininitet på enn kun den tradisjonelle feminine, som er slank og tynn. Azzarito (2010) snakker om de nye femininiteter som jenter og kvinner som er sunne, sportslige og smarte, og legger vekt på at media er med på å fremstille dette. “Fremtidens jente” innehar visse fysiske attributter; trent men samtidig dyktig, atletisk men også estetisk, tøff og i tillegg konkurranseinnstilt, hun er aggressiv men fortsatt attraktiv (Azzarito, 2010, s. 267). Denne nye typen femininiteten er fullt tilgjengelig siden dette er en femininitet som fremgår i media (Azzarito, 2010), og spesielt synlig i

de senere år med tanke på sosiale mediers økning og globalisering. Sosiale medier vil være med på å styrke nye trender for hegemonisk femininitet.

Som idrettsutøver kan man sjeldent stirre motstanderen i senk. I visse idretter kreves det en viss form for kroppskontakt og i andre kreves spesifikke typer teknikker for å gjennomføre aktiviteten, men uansett idrett så kreves visse egenskaper for å gjøre et best mulig resultat. Trygve B. Broch (2016) tar for seg hvordan forvandlingen fra småjenter til håndballjenter skjer ved å vise konkurransetøffhet. Trenerlaget til trettenåringene han observerte mente at jentene var for snille. Broch (2016) kodet det dithen at motsatsen til «snill» innenfor idrett blir «tøff». Med tøff menes sterk, samarbeidsvillig og uredd. Mens snill betegnes som feighet, passivitet og liten vilje til å ta utfordringer i konkurransesituasjoner. Når man benytter det ene begrepet referer man samtidig til det andre, motsatsen, derfor kommer Broch (2016) frem med tøff/snill-koden. Det handler om å være tøff i idrett, tøff nok til å tørre å ta ballen, tøff nok til å bry seg om lagvenninner, tøff nok til å vite når man skal være aggressiv og tøff nok til å trekke seg i en duell. Den utøveren som behersker snill/tøff-koden blir ansett som 'håndballjente' (Broch, 2016). «Det å være passivt snill nedvurderes og det å være konkurransetøff opphøyes» (Broch, 2016, s. 187), dette ser man ofte er en norm i idretten uavhengig av om det er kontaktidrett eller ikke. Innenfor skiskyting snakker man ofte om at utøverne må være «tøffe i hodet», de skal inn til å skyte med utrolig høy puls på små skiver 50 meter unna, og bommer de må de ut i en strafferunde per bom.

En artikkel av Åse Strandbu og Kristinn Hegna (2006) tar for seg opplevelsen av kjønnsidentitet i forbindelse med trening og idrettsdeltakelse. Artikkelen er basert på intervju med unge kvinner i et basketball-lag i Norge. Deres funn viser at unge kvinners deltakelse i idrett ikke er fulgt av truende kjønnsidentiteter eller kjønnskonflikter. Men at det heller oppstår forhandlinger og ekspansjon av det forfatterne kaller «kjønns-script» (Stranbu & Hegna, 2006, s108). Interessante funn fra intervju med to av spillerne var at de begge var klar over at basketball ses på som en maskulin idrett, men det påvirket ikke jentenes opplevelse av idretten, de så heller ikke på seg selv som maskuline når de spilte basketball. Disse jentene spilte ofte mot gutter. De var klar over forskjellen i styrke og hurtighet, men sammenlignet seg ikke med gutta. For jentene var det viktigste å ha det gøy. Men da basketballjentene ble spurt om fotball var svarene noe helt annet. De følte seg mer guttete når de spilte fotball, de omtalte fotballspilling som

mer kriging og svetting (Strandbu & Hegna, 2006, s. 116). Sammenlignet med basketball synes de at fotball krever mer «tøffhet» og slik er mer guttete. Strandbu & Hegna (2006) kommer frem til at denne «guttefølelsen» ikke kommer i konflikt med jentenes feminine identitet, men heller kan ses på som en utvidelse av det ordinære «scriptet» til en jente.

Noen av basketballjentene synes det var viktig å være opptatt av utseende under trening. De trente og spilte i lange store shorts akkurat som guttene, men kombinerte dette med en tettsittende singlet som gjorde at magen vises når de strakk seg. Det var viktig å vise at man er jente, gjerne med langt hår i en hestehale og sminke. Men på den motsatte siden sa noen av jentene at man blir ertet hvis man bryr seg for mye om utseende. Man skal være tøff, ikke en «pyse» (Stranbu & Hegna, 2006, s. 120). Noe av de samme funnene gjorde Silje Skyrudsmoen i sin masteroppgave «Jenter og fotball» (2014). Fotballjentene hun intervjuet og observerte var opptatt av sminke, hår og hvordan fotballdrakta satt på kroppen. Fotballjentene var spesielt opptatt av shortsene når de trente og spilte kamper. Dette gjaldt spesielt hvis de spilte fotballkamper hvor det var gutter som var tilskuere. Men de var også opptatt av å ikke være pysete, det var viktig å være tøff på banen. Fotballjentene var opptatt av hvordan kroppen så ut, men var generelt fornøyd med å ha en trent kropp, dette fordi det ga positiv respons hos gutter. Men jentene var også opptatt av at en trent kropp var viktig for å prestere på fotballbanen (Skyrudsmoen, 2014).

Skyrudsmoen (2014) fant i sine observasjoner at fotballjentene var opptatt av å vise omsorg for hverandre. Jentene var opptatt av samholdet i laget, og at man kunne være seg selv. Flere av jentene fortalte at det var på grunn av samholdet at de fortsatt spilte fotball, de var opptatt av den sosiale faktoren ved det å spille fotball, og de fleste trakk frem det at treningsleirer gjorde dem enda mer sammensveiset. Det å ha det gøy sammen på banen og i garderoben viste seg å være en nøkkelfaktor for å prestere. Skyrudsmoen (2014) kaller dette for «omsorgsfemininitet». Jentene var opptatt av å støtte hverandre og ta vare på hverandre både i kamp, trening og utenom.

Som nevnt tidligere har fotball opp gjennom tiden blitt sett på som en idrett for menn, men Skyrudsmoen (2014) fant at jentene som selv drev med fotball mente at den tankegangen er gammeldags og avleggs. Noen hadde fått tilbakemeldinger på at «jenter

ikke kan drive med fotball», mens andre hadde guttevenner som gjerne skulle hatt dem på sitt lag. Jentene selv var enig i at herrefotball var hakket tøffere sett opp imot kvinnefotball, men så må man på kvinnefotballen alene var den tøff i massevis (Skyrudsmoen, 2014).

2.7.2 Den kvinnelige idrettsutøveren fremstilt i media

Hvordan unge skiskyttere gjør kjønn kan også være influert av medias fremstilling av kvinner som toppidrettsutøvere. Siden skiskyting er en av de største TV-idrettene i Norge skrives det mye om det i aviser og vises ofte i andre typer medier.

Kvinnelige idrettsutøvere blir ofte fremstilt annerledes i media enn sine mannlige kolleger. Ifølge kjønnsforsker Gerd Von Der Lippe er det tydelige ulikheter i hvordan avisene fremstiller kvinnelige og mannlige idrettsutøvere. Hun fremhever det at mannlige idrettsutøvere har større markedsverdi enn kvinnelige (Lippe, 2010, s. 186). Ofte kan man se at media retter fokus på noe annet enn selve prestasjonen til kvinnelige utøvere; skandaler (Sisjord & Kristiansen) eller hendelser utenom idretten. Ofte blir kvinnelige idrettsutøvere fremstilt i media grunnet «babe-faktoren», altså at kvinnene får mediedekning på grunn av sitt utseende ikke nødvendigvis på grunn av sine prestasjoner (etter Heywood & Dworkin, 2003, i Sisjord & Kristiansen, 2008, s. 361).

Siden den mannlige kroppen er normen på idrett vil kvinneidretten ifølge Lippe (2010) «alltid tape i en kjønnskamp med mannlige utøvere hvis logikken er biologi og fysisk styrke" (s. 186). Et eksempel er at kvinnelige brytere har fått betraktelig mindre mediedekning enn sine mannlige kollegaer, selv om de kvinnelige bryterne vant mer enn herrene. Hvis de kvinnelige bryterne fikk medieoppmerksomhet så var det som oftest i form av all styrketreningen de gjorde eller vektøkning/nedgang ikke nødvendigvis noe om hvordan de konkurrerte (Sisjord & Kristiansen, 2008). Forskjellene er mindre i idretter som langrenn, friidrett og håndball (Lippe, 2010, s. 186), og det kan tenkes at det samme gjelder for skiskyting. Men like fullt spiller medias narrativer om femininitet en viktig rolle for jenters oppfattelse, forståelse og konstruksjon av deres kropp (Azzarito, 2010) og kjønn. Gerd Von Der Lippe (2010) er klar på at sportsjournalistikken i stor grad er med på å underbygge kjønshierarkiet som eksisterer i idretten. For de fleste sportsjournalister og kommentatorer benytter seg av mannskroppen som norm for idrettsprestasjoner i sportsjournalistikken (Lippe, 2010,

s. 145). Det være seg ordbruk i media eller kommentarer underveis i mediedekningen av en konkurranse. Trygve B. Broch (2014) tar for seg hvordan kommentatorer og journalister benytter ulike ord og begreper knyttet til kjønn når de kommenterer håndballkamp for kvinner. Det kommer frem i Broch (2014) sin analyse at suksess på håndballbanen defineres gjennom at de kvinnelige håndballspillerne fremfører tradisjonelle maskuline karakteristikk som aggresjon og en fysisk kraftig oppførsel. Kommentatorer legger vekt på disse karakteristikkene når de kommenterer håndballkamper, men like fullt er de opptatt av å portrettere de kvinnelige håndballspillerne som utøvere som alltid smiler og er glade, og som gruppe blir de omtalt som jenter; «håndballjentene». Slik kan man se at kvinnelige håndballspillere suksessfullt utfører den maskuline oppførsel i tillegg til å være ‘normalt’ feminine (Broch, 2014). I denne studien viser det seg at de kvinnelige utøverne ikke trenger å *overkompensere* femininitet selv om de driver en idrett som blir sett på som maskulin.

2.8 Ungdom og idrett i Norge i dag

Ungdom utgjør en stor del av medlemsmassen til Norges Idrettsforbund. NIF definerer ungdom som aldergruppen mellom 13 og 25 år. I boken *Ungdom og idrett* av Seippel, Sisjord & Strandbu (2016) fremkommer det at det i 2010 var omlag 60 prosent av de yngste tenåringene som hadde trent i et idrettslag den siste uken, mens kun 30 prosent av 17-åringene var medlem. Nedgangen i deltakelse i organisert idrett er stor fra ungdomsskolealder til videregåendealder. For mange ungdommer er idretten en plass i jevnaldrefellesskapet som Strandbu, Stefansen og Smette (2016) fant etter samtaler med ungdomsskoleelever. De fleste ungdommene drev idrett fordi de syntes det var gøy og sosialt. Det å drive med idrett gjør at man ikke havner utenfor det sosiale blant jevnaldrende. Ungdommen i studien skilte mellom de som driver med noe og de som ikke driver med noe. Idretten er en arena for bygging og opprettholdelse av vennskap og sosiale bånd. Idretten er en arena for å være sosial, men den er også med på å gjøre ungdommen sosialt tilgjengelig på andre arenaer. Mange av ungdommene i studien sa at de var mest med vennene fra idretten i skoletiden også, og slik kan idrettsdeltakelse gjøre ungdom synlig som mulige venner. Strandbu, Stefansen og Smette (2016) sin analyse kan vise at «idrettsdeltakelse – i et samfunn der idrett er verdsatt – kan gi ungdom en trygg plass i jevnaldrefellesskapet, og slik fungere som en form for beskyttelse mot den sårbarheten det kan innebære å være ung» (s. 131).

Studien til Strandbu, Stefansen & Smette tok for seg ungdom som drev med idrett i en by der idrett står sterkt, men det gjør det vel i hele Norge egentlig.

Ungdom som velger å fortsette med sin idrett etter ungdomsskole begynner gjerne på en videregående skole som tilbyr idrettsfag, og dette er forholdsvis nytt i utdanningssektoren i Norge. De første idrettsgymnasene blomstret på 1980-tallet, og har vokst siden. Sisjord & Sørensen (2016) tar for seg skigymnaselever og deres forventninger, erfaringer og utbytte av å være elever ved et skigymnas. Det ble gjennomført en spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer. I spørreundersøkelsen kom det frem at flere hadde vurdert å slutte ved den videregående skolen, flere av årsakene var sykdom og skade, mens flere meldte om mangel på motivasjon og manglende oppfølging fra trenere, enkelte rapporterte at de var blitt lei av idretten (Sisjord & Sørensen, 2016). I de kvalitative intervjuene som Sisjord & Sørensen (2016) gjennomførte var det flere som svarte at det var vanskelig å flytte hjemmefra, det var mye det praktiske som var vanskelig; lage mat, handle, vaske tøy. Flere nevnte at det ikke var tilstrekkelig med tid til alt, så lekser ble nedprioritert.

Ikke alle blir store idrettsstjerner etter tre år på skigymnas. Svært få velger å fortsette og grunnene kan være så ufattelig mange. Og til tross for at «illusjonen og håpet om å bli noe» brister etter videregående, så ville ikke de tidligere elevene de var i kontakt med vært foruten opplevelsen og erfaringen (Sisjord & Sørensen, 2016).

2.9 Oppsummering av det teoretiske perspektivet

Det teoretiske perspektivet danner grunnlaget for å kunne svare på problemstillingen. For å forstå hva som menes med å *gjøre kjønn*, er Zimmerman og West (1987) sitt begrep «doing gender» redegjort for. Det at vi ikke bare *er* det kjønn vi har, men at vi snarere *gjør* kjønn er kjønnsteori som åpner opp for at man kan gjøre feminitet og maskulinitet på ulike måter. Det er derfor også viktig å påpeke at det er snakk om maskuliniteter og feminiteter i flertall, siden det var nødvendig å kort ta med kjønnshierarkiet til Connell (1987, 2002, 2005) når man er inne på kjønnsteorier.

I denne studien dreier det seg om skiskytterjenter, og det var derfor nødvendig å ta for seg noe teoretisk perspektiv om hvordan *jenter gjør kjønn*. Ussher (1997) bruker begreper som «script» for å forklare hvordan jenter og kvinner gjør kjønn. Denne tanken

finner vi igjen i tidligere forskning på feltet om kvinnelige idrettsutøvere og femininitet, som i Strandbu og Hegna (2006) sin studie på basketballjenter. De mener at basketballjenter er med på en utvidelse av scriptet jente.

Det eksisterer kjønnsideologier i idretten (Coakley, 2000, Messner, 2000) som gjør at det er klart kvinnelige idrettsutøvere har blitt studert, de er aktive utøvere i et domene som blir sett på som maskulint. Og studier har vist at kvinnelige idrettsutøvere ofte må prøve å kombinere to identiteter – idrettsutøver og jente. Dette kan i noen tilfeller resultere i overkompensering av femininitet og i andre tilfeller det å motsette seg den tradisjonelle feminine fremføringen (Sisjord & Kristiansen, 2009, Mennesson, 2000, Krane et.al, 2004) siden de befinner seg i et maskulint domene. Ross & Shiner (2008) tar for seg at kvinnelige idrettsutøvere ikke nødvendigvis er splittet mellom to identiteter, men at de gjør femininitet på den måten de vil innenfor idrett slik at de fortsatt betrakter seg selv som kvinne men også idrettsutøver. De snakker i likhet med Azzarito (2010) om at den tradisjonelle femininitet blir utfordret og forandret med tiden. Azzarito (2010) legger vekt på at det oppstår og eksisterer nye typer femininiteter som er akseptert i samfunnet, som passer kvinnelig idrettsutøvere godt.

Det var hensiktsmessig å gjøre rede for disse ulike studiene slik at de kan benyttes i analysen og diskusjonen senere i oppgaven.

3. Metoder og fremgangsmåter

Hvilken måte man benytter for å få fatt i data avhenger av hvilken metode man bruker. Innenfor forskning finnes det to ulike retninger når vi snakker om metode; kvantitative og kvalitative metoder. Fenomenet man studerer og problemstillingen bestemmer hvilken metodisk tilnærming man skal benytte seg av.

Siden problemstillingen min lyder: «*Hvordan gjør jenter kjønn i skiskyting?*», så havner dette prosjektet innenfor den kvalitative retningen.

3.1 Kvalitativ forskning

Det er de nemlig de sosiale fenomenene man ønsker å få en forståelse av ved å bruke kvalitativ metode (Thagaard, 2013, s. 11). Repstad (2007) hevder at «kvalitative metoder handler om å karakterisere» (s. 16). Han forklarer at man kan forstå kvalitativ metode som at det er egenskapene eller karaktertrekkene ved de sosiale fenomenene vi er interessert i. Slik mener han at ordet kvalitativ viser til kvalitetene. Kvale og Brinkmann (2015) forklarer at målet med å benytte kvalitativ metode vil være å få frem betydningen av personers erfaringer og forståelse og opplevelse av verden. Kunnskapen som utvikles gjennom å benytte kvalitativ metode er preget av den sosiale interaksjonen mellom forsker og de personene som det forskes på.

Det finnes mange måter å få datamateriale på innenfor kvalitativ metode. I dette prosjektet benyttet jeg både deltagende observasjon og kvalitativt intervju. De to metodene jeg har benyttet er preget av et subjekt-subjekt-forhold mellom meg som forsker og de jeg har studert. Den sosiale interaksjonen mellom meg og de jeg har studert er med på å utvikle den kunnskapen som fremkommer i dette prosjektet. Fangen (2010) nevner i sin bok *Deltagende observasjon* at det ikke finnes én fasit på hvordan man skal utføre deltagende observasjon. Siden min studie er på toppidrettsutøvere så vil min deltakelse i en del av deres treningsøkter være begrenset, men metoden min vil fortsatt betraktes som deltagende observasjon.

3.2 Min førforståelse

Som tidligere skiskytter innehar jeg en førforståelse om idretten og det å være jente på denne arenaen. Jeg var aktiv skiskytter i litt over ti år, og gikk selv på en videregående

skole med idrettslinje og skiskyting som valg av fordypningsidrett. I tillegg var jeg utøver på skolelaget i alle de tre årene jeg gikk der. I en alder av litt over 20 år måtte jeg innfinne meg med at karrieren som skiskytter var over på grunn av en skulderskade. Jeg valgte derfor i etterkant å ta noen trenerkurs i regi av Norges Skiskytterforbund, og jobbet noen år som trener for jenter i alder 13-15 år ved siden av studier. Jeg har derimot ikke hatt noen trenerjobb mens jeg har jobbet med dette prosjektet.

Det at jeg som forsker sitter med en inngående førforståelse om feltet er et aspekt man må ha tenkt gjennom før man begynner med datainnsamling, underveis og i etterkant. Man vil som forsker alltid ha med seg en førforståelse om temaet enten man vil eller ei. Det er derfor viktig være klar over hvilken forkunnskap man innehar snarere enn å tenke at man går inn i datainnsamlingen uten noen førforståelse overhodet (Fangen, 2010, s.47). Førforståelsen man sitter med kan være både en fordel og en utfordring i et prosjekt. Fordelen er som Kvale & Brinkmann (2015) skriver at man kan da som forsker stille gode oppfølgingsspørsmål når man innehar god kunnskap om temaet. Jeg merket i intervjuene at den kunnskapen jeg sitter med om idretten gjorde det lettere for meg å forstå det idrettsspesifikke språket informantene brukte. Jeg gjorde det klart på informasjonsmøtet og underveis i intervjuene at jeg var tidligere skiskytter, noe som nok gjorde det lettere for informantene å få tillit til meg.

Siden jeg har vært en aktiv skiskytterjente selv, fra barneår til ungdomsår og mot slutten av ungdomsårene, forandret også min utførelse av kjønn på skiarenaen seg. Fra å være en ungdom som ikke var opptatt av hvordan jeg opptrådte som skiskytterjente til å flytte på en ny videregående skole og være utøver på et skolelag med flere jenter og hvor det var en annen måte å gjøre kjønn på. Og ikke minst hvordan jeg som skiskytterjente forandret min utførelse av kjønn fra første års junior til siste års junior. Jeg var en skiskytterjente med stort fokus på fargen rosa, det meste av utstyr jeg hadde var rosa, i tillegg var jeg første jente (17 år) til å gå skiskytterrenn i kort rosa flagrende mini-skjørt og matchende rosa hansker. Denne egne erfaringen og oppfattelsen av at rosa ble mer og mer populært for ski- og skiskytterjenter var noe av det som gjorde meg interessert i å starte et slikt prosjekt. Med denne inngående førforståelsen ble det en balansegang mellom det å kunne holde et åpent fokus og å bruke den inngående kunnskap om feltet i for eksempel intervjuene. Utfordringen med å ha den inngående kunnskapen om idretten, feltet og temaet var det å observere med en forskers blikk, og ikke et

skiskytter- eller trenerblikk. Man er ofte styrt av visse fordommer, som ofte er antagelser man har om noe før man egentlig har utforsket feltet ferdig (Fangen, 2010, s. 50). Fangen (2010) forklarer at man som forsker må være klar over at feltet kan gi deg noen helt andre inntrykk og svar enn det du forventet å finne som forsker. Men til tross for at man skal ha et åpent fokus, trenger man ikke i kvalitativ datainnsamling å etterstrebe nøytralitet, men heller være klar over sin forutinntatthet (bias). Hvis man som forsker er klar over sin førforståelse vil feltet presentere seg med sin annerledeshet, som blir sannheten mot forskerens forhåndsantagelser.

3.3 Utvalget

Utvalget i dette prosjektet består av jenter, i alder mellom 16-19 år, som driver aktivt med skiskyting. Slik er de et strategisk utvalg, noe ofte kvalitative studier benytter, nettopp fordi man ønsker personer som innehar kvaliteter eller egenskaper som er strategiske i forhold til temaet til prosjektet og problemstillingen (Thagaard, 2013, s. 60). Man velger utvalget strategisk ut ifra hvilken informasjon de ulike personene sitter med; personer som kan gi informasjon om temaet man forsker på (Fangen, 2010, s. 57). Derfor var det viktig for meg å få fatt på jenter som per tid er aktive skiskyttere. Med «aktiv» mener jeg jenter som skal delta i skiskytterkonkurranser sesongen 2015/16. En viktig grunn til at aldersgruppen på utvalget ble 16-18 år er mulighetene til å holde deltagernes identitet anonyme. Det er per tid få kvinner som driver aktivt med skiskyting i aldersgruppen fra 21 og oppover, derfor hadde det vært vanskelig å anonymisere informantene. Jeg startet med at utvalget kunne være fra 16 år til 21 år, men da det viste seg at det ble lettere å rekruttere utøvere i videregående-alder (16-18år) ble det slik.

3.3.1 Tilgang til feltet

Min tidligere tilknytning til skiskytterfeltet som utøver gjør at jeg har tilgang på «nøkkelpersoner» eller «portvakter» som kunne gi meg tilgang til feltet. Thagaard (2013) forklarer «portvakter» som personer som kan gi tilgang til et miljø. I min situasjon er det tidligere konkurrenter, trenere og ledere, som enten er i samme posisjon eller er blitt trenere/ledere ved skolelag/team. Ved hjelp av dem kom jeg i kontakt med to skolelag/team og fikk tilgang til treninger og slik kunne jeg deretter rekruttere utvalget. For begge skolelagene/teamene fikk jeg holde et kort informasjonsmøte der

alle jentene på laget var tilstede. Trenere hadde i forkant fortalt at jeg skulle komme, at jeg var masterstudent og forsket på skiskytterjenter.

3.3.2 Utvalget til den deltagende observasjonen

På informasjonsmøtene delte jeg ut informasjonsskrivet til alle jentene som var tilstede. Jeg informerte om studien og forklarte at jeg trengte en del skiskytterjenter som jeg kunne observere før, under og etter treninger. Jeg fortalte at de bare skulle gjøre det de pleide å gjøre, nemlig trene. Jeg forklarte at på kombinasjonsøker, treningsøker med både skigåing (rulleski eller ski på snø) med skyting innimellom, kunne jeg ikke delta men kom til å befinne meg i bakgrunnen på stadion. På andre øker kunne det være at jeg kom til å delta, men at jeg ikke kom til å være i veien for dem. Jeg fikk fortalt at jeg ønsket å observere flest mulig av dem, både 16-, 17- og 18-åringer, og på begge lagene skrev omtrent alle under på informasjonsskrivet og syntes det var greit at jeg observerte dem.

3.3.3 Utvalget til det kvalitative intervjuet

Rekrutteringen av informanter til intervju skjedde blant de jentene som allerede hadde sagt seg villig til å bli observert. Jeg forklarte på informasjonsmøtene at jeg trengte en håndfull jenter som ville la seg intervju. På det ene laget var det ikke vanskelig å få fatt på informanter til intervju. Noen sa seg villig med en gang etter informasjonsmøtet, andre sa ja etter at første intervju på laget var gjennomført. På et annet lag var det ikke like lett, jeg måtte spørre ofte og flere ganger før noen sa seg villig til å bli intervjuet. Det at jeg gjennomførte flere observasjoner og deltok på noen treninger kan ha økt tilliten jentene fikk til meg, og slik gjorde det lettere for dem å la seg bli intervjuet. På begge lag jeg observerte kunne det virke som om det hadde en smitteeffekt når ei jente først var blitt intervjuet, da virket det enklere for de andre jentene å si ja. Tanken min var å få spredd intervjuene på alle tre alderstrinnene, men det viste seg å være lettere å rekruttere flere 16-åringer enn de litt eldre.

3.4 Feltarbeidet

I feltarbeidet i denne studien gjennomførte jeg en blanding av både deltagende observasjon og mer observasjon fra sidelinjen, og feltarbeidet mitt kan nok beskrives som det Fangen (2010) kaller for «delvis deltagende». Det er ikke i alle sammenhenger man har mulighet til å være deltagende observatør, som i mitt tilfelle når man studerer

toppidrettsutøvere i skiskyting så kan man ikke være deltagende i alt de gjør. Jeg hadde for eksempel ikke mulighet til å delta på det som kalles kombinasjonsøker, når de skyter og går på ski eller rulleski i tillegg. På disse treningsøktene ble jeg en observatør som forholdt meg i bakgrunnen på standplass, nærme nok til å høre hva det ble snakket om, men langt nok unna til at jeg ikke var i veien for informantene når de gjennomførte treningsøkten sin. Som Fangen (2010) eksplisitt forklarer så skal ikke forskerens tilstedeværelse skape ubehag for deltakerne. Dette punktet var svært viktig for meg, spesielt med den førstehåndskunnskapen jeg sitter med om det å være aktiv skiskytter. Derfor ble jeg en observatør på disse øktene, men ble deltagende før og etter treningene. På andre treningsøker kunne jeg delta, men fortsatt med tanken om å ikke være i veien for informantene.

3.4.1 Observasjonsspørsmål

Det å ha noen retningslinjer å gå ut ifra når man skal gjennomføre observasjon kan være greit. Mange studier som benytter deltagende observasjon har et nokså åpent fokus, fordi man ønsker å få fatt på så mye informasjon om et felt som mulig. Men siden det innenfor et felt kan være uendelig mye å finne, så bør man som forsker ha gjort seg noen tanker om hvilke forhold man vil finne ut mer om. Som forsker bør du altså vite hva du skal se etter (Fangen, 2010, s. 38 – 39), til tross for at man skal ha et så åpent fokus som mulig. Mitt hovedfokus var å observere og notere ned alt jeg fikk med meg, uten nødvendigvis noen klare forhåndsinntatte retningslinjer på hva det var jeg så. For ikke å styre mine antagelser underveis i observasjonen var det viktigere for meg med en slags sjekkliste, istedenfor en klar observasjonsguide. Sjekklisten ble utarbeidet etter det teoretiske rammeverket og min førforståelse av feltet. Ved å benytte min førforståelse og det teoretiske rammeverket for å utforme sjekklisten ble alle åtte punktene i sjekklisten formet som spørsmål. Eksempler på spørsmål i sjekklisten er «hvor har de tingene sine?» og «hvor skifter de?». Observasjonsspørsmålene fungerte som en huskeliste, slik at jeg hele tiden var sikker på at jeg var tilstede i observasjonen med et forskerblikk. Den fungerte også som en huskeliste i de tilfellene hvor jeg gjennomførte en mer deltagende observasjon og ble nødt til å skrive observasjonsnotatene i etterkant. Observasjonsguiden ligger som vedlegg.

3.4.2 Gjennomføring av observasjon i feltet

Som tidligere skiskytter vet jeg hvordan en skiskytterstandplass ser ut, det ble derfor viktig å forsøke å se på standplass med et åpent fokus. Alt jeg så når jeg ankom skiskytterarenaen ble notert ned. Førsteintrykket av feltet er utrolig viktig, da er alt preget av ferskhet noe som fort forsvinner utover i feltarbeidet (Fangen, 2010, s. 91), denne ferskheten ble noe jeg konsekvent strebet etter på alle observasjonene. Men med flere observasjoner og intervjuer «i sekken» ble det også lettere å finne aspekter ved observasjonen som var viktigere enn andre. Fangen (2010) påpeker at man ikke kan ha like stor interesse for alt i feltet hele tiden. Man har tatt visse valg, gjerne ut ifra teori eller tema, derfor må man noen ganger fokusere mer på noen deler av feltet enn andre. I dette prosjektet ble utseende og bekledning et fokusområde, i tillegg til hvordan de snakket sammen før, under og etter treningsstart.

Jeg kunne merke at utøverne syntes det var uvant med meg til stede i starten av den første treningen. De kastet blikk bort på meg støtt og stadig, men utover i treningsøkten var det som om de ikke enset at jeg var der. På noen av observasjonene ankom jeg sammen med utøverne, på andre observasjoner var utøverne allerede ankommet eller ankom etter meg.

3.5 Kvalitativt intervju

Kvale og Brinkmann (2015) forklarer kort og konsist at «det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonens side» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Man kan kort forklare at et kvalitativt intervju baserer seg på en blanding mellom profesjonelle samtaler og dagligdagse samtaler, men man går gjerne dypere i et forskningsintervju. Kunnskapen man får ved å benytte kvalitativt intervju konstrueres i interaksjonen mellom intervjueren og den intervjuede. Et forskningsintervju vil være preget av blandingen mellom det å stille spørsmål og det å lytte aktivt til det den intervjuede sier. Det finnes få standardregler som er allmenn godkjente for hvordan man skal gjennomføre et kvalitativt intervju. I likhet med deltakende observasjon finnes det mange måter å gjøre et kvalitativt intervju. Kvale og Brinkmann (2015) kaller et kvalitativt intervju for kunstform, hvis det er gjennomført riktig. Siden det finnes like mange ulike måter å gjennomføre et kvalitativt intervju på som det finnes samtalemåter i hverdagen, vil det være de metodiske valgene man gjør og ferdighetene til intervjueren som avgjør om intervjuet er «riktig gjennomført».

3.5.1 Intervjuguide

Et slikt intervju som jeg gjennomførte kan kalles «delvis strukturert intervju». Det vil si at man har temaer som er bestemt på forhånd, men at rekkefølgen kan variere ut fra intervjupersonens fortellinger (Thagaard 2013). Intervjuguiden til dette prosjektet besto av flere temaer i tillegg til oppstartsspørsmål som kunne «lette litt på stemningen», for ifølge Thagaard (2013) kan det være lurt å begynne intervjuer med mer generelle spørsmål, og deretter stille mer konkrete spørsmål. Intervjuguiden min kan derfor sees på som en trakt, der starten av intervjuet består av generelle, store og åpne spørsmål, mens lenger ut i intervjuet er det mer spesifikke og konkrete spørsmål. Intervjuguiden består av flere temaer som har bakgrunn i både problemstilling, det teoretiske rammeverket og min egen førforståelse. I utarbeidelsen av intervjuguiden innså jeg fordelene ved å ha inngående kunnskap om feltet. Intervjuguiden ble utarbeidet med tanke på å få god flyt i intervjuet. Den ble revidert og bearbeidet mange ganger før jeg tok fatt på datainnsamlingen.

For å ikke styre intervjuet til forutinntatte temaer som vil kunne «låse» analysearbeidet i etterkant valgte jeg nokså vide temaer. I tillegg til de seks temaene, hadde jeg en del oppstartsspørsmål og noen bakgrunnsspørsmål. De seks temaene i intervjuguiden besto av: Trening, relasjoner (venner, utøvere, trenere, foreldre), skiskyting, skiskytterjente, kroppsideal og jente.

I intervjuguiden satte jeg opp en liste med spørsmålsforslag og oppfølgingsspørsmålsforslag til de ulike temaene. Spørsmålene var utarbeidet med utgangspunkt i temaene, og gjort så forståelige som mulig for informantene. Spørsmålslisten ble ikke fulgt slavisk, men ga meg som forsker en trygghet i intervjusituasjonen i tilfelle intervjuet skulle gli ut eller jeg som forsker skulle glemme hvilke spørsmål jeg kunne stille som oppfølging. Men man må som forsker være åpen for at det kan komme opp temaer underveis i intervjuet som man ikke har planlagt på forhånd. Fleksibilitet hos forskeren er altså nøkkelen til et vellykket intervju (Thagaard, 2013). For å teste om intervjuguiden fungerte gjennomførte jeg et prøveintervju før jeg tok fatt på datainnsamlingen. Prøveintervjuet ble gjennomført med ei jente på 19 år som tidligere var aktiv skiskytter. Hun hadde nettopp sluttet med skiskyting, og hadde alt friskt i minne. Slik var jeg sikker på at jeg fikk sjekket om spørsmålsforslagene egnet seg for informanter i den alderen. Svarene i prøveintervjuet gjorde meg sikker på at

intervjuguidens temaer og spørsmålsforslag var gode nok for å ha muligheten til å få gode datamateriale.

3.5.2 Gjennomføring av intervju

Intervjuene foregikk enten hjemme på hybelen hos informantene, eller i fellesarealene på stedet de var på treningssamling. For å gjøre intervjusituasjonen så trygg som mulig for informantene så lot jeg dem velge sted for intervjuene. Jeg gjennomførte totalt ni intervjuer og et prøveintervju.

I en intervjusituasjon kan det oppstå en skjevfordeling av makt, der forskeren har klart alle spørsmål og det blir assymetri i intervjusituasjonen. Men hvis man kan se på intervjusituasjonen som et samarbeid mellom forsker og den intervjuede om å utvikle og forstå kunnskap blir det ikke så assymetri i intervjusituasjonen (Thagaard, 2013). De jeg intervjuet satt med all kunnskapen og kontroll over hvordan den skulle formidles, mens jeg som forsker måtte skape en fortrolig intervjusituasjon, det ved å være nysgjerrig og komme med positive tilbakemeldinger. Noen av jentene virket usikre før intervjuet, de sa til meg at de var usikre på om de kom til å svare riktig. For å berolige dem og gjøre intervjusituasjonen så trygg som mulig måtte jeg forklare dem at det var de som er skiskytterjenter og dermed sitter med de riktige svarene. Før jeg satte i gang intervjuene spurte jeg alle jentene om det var greit at jeg tok opp intervjuet på en diktafon, og forklarte at jeg hadde kjøpt en diktafon kun til dette formålet. Det var greit for alle jentene at intervjuene ble tatt opp og det var veldig greit for meg fordi da kunne jeg slappe mer av og holde fullt fokus på intervjuet og informanten. Slik ble det en fortrolig intervjusituasjon, der det virket som om jentene hadde tillit til meg.

Det å lytte aktivt til det informantene sa underveis i intervjuet og virke interessert i det de sa merket jeg at var veldig viktig. Ifølge Kvale & Brinkmann (2015) er aktiv lytting like viktig som å beherske ulike og spesifikke spørreteknikker i intervjuet. I intervjuet er det like viktig å høre det informanten sier og hvordan det blir sagt. Thagaard (2013) nevner også hvor viktig det er med aktiv lytting, men forklarer også viktigheten av det å være den som tar initiativ til å føre samtalen videre. Dette kan ses på som et dilemma, der man som intervjuer må finne en balanse mellom den aktive lyttingen og det å være initiativtaker. Siden jeg hadde observert informantene i forkant av intervjuet var det viktig å kunne stille gode oppfølgingsspørsmål og komme med spørsmål knyttet til

observasjonen. Slik fikk jeg vist interesse for det de snakket om, i tillegg til å bringe intervjusamtalen videre ved å kunne knytte utsagn i intervjuene til for eksempel observasjon.

3.6 Analysemetoder

Fangen (2010) forklarer at analyse betyr at man tilfører noe mer til det man har sett og hørt. Alle nivåer av fortolkning og bearbeiding av datamaterialet vil være en del av analysen.

3.6.1 Transkribering

Tanken min var å transkribere intervjuene dagen etter at de var gjennomført. Det lot seg ikke gjennomføre, da jeg i denne perioden var delvis sykemeldt og hadde begrenset med skjermbruk. Jeg fikk derfor muligheten til å sette bort noe av transkriberingen til to personer jeg stoler fullt og helt på. De mottok lydfilene i en kodet mappe på en minnepenn, som kun jeg og personen hadde tilgang på passordet til. Etter at transkriberingen var gjennomført mottok jeg minnepennen tilbake med samme mappe med den transkriberte filen i. Begge personene skrev under på en taushetserklæring i forkant av transkriberingen. Resten av intervjuene transkriberte jeg selv når jeg fikk tid og mulighet. Heldigvis hadde jeg tatt notater rett etter gjennomføringen av hvert intervju, og kunne dermed også supplere med det når jeg leste gjennom de transkriberte filene jeg hadde mottatt. For å ikke miste noe i transkriberingen ble hvert lille «ehm..» og «lissom» og latter etc. nedskrevet. Det var også viktig for meg at de ordene og begrepene som intervjupersonene brukte kom med i transkriberingen. Dette med tanke på koding og analyse senere i prosjektet.

All observasjon hadde jeg transkribert/dokumentert skriftlig direkte etter observasjonene.

3.6.2 Koding og kategorisering av intervjutekstene

Etter at intervjuene var blitt transkribert tok jeg for meg transkripsjonsteksten og begynte å lese et og et intervju. Jeg leste intervjuene med tanken «hva sies her?» i bakhodet, og slik begynte jeg å kode intervjutekstene. For det å kode intervjuer er ifølge Kvale og Brinkmann (2015) en måte å knytte uttalelser til flere nøkkelord, slik at man senere har lettere for å identifisere en uttalelse. Det skiller mellom koding og

kategorisering, der det enkelt kan forklares at kategorisering av intervjuetekster innebærer mer systematisk begrepsdannelse, og kan i etterkant kvantifiseres (s. 226). Jeg tok for meg hver uttalelse og så etter hvilke koder som passet. Det var viktig for meg å benytte en datastyrt koding. Dette betyr at kodene utvikles mens forskeren tolker materialet. Forskeren starter koding uten forhåndsstyrte koder (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 227), men det må tas med at jeg ikke kan legge bort førforståelsen min. Jeg valgte å ikke benytte meg av noen av kategoriene jeg hadde i intervjuguiden, selv om jeg i etterkant så at noen av kategoriene gikk igjen i kodene. Det som var spennende var at det dukket opp mange koder som jeg absolutt ikke hadde sett for meg før intervjuprosessen. En kodeprosess gjør det lettere for en uerfaren analytiker å bryte ned datamengden, og det gjør det også lettere å få oversikt og bli kjent med materialet (Kvale og Brinkmann, 2015, s.227).

I løpet av kodeprosessen dukket det opp mange koder, både enkeltstående koder og gjentakende koder. To eksempler på gjentakende koder var: «venner utenom skiskyting», «samhold» og «muskler». Dette var koder som viste seg i samtlige intervjuer. Kodene endte noen ganger opp med navn basert på hva jentene hadde sagt, mens det andre ganger var en betegnelse på utsagnene. Jeg har ikke tall på hvor mange koder jeg endte opp med, og det var derfor vesentlig å få kategorisert kodene. Når jeg arbeidet med dette var jeg inspirert av teori og slik ble noen kategorier til mens andre oppsto nedenfra. Fra å ha jobbet med kodene til hvert intervju i egne dokumenter, flyttet jeg de kodede utsagnene over i egne dokumenter for de ulike kategoriene som var mest hensiktsmessig. Slik at jeg tilslutt endte opp med fire hovedkategorier 1) Praksisfellesskap på skigymnas 2) (Den muskuløse) skiskytterjentekroppen, 3) Pannebånd og «høyhengende hestehaler» og 4) Tøffe skiskytterjenter. Disse fire hovedkategoriene ble til delkapitler i resultat og diskusjonskapitlet.

3.6.3 Analytisk tilnærming

Thagaard (2013) mener at man som forsker er påvirket av både inntrykk fra dataene og av teoretiske perspektiver. Tolkning av data er å se fenomener i en større sammenheng (Thagaard, 2013, s. 168).

Som nevnt i forrige delkapittel så var jeg inspirert av teori mens jeg kategoriserte, og etter at alle kategoriene var på plass kunne jeg begynne å tolke det jentene hadde sagt.

Jeg benyttet meg av tidligere forskning på feminitet i idrett som blant annet Krane et.al. (2004), Mennesson (2000), Sisjord og Kristiansen (2009), Strandbu og Hegna (2006), Azzarito (2010), Ross og Shiness (2008), Skyrudsmoen (2014) og Broch (2016) for å kunne drøfte det jentene hadde uttrykt i intervju og observasjon. Jeg benyttet meg av teorier om kjønn og feminitet som West og Zimmermann (1987) og Ussher (1997) og Paechter (2003a,2003b, 2007) for å drøfte hvordan jentene gjorde kjønn i skiskyting. I tillegg tok jeg for meg Strandbu, Stefansen og Smette (2016) sin forskning på deltakelse i idrett blant ungdom og det sosiale nettverket fordi en del koder etter intervjuene gjorde det nødvendig å drøfte nettopp det temaet. Siden studien min handler om ungdom på skigymnas var det også hensiktsmessig å drøfte mine resultater opp mot Sisjord og Sørensen (2016) sine resultater fra en studie gjort på elever ved skigymnas om deres erfaringer.

3.7 Kvalitetskriterier i kvalitativ forskning

Repstad (2007) mener at det å kritisk vurdere kvaliteten på forskningen man utfører er en del av forskningsprosessen og Thagaard (2013) legger vekt på at dette styrker forskningens troverdighet ved at det viser at forskningen er gjort på en pålitelig og tillitsfull måte.

Repstad (2007) mener at begrepene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet er kriterier med utspring i kvantitativ forskning. Begrepet troverdighet hentet fra Kvale og Brinkmann (2015), pålitelighet hentet hos Thagaard (2013) og overførbarhet som Fangen (2010) skriver om er bedre egnede begreper i kvalitativ metode, og vil bli benyttet som delkapitteloverskrifter i denne oppgaven. Men de andre begrepene som validitet, reliabilitet og generaliserbarhet vil også bli brukt siden det er dette som brukes i metodelitteraturen.

3.7.1 Troverdighet

Måler man det man skal måle? Eller mer generelt kan vi spørre om det er samsvar mellom forskningsspørsmålene og informasjonen vi har når vi trekker konklusjoner? Dette er spørsmål som blir stilt for å kvalitetssikre validiteten eller troverdigheten i et forskningsprosjekt (Repstad, 2007, s. 134). Det kan i kvalitativ forskning være vanskelig å bruke dette spørsmålet som en kvalitetssjekk. Thagaard (2013) nevner at kvalitetskriteriet for validitet blir å se på om de resultatene man har kommet frem til er

troverdige i forhold til den virkeligheten som er studert (s.205). Kvale & Brinkmann (2015) snakker om validitet som håndverksmessig kvalitet i kvalitativ metode, altså forskerens dyktighet og troverdighet. De nevner syv stadier av validering. Man skal ikke kun snakke om validitet i slutfasen av et prosjekt, men gjennom alle ledd i forskningen. Helt fra valg av teori til planlegging og valg av metode, til hvordan intervjuer og transkribering ble utført, og om tolkninger i analysen er logiske og hvorvidt forskeren gjør rede for validiteten til hvordan resultatene blir presentert. I dette prosjektet etter at temaet ble klart fant jeg teori som ble min inspirasjon når problemstillingen skulle utvikles. Når problemstillingen var klar, var metodene selvsagt. For å få svar på problemstillingen måtte det både intervju og observasjon til. Videre ble teorier og tidligere forskning inspirasjon når intervjuguide og observasjonsguide skulle utvikles. Slik var det en logikk helt fra oppstarten til datainnsamlingen tok fatt. Etter intervju og observasjon vil det være lurt å kikke etter eventuelle feilkilder. Man må som forsker kunne se kritisk på sitt eget verk og kontrollere at det ikke er noen skjeve fortolkninger eller selektive forståelser. Dette er en del av troverdighetsprosessen ifølge Kvale & Brinkmann (2015).

3.7.2 Pålitelighet

Selve begrepet reliabilitet viser i utgangspunktet til om en annen forsker som benytter samme metoder ville kommet frem til samme resultat (Thagaard, 2013, s. 202). Thagaard (2013) nevner også at reliabilitet må ses i sammenheng med begrepet repliserbarhet; Et begrep som fremmer forskerens nøytralitet i kvantitativ forskning. Spørsmålet blir da om dette er relevant for kvalitativ forskning. Begrepet pålitelighet vil derfor være et mer treffende begrep. I studier der mennesker forholder seg til hverandre er ikke prinsippet om at forskeren skal forholde seg uavhengig av deltakerne holdbart (Thagaard, 2013, s.202). I dette prosjektet vil det være vanskelig å være en forsker som forholder seg nøytral til deltakerne. Både i observasjonsdelen og intervjuene foregår det er sosialt samspill mellom meg og deltakerne, og det er gjerne i denne sosiale interaksjonen i for eksempel et intervju at kunnskapen utvikles. Jeg som forsker må bare være klar over hvordan jeg kan påvirke informasjonen som kommer ut gjennom en slik interaksjon.

For å sikre seg at forskningen er pålitelig er det viktig å gjøre forskningsprosessen gjennomsiktig. Som forsker er det viktig å redegjøre for forskningsprosessen trinn for trinn, slik at andre har mulighet til å kunne gjennomføre et lignende forskningsprosjekt i

etterkant. Men det skal sies at selv om man i kvalitativ forskning gjennomfører et likt prosjekt vil ikke forskeren kunne opptre likt ei heller deltakerne. Forskere og deltakere vil reagere ulikt fordi det er ulike tidspunkt.

For å sikre påliteligheten til et kvalitativt forskningsprosjekt bør forskeren ha reflektert over hvordan relasjonen til deltakerne kan påvirke informasjonen man får (Thagaard, 2013). At jeg er kvinne og deltakerne i prosjektet er jenter fra 7 til 10 år yngre enn meg kan ha hatt innvirkning på informasjonen, og det kan tenkes at jentene fortere fikk tillit til meg siden de også visste at jeg hadde vært skiskytter selv. Jeg måtte også være kritisk til mine egne feltnotater. For at feltnotatene skal være mest mulig pålitelige bør de være så deskriptive som mulig, men man må også tenke på hva de skal brukes til mener Fangen (2010).

Thagaard (2013) nevner at man bør ha beskrevet ens teoretiske ståsted, siden det er det som er grunnlaget for tolkningene i prosjektet. Andre mener også at man kan måle påliteligheten ved at resultatene i ens eget prosjekt understøttes av tidligere forskning, mens Fangen (2010) sier at ved å bruke dette som eneste kvalitetskrav for pålitelighet så er det litt snevert. For datamaterialet kan være annerledes, kanskje konteksten er ulik, og det er dermed ikke gitt at det som gjelder for et felt er gjeldende i et annet felt. Som tidligere nevnt har jeg ikke funnet mye tidligere forskning på nøyaktig samme felt, men det finnes forskning på samme tema om femininitet i idrett.

3.7.3 Overførbarhet

Som et kvalitetskriterium for forskning snakker man ofte om generalisering, Kvale og Brinkmann (2015) mener at det handler om hvorvidt «den kunnskapen som produseres i en spesifikk intervju situasjon, kan overføres til andre relevante situasjoner» (s. 290). Innenfor kvalitativ forskning kan det være vanskelig å generalisere, og derfor har jeg benyttet begreper overførbarhet. Med overførbarhet menes det at funnene i prosjektet kan overføres til å gjelde i andre, lignende sammenhenger (Fangen, 2010, s. 255, Thagaard, 2013, s. 205). Funnene i denne studien kan muligens overføres til å gjelde ved flere skigymnas, og andre team med skiskytterjenter. Det kan være av interesse for de som trener skiskytterjenter i ungdomsalder; 13-19 år. Det kan også være av interesse for utvikling av prosjekter knyttet til satsing på vekst i antall skiskytterjenter på landsbasis.

3.8 Etiske overveielser og refleksjoner

Det at man som forsker viser redelighet og nøyaktighet når man presenterer forskningsresultater er etiske prinsipper som er gjeldende i alle forskningsprosjekter (Thagaard, 2013, s. 24). Når man som forsker bruker kvalitativ metode for å få fatt i data er det visse forskningsetiske prinsipper man skal følge. To viktige prinsipper er 1) i et forskningsprosjekt skal man ha deltakernes informerte samtykke, og 2) man skal som forsker også behandle all den data man får konfidensielt. Jeg vil gå nærmere inn på hva og hvorledes dette ble gjort i de følgende kapitlene.

3.8.1 Etiske utfordringer ved feltarbeid

Det å utføre feltarbeid krever en del refleksjon rundt hvordan man presenterer seg som forsker og hvordan man opptrer som forsker i feltet og/eller underveis i intervjuet. Når man utfører deltakende observasjon, som menes å være den minst påtrengende metoden som involverer direkte kontakt med forsker og dem det forskes på (Fangen, 2010, s. 189), kan det være greit å innta en rolle som er behagelig for deltakerne i feltet. I min situasjon var det viktig å ikke være i veien når det var treninger, og både før og etter trening kunne innta en rolle som gjorde at jentene ikke brydde seg om at jeg var der.

3.8.2 Etiske utfordringer i intervjusituasjoner

Et intervju kan være mer påtrengende enn observasjon, da det kun er intervjueren og den som blir intervjuet som er tilstede. Dette forholdet mellom de to partene kan virke skjevt da forskeren er den som har alle spørsmålene klart på forhånd. Det var derfor viktig for meg at jentene jeg skulle intervjuer ikke oppfattet meg som skummel eller autoritær på noen som helst måte. Det var derfor også hensiktsmessig å gjennomføre observasjon i forkant, og deretter la jentene selv velge om de ville bli intervjuet eller ikke og hvor intervjuet skulle finne sted.

På mange måter vil jeg si at kjønn, alder og utseende kan ha noe å si for hvorvidt de følte tillit til meg. Thagaard (2013) redegjør for at intervjuerens kjønn kan ha betydning for intervjuet, spesielt hvis forsker og intervjupersonen har samme kjønn. De har dermed en grunnleggende ting felles som skaper tillit. Det at jeg er kvinne, omtrent ti år eldre enn de fleste jentene jeg intervjuet og gikk i treningstøy eller skibekledning med nøytral sminkebruk kan nok ha gjort at det var lettere for jentene å la seg intervju og var avgjørende for at intervjuene ble gode. Det at jeg informerte alle om at jeg hadde drevet

med skiskyting tidligere kan ha gjort at de som ble intervjuet følte det var lettere si ja til å bli intervjuet, og slik ufarliggjorde intervjusituasjonen.

Siden jeg intervjuet jenter i videregåendealder, gjorde jeg noen etiske avveininger om hvordan og hvor personlige spørsmål jeg kunne stille. I utarbeidelsen av intervjuguiden fant jeg ut at det å stille åpne spørsmål gjorde slike avgjørelser enkle, ved at de dermed kunne fortelle det de ønsket. Det er viktig at en som forsker ikke villeder intervjupersonen til å fortelle ting de egentlig ikke ville ha fortalt. Respekt for intervjupersonens grenser under intervjuet er forskerens oppgave (Thagaard, 2013, s. 119). Det å hele tiden kjenne på stemningen i intervjusituasjonen gjorde at jeg kunne skifte tema hvis det virket som om intervjupersonen følte seg ukomfortabel.

En annen viktig refleksjon jeg som forsker måtte gjøre før jeg satte i gang med datainnsamling var det å være klar over at jeg skulle snakke med jenter i videregåendealder om kropp og utseende, og at tema som spiseforstyrrelser kunne komme opp. Jeg måtte tenke nøye gjennom hvordan jeg eventuelt skulle reagere; hva som i en slik situasjon ville være etisk riktig av meg som forsker. Dette drøftet jeg lenge med min veileder, og jeg kom frem til at jeg skulle «ta av forskerhatten» og på med «medmenneskehatten» hvis noe slikt dukket opp. Jeg skulle i tilfelle forsøke å oppmode til eventuelt å ta kontakt med støtteapparatet for å få hjelp. Heldigvis dukket ikke temaet direkte opp mellom meg som intervjuer og intervjupersonene, men temaet ble nevnt noen ganger. Det var da viktig at jeg lot temaet ligge og ikke begynte å grave i det, siden det i de tilfellene omfattet en tredjeperson som ikke var tilstede eller var involvert i prosjektet.

3.8.3 NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste)

Siden dette prosjektet behandler personopplysninger meldte jeg prosjektet til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste), som måtte godkjenne prosjektet før kontakt med utvalget og datainnsamlingen startet. Alle forskningsprosjekter som gjøres ved universiteter, høyskoler eller andre forskningsinstitusjoner som forutsetter behandling av personopplysninger skal meldes til NSD som er institusjonenes personvernombud senest 30 dager før datainnsamlingen tar til (Thagaard, 2013, s. 25; Fangen, 2010, s. 191). Jeg meldte forskningsprosjektet mitt inn i god tid og fikk det godkjent tilbake. Godkjenningen ligger som vedlegg. I godkjenningen kan man se at prosjektets

avslutningsdato er lenge før dette prosjektet ble innlevert, det ble det informert NSD om utsatt innlevering av prosjektet og dette ble godkjent. Godkjenning på endring av prosjektslutt ligger som vedlegg.

3.8.4 Informert samtykke

Kontakt med utvalget skjedde via hovedtrenerne, som i første mailkontakt fikk tilsendt informasjonsskrivet som var beregnet til både informanter og lagledelse.

Informasjonsskrivet og samtykkeskjema ligger som vedlegg. På hvert lag hadde trenere satt av tid slik at jeg kunne presentere meg selv og informere alle jentene på laget om prosjektet, prosjektets gang, risikoer og fordeler ved å delta, retten til å trekke seg og konfidensialitet. Jeg så på det som unødvendig å gi fullstendig informasjon om forskningsspørsmål og teorier, fordi språket som brukes i academia er veldig annerledes enn det jenter i den alderen bruker. Jeg ønsket ikke å villedde informantene med for mye informasjon, men for å ikke villedde informantene til å tro at studien handler om noe annet var det viktig med tilstrekkelig informasjon om designet og formålet med studien. Siden intervjuene baserer seg på «traktformede spørreteknikker», med mer generelle spørsmål i starten og gradvis mer spesifikke spørsmål utover i intervjuet, så sier Kvale og Brinkmann (2015) at for ikke å lede informantene mot et spesifikt svar kan det være lurt å ikke nevne de spesifikke formålene med prosjektet. De forklarer så at den fulle informasjonen bør gis etter intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 105). Jeg forklarte jentene at jeg skulle forske på det å være skiskytterjente.

Jeg delte ut informasjonsskrivet slik at de kunne lese gjennom, komme med spørsmål og gi tilbakemeldinger. De fikk beskjed om at de som ønsket kunne signere og levere det til meg hvis de visste med en gang at de ville delta. Hvis ikke kunne de ta med seg skrivet og tenke på det til dagen etterpå. Slik ble alle både muntlig og skriftlig informert om prosjektet. De fleste signerte med en gang, og var svært positive til å delta. Hver deltaker fikk beholde en kopi av informasjonsskrivet, slik at de hadde kontaktinformasjonen til meg og veileder hvis de skulle ha noen spørsmål i etterkant, eller hvis de ønsket å trekke seg fra studien. Jeg informerte også om at jeg kom til å behandle alle data konfidensielt, altså at jeg ikke kom til å bruke jentenes navn, teamnavn, stedsnavn eller skolenavn. Jeg forklarte det som at andre som leser oppgaven ikke skulle kunne vite hvem som hadde sagt hva. Men jeg forklarte også at jeg ikke kunne

forsikre meg mot at de selv kunne komme til å kjenne igjen det de selv hadde sagt hvis jeg benyttet sitater.

3.8.5 Konfidensialitet

Når man driver forskning skal forskeren etterstrebe at deltakernes identitet forblir skjult ved å behandle informasjon fra forskningsprosjektet konfidensielt. Det stilles strenge krav til oppbevaring av eventuelle lister med navn eller andre opplysninger som kan gjøre det mulig å identifisere enkeltpersoner (Thagaard, 2013, s. 28). Det å bevare deltakernes informasjon konfidensielt er viktig, og ble noe jeg etterstrebet konstant. Samtykkeskjemaer ble oppbevart innelåst i skap. Det å anonymisere forskningsmaterieell er meget strengt (Thagaard, 2013, s. 28), så allerede i transkriberingen brukte jeg fiktive navn på deltakere. Transkriberte intervjuer ble oppbevart i såkalte låste mapper på datamaskinen og de utskrevne sidene ble oppbevart innelåst i skap. Etter prosjektets slutt destrueres alt datamateriale, slik at det ikke er muligheter til gjenbruk.

4. Resultat og diskusjon

I dette kapitlet vil jeg presentere funn fra intervjuene og observasjonene. Det er benyttet en temasentrert analyse der feltnotater fra syv observasjoner og sitater fra ni intervjuer vil bli diskutert og sett i lys av tidligere forskning på kvinnelige idrettsutøvere og teoriene om feminitet i kapittel 2. Thagaard (2013) mener «at det å tolke resultatene av en undersøkelse innebærer å reflektere over dataenes meningsinnhold» (s. 193).

Kapitlet er delt inn i etter hovedkategoriene jeg endte opp med etter å ha kategorisert kodene fra intervjuene. Noen av kategoriene fremtonet seg nedenfra og opp, mens andre ble til med inspirasjon fra teoriene om feminitet og tidligere forskning som er presentert tidligere i oppgaven. De fire hovedtemaene er 1) praksisfellesskaper på skigymnas, 2) (den muskuløse) skiskytterjentekroppen, 3) pannebånd og «høythengende hestehaler» og 4) tøffe skiskytterjenter. Innunder hvert hovedtema er det undertemaer som belyser hovedtemaene mer inngående.

4.1 *Praksisfellesskaper på skigymnas*

Inspirert av Paechters tanker om praksisfellesskap om feminiteter ble det klart for meg mens jeg jobbet med å kategorisere kodene fra datamaterialet til intervju og observasjon at skiskytterjentene var del av lokale praksisfellesskap. Det ble derfor interessant å se på hvordan praksisfellesskap omhandler feminitet hos skiskytterjentene.

Alle jentene jeg intervjuet hadde flyttet fra foreldrene sine og flere timer unna for å gå på en videregående skole som tilbød ekstra satsing på skiskyting i tillegg til den vanlige skolegangen. Den ene skolen tilbyr elevene ved skolen å bo på et internat, mens den andre skolen ikke har denne ordningen og elevene må derfor bo på private hybler.

Det er derfor tydelig forskjell mellom teamene når det gjelder hva de gjør mellom skoletid og treninger. De jentene som bor på internat tilbringer mye tid sammen hele dagen, og det er middagsordning på internatet så de spiser felles middag rett etter skoletid. Jentene som må bo på private hybler må ordne alt selv, og bor gjerne to eller tre stykker sammen i en hybel.

4.1.1 «Et helt annet liv»

For å forstå praksisfellesskaper på skigymnas var det hensiktsmessig å se på hvordan de hadde det tidligere, før de begynte på videregående.

Flere av jentene jeg intervjuet kommer fra steder der det var få jenter som drev med skiskyting. Vennene rundt dem drev enten med andre idretter eller ingen idretter i det hele tatt. Det å drive med skiskyting innebærer mye trening som oftest på kveldstid, og konkurransene er i helgene. Det kom tydelig frem i flere av intervjuene at det var lite forståelse fra vennene utenom skiskytingen for prioriteringene de gjør og hadde gjort opp igjennom, og for mange av jentene kunne det virke som om dette var et sårt tema. Det ble ofte stille en stund i intervjuet når jeg spurte om venner utenom skiskyting, og hva de vennene syntes om at de drev med denne idretten.

Ja, opp gjennom så tror jeg nok de ikke har forstått det helt, eller jeg tror at de forstår hvor viktig det er for meg, på en måte. [...] Men de prøver jo liksom å være sånn støttende, og spørre hvordan det går og sånn, men, de blir jo sikkert litt irritert også, når de spør om vi skal finne på noe, og jeg sånn «nei, må trene først», og så må jeg gå tidlig for jeg må trene igjen, og så, må jeg gå tidlig på kvelden fordi jeg skal opp dagen etter, så, ja. Og det tror jeg ikke de skjønnte, liksom, kan du ikke bare droppe treninga. Men jeg skjønner jo veldig godt at de ikke skjønner det òg, når de på en måte lever et helt annet liv, liksom. «Thea» 18 år

Alle jentene var ganske klare når det gjaldt prioriteringene de hadde gjort; de hadde selv valgt skiskytingen foran jentekvelder eller annet sosialt. Men selv om de sier de selv har valgt det kan det også virke som om de synes det er leit. Det kan virke som om grunnen til at det er leit er 1) at venner utenom skiskyting ikke forstår valget av prioriteringer og 2) at de ikke får vært med på alt det som de andre vennene gjør.

Intervjuer: Hva syntes vennene dine da om at du dreiv med skiskyting?
- Eh, hjemme før da så blei det veldig mye sånn, mye sånn dårlig på en måte, fordi, det var jo veldig gøy at de sa sånn «åh» de trodde jo alt, sånn trodde masse sånne gode ting «åh, du er kjempegod» og sånn. Hvis jeg kom hjem med gode resultater så var det veldig gøy, men de brydde seg aldri sånn spesielt. At sånn spesielt at hvis de inviterte meg med på noe en helg så sa jeg «nei jeg skal på renn» og da var det sånn «skal du på renn? Du kan jo droppe det?» og det når jeg sa og jeg kan ikke være, jeg må hjem å legge meg klokka ti, det var jo heilt teit! Og det å skulle på trening i stedet for å gå på en klubb midt i uka det var også teit, men jeg har egentlig alltid satt idretten først. «Trine» 16 år

Det er tydelig at flere av jentene opplevde å være utenfor et «jentefellesskap» da de gikk på ungdomsskolen. Det å prioritere idretten foran venner kan virke som et hardt valg. Spesielt med tanke på at annen forskning viser at idrett ofte skaper relasjoner og bygger nettverk, som Strandbu, Stefansen og Smette (2016) kaller «jevnalderfellesskapet».

Intervjuer: Hva syntes de vennene dine om at du begynte med skiskyting? - De syntes det var kult. Men, det har jo tatt veldig mye tid da. Så jeg tror de har synes det har vært litt kjipt også da, at jeg må droppe noen jentekvelder for eksempel fordi jeg har måttet på trening.
«Turid» 16 år

For noen kan skiskytingen ha blitt noe negativt for venner fra ungdomsskoletiden. For ei av jentene var dette det hun ikke likte med skiskyting; at hun måtte prioritere bort de «typiske» jentegreiene som de andre i omgangskretsen fant på. Det kan virke som om det i ungdomsskolealder var vanskelig å balansere det å være skiskytterjente og samtidig «vanlig» jente.

Intervjuer: Hva er det du ikke liker med skiskyting?
- Jeg må jo ha måttet valgt vekk veldig mye. Jeg kommer jo fra [by] opprinnelig, og jeg hadde jo, eh, mange venninner der som, som er veldig annerledes da, det er jo veldig annerledes miljø i [by], de begynte jo tidlig å drikke og, sånn der å gå på fester og. Jeg måtte jo ofte si nei, jeg kunne jo ikke være med på alle hytteturene, og jeg kunne ikke liksom være med på festene, jeg valgte det jo helt selv og det var jo mitt eget valg og det var jo det jeg hadde lyst til. Men, altså til tider så har det jo kjentes litt kjipt, liksom, det har jo vært litt sånn der «å, må du alltid trene», liksom. Men, ja, det har jo av og til vært litt kjipt, men jeg har jo aldri angret liksom, at jeg valgte, skiskyting. «Thea» 18 år

Men som det også kommer frem så har hun ikke angret. For «Thea» har allerede gått to år på videregående skole og skiskyting har nok blitt en enda større del av livet hennes i løpet av de årene. Som vi skal se videre opplever jentene et nytt og annet fellesskap når de tar det valget å flytte for å satse på skiskyting.

4.1.2 Endelig «hjemme» blant likesinnede

Det å flytte hjemmefra i en alder av 16 år kan virke skremmende og skummelt. Man vet kanskje ikke hva som venter når man skal flytte på hybel; nye mennesker å forholde seg til, nytt nærmiljø og ny skolehverdag. For jentene jeg intervjuet var det nok også en litt skummel opplevelse å skulle flytte ut av rommet sitt hos foreldrene, til en hybel på et nytt sted. Men mitt inntrykk etter intervjuene var også det at de gledet seg til å flytte til

nettopp dette stedet. De hadde visse forventninger til stedet, noen hadde besøkt skolen et halvt år før de begynte, noen hadde eldre søsken som hadde gått på den videregående skolen før dem, og noen kjente til andre jenter som skulle begynne samtidig.

Alle jentene jeg intervjuet syntes det var godt å flytte dit, for mange av jentene var de endelig kommet til et sted hvor de ble forstått av menneskene rundt dem. De kom til et veletablert miljø hvor skiskyting var førsteprioritet for mange av ungdommene på samme alder. Da jeg spurte jentene om hvordan det var å flytte til det stedet for å gå på skole syntes mange av dem at det var spennende.

Intervjuer: Hvordan var det å flytte hit?

- Eh, det var veldig spennende! I starten. Jeg va sånn at, ja, jeg var på sånn sommerskiskole og sånn, før jeg flyttet hit. Og da var det sånn mange ganger jeg kom her som sånn, «dette føles som hjemme», her hører jeg til. [...] det var veldig gøy å endelig gå på skole sammen med ho, og, ho, ja. Få bo sammen med mange av de jeg gikk konkurranse med og ja det var jo kjempegod gjeng i tredje klasse og. «Tone» 18 år

Som «Tone» sier så følte det som hun hørte til på dette stedet; det følte som «hjemme». Hun hadde vært der flere ganger før hun flyttet dit, og derfor kan det tenkes at hun hadde både formening og forventninger til hvordan det var å være skiskytterjente i det eksisterende miljøet der. Det kan vi se at går igjen hos flere av jentene.

Intervjuer: Hvordan var det å flytte hit da?

- Det hadde jeg gledet meg veldig til. Sånn at vi da endelig kom i et miljø der alle forstår det. Sånn viss du ikke kan være med fordi du må trene, så skjønner jo alle det for alle drive med det samme, liksom. Så, du føler jo på en måte du hører veldig hemma her, og sånn da. Når vi alle på en måta vil det samme. «Thea» 18 år

Intervjuer: Hvordan var det å flytte hit da?

- Det var spennende. Veldig gøy. Ja, det var veldig gøy fordi det er jo et helt annet miljø for folk har kanskje litt mer forståelse for hvorfor du ikke kan være med å kose deg i kveld for eksempel. Fordi du må slappe av og legge deg tidlig. Men jeg tror jeg var veldig heldig med mine venner, fordi de hadde stor forståelse for det. Men det er jo flere her oppe som ikke har hatt det på den måten. «Turid» 16 år

Det å tilhøre et miljø som forstår valgene du må ta i forbindelse med idretten virker befriende på jentene. De slipper å føle at de er den som alltid må velge bort aktiviteter

som andre jenter finner på. Det å være skiskytter er plutselig mye enklere. Alle vil det samme, de driver samme aktivitet og har samme målsetting om å bli best i den aktiviteten. De omgås hverandre både i skolehverdagen og på hver treningsøkt. De drar nytte av å være flere og setter pris på hverandres forståelse.

Også er det jo veldig gøy å trene for du har jo så mange andre å trene med, så det er så godt miljø, og når du har kommet deg inn i det miljøet så føler du, eller, jeg følte meg ikke som den som, åh, alltid måtte «ditch» ting, og, alltid måtte komme for seint fordi jeg måtte trene sånn, på en måte, alle skjønne alt liksom og det syns jeg er veldig bra.
«Thea» 18 år

Det å føle tilhørighet med en gruppe på et annet plan enn bare at de driver med samme idrett er et kjennetegn på at man kan omtale teamene som praksisfellesskaper. En av dimensjonene for at det kan kalles et praksisfellesskap er nettopp denne gjensidige ansvarligheten som eksisterer mellom medlemmer av fellesskapet, og her kan det tenkes at det eksisterer en forståelse som ikke nødvendigvis blir sagt høyt. Vi kan forstå det som at det er lettere for jentene å bli akseptert som jente som driver med skiskytter, og alt det som følger med nettopp den identiteten; *skiskytterjente*.

4.1.3 «En liten familie»

Mitt inntrykk av skiskytterjentene etter både intervjuer og observasjoner er at de er opptatt av at alle skal bli inkludert. De har flyttet fra familiene sine og bor og lever med jevnaldrende jenter og gutter. Det kan tenkes at de føler en slags omsorg for hverandre; de må støtte hverandre og hjelpe hverandre da de alle er i samme situasjon.

Skyrudsmoen (2014) kalte dette for «omsorgsfeminitet» i sin masteroppgave om jenter og fotball. Jeg vil si at skiskytterjentene også har denne omsorgsfeminiteten. Jeg observerte under flere treninger at de var opptatt av hvordan de andre hadde gjort det, og var det noen som hadde gjort det dårlig så kom de med oppmuntrende kommentarer til hverandre.

Jentene tilbragte store deler av døgnet sammen, på skolen, på trening, mellom treningsøktene, til og fra trening og på konkurranser. De utvikler et samhold som de selv kaller for «familie». Det var tydelig under flere av observasjonene at jentene allerede hadde inntatt ulike posisjoner i teamet. De eldste jentene var ofte litt roligere i væremåten og snakkingen, mens de yngste virket litt mer distré og skravlet i ett sett.

Intervjuer: hvordan opplever du miljøet blant dere jentene på laget?
- Eh, vi i første klasse hvertfall, de jeg snakker mest med og sånn, de syns jeg er veldig bra. Egentlig. Det er ikke noe sånn at noen blir utestengt og sånn, for at alle er en liten familie, egentlig. «Torild» 16 år

Til tross for at alle jentene på teamene var med på alle treningsøktene jeg observerte så dannet det seg hver gang et lite skille mellom yngst og eldst. Førsteklassejentene på hvert sted dannet en liten gjeng, mens andre- og tredjeklasse-jentene blandet seg mer med hverandre. Det var kun snakk om en til to meters forskjell i hvor de hadde tingene sine, men det var likevel tegn til et lite usynlig skille der. Alle snakket sammen på tvers av alder, men det var en viss forskjell i væremåte når det kom til alder, da de eldste ofte var mer rolige.

Det kunne virke som om førsteklassejentene var opptatt av å ta vare på hverandre siden de alle var nye elever ved videregående skolen. Jentene i de to andre klassene har allerede vært der ett eller to år, og kjenner til området, rutinene, lærerne og trenerne. De er nok mer trygge i sin posisjon som de eldre.

Mange av jentene på 16 år som jeg intervjuet fortalte at de ikke var så mye med de eldre utenom treningene, men at de gjerne spurte om tips og nøt godt av erfaringen til de eldre jentene. De snakket med dem om skader og sykdom, og om hvordan de skulle motivere seg. Det kan se ut som om samtalene med de eldre jentene forholdt seg på et mer praktisk nivå, mens de fortalte at de snakket med jentene i klassen «om alt mulig». Det var vanskelig å få tak i hva «alt mulig» innebar, da nesten ingen hadde konkrete svar på hva de snakket om. De ramset opp «neste treningsøkt», «lekser», «treningssamling» og noen nevnte «gutter».

Jeg gjennomførte intervjuene i starten av skoleåret, oktober og november, og det har nok innvirkning på forholdet mellom de nye jentene og de «gamle» jentene. Som «Tove» sier i påfølgende sitat så utvikler forholdet seg mer utover i sesongen når de omgås mer og oftere. Det kan tenkes at de yngste jentene trenger litt tid på å få fullstendig innpass i praksisfellesskapet. De kan ses på som deltakere i en læreprosess for å bli akseptert som fullverdige medlemmer av et praksisfellesskap av skiskytterjenter.

Merker jo nå at første kanskje er ... Eller det er litt sånn ofte sånn at andre og tredje henger sammen da, sånn var det litt i fjor da. Også når vi blir, utover når det blir mer renn og sånn, så er vi mer sammen og da blir vi mer kjent og, så det blir jo egentlig bare bedre og bedre sånn ut over da. «Tove» 17 år

Når man allerede har vært gjennom oppstartsperioden på videregående noen ganger vil det selvfølgelig ikke være like spennende og nytt. I tillegg er man blitt eldst og noen er plutselig ett eller to år yngre enn deg; du er blitt den «erfarne». De eldste jentene jeg intervjuet merket dette godt.

Intervjuer: hvordan er det å være ett år eldre enn de andre da? - Nei, jeg tenker ikke så mye over det, men det blir jo at du tar litt mer ansvar da.
«Tove» 17 år

Det er nok ganske naturlig at de eldste jentene tar mer ansvar overfor de yngre jentene. Likevel fikk jeg mer inntrykket av at de ikke nødvendigvis tok ansvar på noen fysisk eller verbal måte. Det kunne se ut til at de ledet vei for de yngre ved at de yngre betraktet de eldre og gjentok det de gjorde. «Turid» på 16 år fortalte i intervjuet at hun likte å trene med de eldre for da kunne hun se på hvordan de løste tekniske oppgaver på ski, og herme etter dem for selv å bli bedre.

De yngre jentene kan tenkes at opparbeider seg kompetanse om hvordan man gjør skiskytterjente, og slik blir de akseptert av de eldre jentene etter hvert. Da jeg spurte «Thea» på 18 år om hvordan det var å flytte hjemmefra snakket hun om hvor spennende det var. Hun fortalte meg at de lærte mye ved det å flytte hjemmefra, bo alene og lage sine egne rutiner. Hun fortalte at selv om det bare var to år siden hun begynte på videregående så har de vokst ganske mye på de årene.

- Jeg tror, vi var jo veldig unge, på en måte, sånn, det er jo bare to år siden, men jeg føler vi har vokst ganske mye på de årene, vi har blitt nødt til å, bo alene og sånn, men, då har vi jo veldig sånn, det va kjempegøy og begynne og vi var veldig sånn hysteriske og, det var veldig sånn, alt var kjempegøy, liksom, og så, kom en jo litt inn i hverdagen, og sånn, og da blei det jo litt sånn, roet seg jo litt ned, og vi fikk, satt til slutt inn i rutinene her og, hvordan det var å bo alene og sånn, så vi lærte jo veldig mye, liksom. «Thea» 18 år

«Thea» snakker om det å være ny som skiskytterjente ved skigymnas som «hysterisk». Begrepet «hysterisk» kan forstås som at som ny skiskytterjente er man «overivrig

skiskytterjente», spesielt når det kommer til trening og alt utenom som er nytt og spennende. Dette viste seg også på treninger som nevnt tidligere da de yngste jentene skravlet mye og kunne virke en smule distré, mens de eldste var hakket mer sindige og rolige i væremåten. Det kan virke som om de yngste jentene ikke har funnet rutinene for trening og hvile enda, som «Thea» sier «i første klasse holdt man det gående hele dagen».

Merker jo veldig det nå at det kommer veldig mange jenter i første klasse nå, at de er veldig sånn der hysteriske og alt er veldig kjekt for vi er sammen hele tiden. Vi kjenner hverandre veldig godt [igjen], da. Men nå på en måte kjenner man hverandre på godt og vondt, liksom. Og at vi har opplevd hverandre, og så, ja.. jeg vet ikke, og så er det jo veldig mye trening hele tiden, så vi er jo på en måte veldig annerledes, hvile så mye som vi kan, og liksom, roe oss ned på rommet etter skolen og sånn, men kanskje i første klasse var det mer sånn, holdt det gående hele dagen. Du skjønner jo det etterhvert at det går jo ikke det, du må jo hvile og, må jo ta deg tid til lekser og sånn og, så. «Thea» 18 år

Det er tydelig at de eldste jentene mener at det er forskjell i prioriteringene de gjør og prioriteringene de yngste jentene gjør. Som «Thea» sier så har de funnet sine rutiner i løpet av de første årene. Jeg spurte henne om hvordan de eldste jentene snakket om de «hysteriske» førsteklassejentene.

Vi ser de, vi kjenner oss veldig godt igjen, da, for vi var jo akkurat like når vi begynte her oppe. Så, ja, vi vet jo at, de kommer sikkert til å tenke det samme om de nye førsteklasingene når de begynner i tredje, liksom. De er jo veldig, koselige, da, mange av de. Liksom, greie og inkluderende, liksom. [...] det er veldig sånn liv på trening og sånn, da. Veldig, morsomt, da. «Thea» 18 år

Det er tydelig at de klarer å relatere seg til de nye jentenes oppførsel. De kjenner seg igjen, og det kan virke som om de aksepterer at det er slik det er å være ny. Under en av treningene ble jentene delt inn i forskjellige lag av trenerne. Lag 1 bestod av eldre jenter som konkurrerte mot guttene og lag 2 bestod av de yngste jentene. Og dette var det jeg observerte: Det er tydelig at jentene som konkurrerer mot guttene på lag 1 er mye stillere og roligere enn jentene på lag 2. Der fniser de, de smiler, de ler høyt mens de spurter mot hverandre. De skravler på hele runden, men det gjør ikke jentene på lag 1, selv om jentene får beskjed av trener om å gå samlet først av alle.

4.1.4 Oppsummering – praksisfellesskaper på skigymnas

Som dette delkapitlet viser kan vi forstå skiskytterjentene på hvert team som medlemmer av lokale praksisfellesskap om feminiteter. Det kan virke som om det er lettere for jentene å identifisere seg helt og fullt som skiskytterjente på skigymnas der de blir forstått med tanke på valgene de må ta for å drive med idretten sin enn det var for dem på ungdomsskolen. Alle jentene i studien hadde flyttet hjemmefra, men følte likevel at de tilhørte en «liten familie», der alle jentene viste omsorg ovenfor hverandre. Det kan virke som om det er forskjell i måten å gjøre skiskytterjente på fra førsteklassingene til tredjeklassingene på skigymnas. Det kan se ut til at førsteklassejentene er mer rastløse, der alt er nytt og spennende. Tredjeklassingene ser på førsteklassingene som overivrige og mener at de ikke har funnet rutinene i hverdagen enda, da mest sannsynlig i forhold til seg selv.

4.2 (Den muskuløse) skiskytterjentekroppen

Hvordan skal den perfekte skiskytterjenta være? Dette spurte jeg alle jentene om, og jeg fikk mange like og mange ulike svar. Jeg fikk en del svar om mentale egenskapene en skiskytterjente bør ha, som for eksempel: struktur, tøff, sta, fokusert, selvsikker og masse mer. Dette er noe jeg kommer tilbake til senere i kapitlet. Men noen av jentene svarte også at hun skal være «muskuløs» og «sterk». Og selv om ikke alle nevnte det eksplisitt som svar på spørsmålet om den perfekte skiskytterjenta, så kom det tydelig frem videre i intervjuene hvor viktig muskler og kropp er hos skiskytterjenter.

4.2.1 «Kondomdressen»

Skiskyting er en stor idrett både nasjonalt og internasjonalt. Det er en idrett som vises på TV gjennom vintersesongen og er en stor idrett som ofte omtales i media. Skiskyttere konkurrerer i kroppsnære konkurranseplagg som ofte omtales som «kondomdresser». Konkurransenplagget er laget i lycra og finnes i en heldraktsvariant og en todelt variant. For ser man skiskyting på TV så ser man at et slikt plagg «overlater lite til fantasien». Det er også en viktig faktor at disse plaggene symboliserer fellesskapet utøverne imellom; hvert landslag har for eksempel sine egne drakter slik at alle utøverne på landslaget har like. Dette er også tilfelle på lavere nivå. De to teamene jeg var på besøk hos fikk utdelt teambekledningen mens jeg var der. Det var en del snakk om «det nye tøyet» blant jentene på treningsøktene jeg observerte.

Vi har jo hatt det samme tøyet i tre år nå da [samme farger og varianter]. Så det var, det var mest spennende første gang [i 1.klasse] da hadde vi på en måte ikke hatt noe sånn ordentlig dress liksom, eller hadde jo hatt enkle dresser før men den var ganske gammel, og hadde arvet liksom og sånn der, så det var jo kjekt å få noe som var, eget liksom og som var sånn felles og. Folk kjente oss igjen og sånn. «Thea» 18 år

Felles bekledning, som et felles symbol som kjennetegner praksisfellesskapet. Dette er en ytre faktor, det er lett å kjenne igjen fellesskapet, men det sier ikke mye om hvordan de gjør praksisene.

Jeg var derfor mer opptatt av hvordan jentene opplevde det å prøve sesongens nye teambekledning, og hvordan de snakket om det.

«Sitter det bra?», «Å den var stor», «Å den var ikke stor», «Å det var fint», «Å den satt bra til deg», «Å den satt ikke bra på meg» veldig sånn, veldig redde for hvordan vi ser ut i det. Men jeg var veldig sånn «den satt bra», «den satt bra på deg», «den var kanskje litt for liten til meg, jeg må ha ny størrelse». Så jeg føler ikke det er noen som er sånn «årh, nei den så ikke bra ut på deg». «Trine» 16 år

De var opptatt av hvordan de så ut i bekledningen og flere fortalte meg at de var redd for å se «store» ut. Dette er funn som går igjen i andre studier av kvinnelig idrettsutøvere, som for eksempel i artikkelen til Krane et.al (2004). De kvinnelige idrettsutøverne i den studien var også opptatt av hvordan konkurransebekledning satt på kroppen og hvordan de så ut. Som oftest er konkurranseplagg ettersittende, og kroppen blir automatisk fokus. Siden kondomdressen skal sitte stramt og muskler er noe som er kult vil ikke et ettersittende plagg nødvendigvis være negativt.

Det er liksom greit, for jeg bryr meg ikke så mye om åssen jeg ser ut. Men nå når vi fikk tøyet så lurer jeg jo på om det sitter bra, sitter det bra på, ser jeg bra ut i det, sitter det bra over hoftene og rumpa, er det smalt nok i beina og sånn. Jeg er veldig redd for å ikke, ikke det at jeg skal se bra ut, men at jeg skal se stor ut i det. For det liker jeg ikke. Jeg liker ikke når jeg ser meg i speilet og så bare «å nei, den her kan jeg ikke gå med». «Trine» 16 år

«Trine» her sier at hun ikke bryr seg om hvordan hun ser ut, men er likevel veldig opptatt av å ikke se stor ut. Denne bekymringen kan bunne ut i hvordan «idealkroppen» til en skiskytterjente skal være. Flere av jentene hadde store skistjerner som ideal, og har nok et ønske om å se sånn ut selv.

Vi snakker jo om hvordan de sitte og sånn, nå har vi jo, eller jeg har iallfall brukt en størrelse mindre, liksom, for de ble så «sæggete» nedi, liksom, de hang ned på knærne når du kom i mål så. Vi snakker jo liksom om hvordan det passer og, sånn der liksom så. «Thea» 18 år

«Thea» virker nokså fornøyd med å måtte bruke en størrelse mindre i teambekledningen, for det virker som om det er viktig for jentene at bekledningen sitter stramt. Det kom frem at mange var fornøyd med fargene og mønstrene, og ikke minst så var det viktig at de var fornøyd med hvordan det satt på kroppen. De ga hverandre tilbakemeldinger på hvordan bekledningen satt og som det kommer frem hos «Trine» så snakker de positivt til hverandre, og er heller mer kritiske når det kommer til seg selv.

Teambekledningen blir brukt til både å trene og konkurrere i. Jeg var interessert i hva jentene syntes om det å trene og konkurrere i disse «kondomdressene».

Det er jo mindre luftmotstand. Og selvfølgelig ser man jo alt, så du er jo på en måte naken. Men, jeg tenker jo litt over det at jeg skulle gjerne vært litt tynnere her og der, men det har jo ikke noe å si så lenge kroppen fungerer godt på ski så er jo det det viktigste. Mange er jo opptatt av om den [kondomdressen] er fin eller ikke. Den er jo egentlig ikke noe fin uansett! «Turid» 16 år

Jeg syns, det er greit. Nå hvertfall. Før var jeg litt mer sånn der, nå har jeg mer muskler enn jeg hadde før, før var det sånn, hang og slang. Så nå. Men nå syns jeg at det sitter på plasser som er veldig, det er greit liksom. «Thea» 18 år

De fleste jentene synes det er greit å trene og konkurrere i trange kondomdresser, og det kan virke som om det bare skal være sånn. Det kan virke som om den aksepten er en tendens hos kvinnelige idrettsutøvere. Krane et. al. (2004) fant også det samme. Teamdraktene var for jentene i den studien en del av det å drive med den spesifikke idretten. Blant skiskytterjentene er det altså en praksis at man trener i trangt tøy. De fleste jentene jeg observerte trente i kondomdressoverdel eller «hel-kondomdress», og mange av jentene foretrakk å ha overtrekksbukse utenpå den trange dressen. Under en av treningene jeg deltok på var det veldig kaldt, og jentene var derfor veldig opptatt av å ikke fryse, men det var også viktig å ikke skille seg ut kunne det virke som. For mens jeg står og hører på sier ei jente til ei anna: «Jeg er jævlig kald på rumpa og låra! Jeg tror jeg går i buksa». Konstaterer igjen hvor kaldt det er, og snakker og spør om hva de

andre har på seg. Spør om hvem andre som har på bukse før hun tar bestemmer seg for å ha på buksa.

Det går greit, men hvis jeg kunne valgt så tar jeg overtrekksdress, liksom. Altså men det er litt fordi jeg.. Jeg liker nå den buksa best liksom. «Tove» 17 år

Hos det ene teamet jeg observerte brettet alle jentene bukselinningen ned, og jeg spurte noen av jentene jeg intervjuet om dette var noe de snakket om.

Ja, eller vi, det er egentlig mest at vi, alle jentene gjør det egentlig, eeh. Når vi fikk de nye buksene nå, så var liksom reklamemerkene, ble det stykt da. så det var jo, vi snakker liksom om det men, ja, nei.. [ler].
«Tove» 17 år

Det kan virke som om det er en norm blant jentene, dette å brette bukselinningen ned. Siden noen gjør det så gjør alle det. En annen ting som også kan virke som en uskreven regel er hva du har på overkroppen under visse treningsøkter.

Under en trening observerte jeg at ingen brukte overtrekksjakke hvis treningen inkluderer skyting. En av jentene sa til de andre jentene mens de skiftet før treningen skulle begynne at hun vurderte å ha på jakka mens hun skulle skyte, men konkluderte med at det kunne hun ikke for da ville hun blitt stemplet som «amatør». Ingen av de andre jentene som var der motsa henne. Ei av jentene mente at hun kunne gjøre det for da kunne hun være «underdog» på treningen. Jentene forhandler konstant rundt hvordan de skal kle se ut ifra den kunnskapen de har om hva som er akseptert eller ikke i fellesskapet. Og som det kommer frem her kan det virke som om det ikke er akseptert å bruke jakke når treningen innebærer skyting. Jakken er ikke i veien for skytingen, men det å bruke jakke gjør at du fremstår som uerfaren. Dette henger igjen fra veldig lenge siden, for som jeg selv kan erindre så var det slik når jeg selv drev med skiskyting.

Mens jeg observerte under en treningsøkt på ski som foregikk i rolig tempo i omtrent 1,5 time, var alle jentene innpakket i både overtrekksbukse og overtrekksjakke. Det var også ganske kaldt den dagen, minus 11 grader, og alle jentene var redd for å fryse. Dette fikk jeg observert både før og etter den økten. Alle jentene skiftet innendørs i et slags klubbhus på skiskytterstadion, og de var veldig opptatt av om de hadde nok klær på seg slik at de ikke skulle fryse.

Under alle observasjonene jeg fikk gjennomført så var ikke jentene sjenerte når det gjaldt det å skifte tøy foran hverandre, og det så heller ikke ut til at de brydde seg om at jeg var tilstede. Alle skiftet umiddelbart etter at treningene var over, og alle jentene hadde tingene sine samlet på et sted.

«Alle jentene tar av seg overdelene de har trent i, tar av alt så de til slutt står i bare sportsbhen. De tar fort på seg tørt tøy. De skjuler seg ikke, det er kun jenter på trammen [til klubbhuset som ligger i bakkant av skytestadion] inkludert meg. Treneren pakker sammen utstyret lenger borte på standplassen. De setter seg ned og tar av skisko, på med joggesko. Så sier den ene jenta «Vi skal være de første jentene på eliten! Det er ingen jenter, det må vi gjøre noe med!» en annen sier «Jeg gleder meg til stafett!» «Får vi gå stafett med laget?» «Nei, vi må gå i kretsen.» Tydelig misnøye fra jenta som gledet seg til stafett. Ei jente snur seg med ryggen til de andre, mens hun prøver å skifte sports-BH ved å ta den ene ned på magen, mens den andre skal på over hodet. De andre skravler om hvor mye de gleder seg til samling neste uke.» Dette er observasjonsnotater som ga meg et innblikk i hva jentene snakket om når de ikke trente, hvordan de var sammen og hva de gjorde etter treningsøkten.

Men det var noe annet hvis det var gutter tilstede. Da skiftet jentene av seg tøyet helt til de sto i sports-BH'en, men skulle de skifte sports-BH så fikk gutta beskjed om å snu seg eller den jenta som skulle skifte gikk litt unna de andre og sto med ryggen til.

4.2.2 «Six-pack» og «smoothe» rumper

Kroppen er hovedverktøyet til en skiskytterjente. Jeg spurte alle jentene om hvordan de snakket om muskler og skiskytterkropper, og hva de tenkte omkring det å ha muskler. Det er tydelig at muskler er en viktig del av en skiskytterjentes liv. Når du trener får du muskler, og når du trener mye får du mer synlige, markerte muskler. Jeg snakket med trenerne om hvor mye jentene trener, og det er i snitt to ganger om dagen.

Intervjuer: Hvordan snakker dere jentene om det at man får muskler?
- Det synes vi jo egentlig bare er bra. Jo mere jo bedre. Muskler og skiskytterkropp, det er bra. «Trine» 16 år.

Eh, det er fint, til en viss grad. Og...det er jo på en måte nødvendig.
«Torild» 16 år

De fleste vil jo ha, alle vil jo på en måte ha muskler men. Når vi lissom kommer opp på det nivået [verdens beste], så er det lissom, vil kanskje ikke ha så mye da men. Det, lissom folk kommenterer, og har du en six-pack så får du jo kommentarer på det på en måte men. Ja. Syns det er greit det, men, jeg vil ikke ha lissom for mye jeg vil heller ha en sånn bra trent kropp men, jeg har ikke behov for største armmusklene og sånn, men er det du må for å bli verdens beste så gjør man nå det da. «Tove» 17 år

For alle jentene jeg intervjuet så er det viktig med muskler hvis du skal bli en god skiskytter. Skiskyting og muskler henger tydeligvis sammen. Men det er også tydelig at det er mer enn bare det praktiske og funksjonelle med muskler som er viktig. Det er en slags status å ha synlige muskler. Det er for å bruke jentenes begrep: «kult».

Eh, jeg tror alle syns det er veldig kult da. Det er jo om å gjøre å sånn «Oi, se så mange hangups jeg tar», og «Du er blitt så bøs!» liksom. Og sånn, vi snakker jo om det mye liksom, hvis det er noen som begynner å få sixpack og «Å! Kult, liksom». «Thea» 18 år

Uttrykket «bøs» i denne sammenhengen som «Thea» snakker om handler om det å se tøff og sterk ut. Uttrykket er positivt ladet fordi det viser at du trener og tørr å trene hardt. Mange andre steder i samfunnet vil det skape misnøye hvis du kalte noen «bøs», men i fellesskapet til disse skiskytterjentene er dette et kompliment.

Det er tydelig at jentene kommenterer hverandres kropper, og da er det de synlige musklene som blir kommentert. Under alle treningsøktene jeg observerte skiftet jentene tøy åpenlyst enten på standplass eller inne i et slags klubbhus rett ved treningsarenaen.

Etter den ene treningen observerte jeg to jenter som sto og pratet sammen mens de skiftet tøy på overkroppen. De kledde av seg helt til de står i bare sports-BH'en, og mens de tok på seg en ny langermet overdel sa den ene til den andre: «Se den six-packen da! Du begynner å få skikkelig six-pack!». Den andre jenta fniste og nektet for det. Det er tydelig at jentene bryr seg lite om at de skiftet foran hverandre for det var minus syv grader under den treningen.

Alle jentene jeg intervjuet var utøvere på team som besto av både jenter og gutter. De gikk også på videregående skoler hvor det er gutter og jenter som driver med andre

typer idretter også. Med min førforståelse vet jeg at gutter i den alderen ofte kommenterer jenters kropp, og som nevnt tidligere så trener jentene i disse tettsittende draktene. Jeg spurte jentene om de noen gang får kommentarer fra guttene, og det er tydelig at det får de. Videre følger et knippe intervjuer som viser hva slags kommentarer de får og hvordan de reagerer på det.

Ja, men det er litt mer sånn, litt mer kodd kommentarer igjen da altså, gud vet om de mener det eller ikke men, det er lissom. Vi svarer jo tilbake på en måte.

Intervjuer: Hva sier de da?

-Nei, det er jo litt sånn, nei, «så smooth rumpe du har nå», nei det er litt sånne da. men, ja nei, vi flirer og svarer tilbake. Jeg tenker ikke så mye over det, sånn eller lissom, men jeg blir, ja. Men, ja, det er jo noen som.. jeg vet ikke jeg, dem liker vel å få det, de fleste tipper jeg. «Tove» 17 år

Intervjuer: Får dere noen kommentarer fra guttene?

- Ja, om ikke vi får høre det direkte fra de så får vi jo høre det fra andre som har hørt at de har sagt det og så kommer og sier det liksom. Så vi får jo, ja, jeg vil si at vi får en del kommentarer på det, eller vi får høre hva andre har sagt da. Vi, de merker, altså legger jo merke til at vi går i stramme klær [ler] liksom, det er jo, ja.

Intervjuer: Hva sier de, hva er det dere hører?

- De kommenterer jo alltid rumpene til alle og, og sånn der liksom.

Intervjuer: Hvordan snakker dere jentene om det etterpå?

-Vi tuller egentlig bare med det liksom. Vi har jo nettopp kjøpt oss bil som skal hete «Glamour Ass», liksom, så vi ler jo litt av det liksom, det er jo ingen på en måte som tar det sånn veldig seriøst, eller sånn, ja. «Thea» 18 år

Intervjuer: Hva slags kommentarer får dere av guttene?

- De sier at det ser bra ut, og at vi får så sprettrumper, og litt sånn forskjellig. Eh, og av og til så har de med sånn derre go pro-kamera. Og da kan du jo zoome inn og sånn.

Intervjuer: Hva syns du om det?

- Eh... jeg syns det er litt...rart, egentlig. Det er greit hvis de sier og sånt, vi ser bra ut, men de trenger liksom ikke å dokumentere det.

Intervjuer: Hvordan snakker dere jentene om det, da?

-Vi snakker ikke så veldig mye om det, men syns det er litt rart. Noen syns det er greit, men, ja. «Torild» 16 år

Mange sier her at de får kommentarer på rumpene sine, og der er vi tilbake til bekleddingen disse jentene trener og konkurrerer i. Denne kondomdressen er åletrang og overlater lite til fantasien til disse guttene. Men som de fleste jentene sier så tar de det ikke så veldig seriøst når det kommer kommentarer fra guttene. Men når jeg var på observasjon hos det ene teamet så fikk jeg en litt annen følelse.

Til en trening med det ene teamet satt jeg på i minibussen som jentene tok til skiskytterstadion, det er treneren som kjører minibussen og plukker opp jentene utenfor skolen. De tar samme buss tilbake til skolen etter treningsøkten. I bussen på vei tilbake til skolen begynner de å snakke om at et bilde som var postet på en gruppe på Facebook plutselig har havnet hos en av gutta. Det er tydelig at dette er bilde av ei av jentene i bussen som «flexer» muskler. To av jentene ler og viser bildet. Hun som det er bilde av sier høyt hvor kleint det er; at hun ser «stor ut». De to jentene som lo sier «nei nei» og sier at «gutta synes det er kult, de synes du ser bøs ut». Jentene i bussen fniser, og det blir sagt «du er jo studd med muskler!».

Så det er jo ei som er skikkelig, skikkelig bøs. Så gutta legger jo merke til det, men de sier det til andre og ikke til den. Så sier vi det videre da.
«Trine» 16 år

Det kan virke som om det er stas å få kommentarer om kroppen sin fra gutter men også fra andre skiskytterjenter. Men det er tydelig at det er forskjell i kommentarene jentene gir hverandre kontra de kommentarene jentene får fra guttene. Jentene ser vi er mer opptatt av hverandres six-packs (tydelig markerte magemuskler) mens guttene er mer opptatt av sprettrumpene til jentene. Dette kan ha noe med trendene i dagens samfunn for hvordan en jente/kvinne skal se ut. I tradisjonelle medier og ikke minst i sosiale medier florerer det av treningstips for å få sprettrumpe eller overskrifter som lyder «hvordan få flat mage». Sosiale medier kan være med på å utvide forståelsen av jente, og fremmer nye typer femininiteter som er sosialt aksepterte som Azzarito (2010) forklarer. Så lenge jentene fortsatt fremstår attraktive for guttene så er denne nye femininiteten akseptert.

Intervjuer: Hvordan snakker gutta om det, at dere jentene får mye muskler, synlige muskler? -Jeg tror at siden de har valgt den idretten selv og at de syns det er veldig tøft da. Jeg tror det er flere på en måte hjemme som hadde heller foretrukket liksom tynne og sånn, men her oppe tror jeg, ja, at det er en sånn innstilling på at det er veldig kult, så jeg tror de syns, jeg tror de er ganske imponert liksom, folk som, eller jenter som har mye muskler viser jo at du trener på. «Thea» 18 år

Noen av jentene tenker at det er forskjell på hva skiskyttergutter tenker om jenter med muskler og hva «gutter der hjemme» tenker om jenter med muskler. Det kan virke som om flere av jentene tror at «gutter der hjemme» ikke synes det er så fint med mye muskler, mens skiskyttergutter blir imponert av skiskytterjenter med muskler. Det kan

virke som om det ikke bare er på et utseendemessig nivå, men at en skiskytterjentekropp med muskler viser at man trener og tar idretten seriøst. Det kan virke som om det å ha muskler viser en holdning om trening og idretten som blir verdsatt.

På begge teamene trente guttene og jentene mange økter sammen, og de var kun adskilt på standplassen slik at trenerne kunne ha oversikt over utøverne sine. Det blir derfor et stort fellesskap med alle utøverne på teamet, både gutter og jenter, i tillegg til det lille fellesskapet jentene imellom. Det kan se ut til at skiskytterjenter tenker at skiskyttergutter har mer forståelse for hvordan en skiskytterjentekropp ser ut siden de driver med samme idrett selv. De deler en slags felles forståelse av de kroppslige forandringene som skjer ved å drive med idrett på et slikt nivå. Og det kan virke som om de også deler en forståelse av hva som er kult for en skiskytterjente.

Når jeg gikk på ungdomsskolen så hadde jeg ikke så mye styrketrening så jeg så kanskje ikke så trent ut da var jeg sånn, fordi jeg gikk på ski så forventet folk at jeg skulle se annerledes ut liksom. «Thea» 18 år

Mange utenom skiskyttermiljøet forventer muligens at ei jente som driver med denne idretten skal se ut på en viss måte. Og denne forventningen kan være noe jentene har tatt med seg videre når de flyttet etter ungdomsskolen og begynte på en videregående der de satser på skiskyting.

Jeg tror det er litt fokus på det. Eh, jeg tenker på det. Det er det jeg, tenkte på liksom atte, jeg har lyst på, altså det var sånn, når jeg var skadet, da mistet jeg jo, ikke mistet muskler, men muskelmassen blir mindre og sånn. Og da var det jo sånn, da følte jeg meg ikke like bra med meg selv. Fordi. Altså, jeg er egentlig en ganske spinkel type. Og grunnen til at jeg ser OK ut er jo fordi at jeg trener og har litt muskler. [...] Så det er fokus på muskler over tynn og fit kanskje, ja men du skal ikke være for tynn heller, for da tror jo folk du har spiseforstyrrelser. «Tone» 18 år

«Tone» her snakker om at hun ikke følte seg like bra med seg selv når hun ikke hadde synlige muskler fordi hun er, som hun sier selv, en «spinkel type». Hun har lyst på synlige muskler, fordi det er det som er typisk en skiskytterjente. Er man tynn kan det bli tolket dithen at man har spiseforstyrrelser. Det var svært få av jentene som snakket om dette temaet, og jeg fulgte det heller ikke nærmere.

4.2.3 Ikke for mye – ikke for lite

Selv om skiskytterjenter synes det er kult med synlige muskler er det likevel slik at de er opptatt av at det ikke skal være for mye muskler. Dette kan være fordi det fortsatt eksisterer visse tradisjonelle kjønnsideologier i idretten, som styrer tankene om hvordan en kvinne skal se ut kroppslig. Det kan tenkes at jentene er preget av dette. For ikke alle skiskytterjente syntes det var like fint med veldig synlige muskler på en skiskytterjentekropp.

Intervjuer: Hva slags forbilde har du? Jeg har egentlig Synnøve Solemdal. Hun er litt mer sånn...normal, liksom. «Torild» 16 år

«Litt mer sånn normal», hva som menes med dette henger sammen med tanken om den muskuløse skiskytterjentekroppen. Mange fortalte meg at de hadde Therese Johaug som forbilde spesielt når det gjaldt det kroppslige og prestasjon. Selv om Johaug er langrennsutøver så er det mange faktorer som er like med skiskytterutøvere. Johaug, er hvis man gjør et kjapt internettsøk, svært gjennomtrengt med mye synlige muskler. Men som «Torild» sier her så har hun skiskytterkvinnen Synnøve Solemdal som forbilde. Hun er nok også gjennomtrengt, men er sjelden å se i media med korte shorts og sports-BH så magemusklene synes. Vi kan altså forstå «normal» i den forstand at hun er mer lik det jentene tenker er en normal kvinnekropp; en kvinne som ikke har masse synlige muskler.

Skiskytterjentene var likevel klare på at for å bli en god skiskytter så må man ha en godt trent kropp noe som vil være synonymt med større muskelmasse.

Ja, muskler hører egentlig til alle idretter, egentlig, så ja. Men det er ikke sååå fint med sååå masse muskler, og det er jo måte på egentlig. «Tine» 16 år

Syns det er greit det, men, jeg vil ikke ha lissom for mye jeg vil heller ha en sånn bra trent kropp men, jeg har ikke behov for største armmusklene og sånn, men er det du må for å bli verdens beste så gjør man nå det da. «Tove» 17 år

Selv om ikke alle syntes det var like pent å ha mye og synlige muskler så hadde de innfunnet seg med at hvis det var det som krevdes for å bli best så var det en slik kropp de måtte ha.

4.2.4 Oppsummering – (den muskuløse) skiskytterjentekroppen

Kroppen er et av verktøyene til en skiskytterjente, og i konkurransebekledningen er den også ganske synlig. I dette delkapitlet viser funn at synlige muskler er noe skiskytterjentene er meget opptatt av, og vi kan se det som en del av deres praksis av femininiteter. De er opptatt av hverandres muskler og kropper, og det kan virke som om det innad i praksisfellesskapet finnes begreper og uttrykk for kropp og muskler i tillegg til væremåter som omhandler hvordan de kan gjøre femininitet riktig. Det å ha en muskuløs kropp er synonymt med en perfekt skiskytterjentekropp. Likevel er jentene i studien opptatt av å ikke se store ut i konkurransebekledningen. De sammenligner seg med jenter utenfor skiskyttermiljøet, og noen mener at «vanlige» gutter ville foretrukket tynne jenter mens skiskyttergutter synes det er kult med trente skiskytterjenter. Det kan virke som om det å ha en muskuløs kropp viser til en holdning om at man trener og tar idretten seriøst.

4.3 Pannebånd og «høythengende hestehaler»

Som nevnt tidligere så er skiskytterjentene opptatt av hvordan de ser ut kroppslig; muskler er kult og «kondomdressen» er noe alle bruker. Men hvordan ser de ellers ut? Er de opptatt av sminke og hår slik som man kan tenke seg at jenter i den alderen er?

Det første som slo meg som interessant under den første observasjonen jeg gjennomførte var antall pannebånd og hestehaler. Det var ikke bare hestehaler som hang og slang, det var flettede hestehaler høyt oppå hodet.

Før den ene treningen jeg skulle være med på satt jeg inne i et klubbhus hvor alle skiftet før trening. Der så jeg at alle jentene hadde fletter; enten én lang flette fra toppen av bakhodet, eller to pariserfletter. De hadde pannebånd eller brukte en buff som pannebånd. Overtreksbuksene er stramme, mange har brettet buksa ned i livet til hoftene. Buksene har lagslogo og reklame. Pannebåndene er enten blå, hvite eller rosa. Siden jeg fikk observert dette i forkant av intervjuene så stilte jeg jentene spørsmål om dette i intervjuene. Det kom frem hos mange av jentene at hestehalen var der av praktiske grunner siden de hadde på seg pannebånd. Men hvorfor brukte alle pannebånd når de trener ute i ganske kaldt vær lurte jeg da på.

Det er fordi alle bruker jo hestehale liksom, eller sånn, men da blir det jo kul i hestehalen, eller i lua liksom, og, ja det er jo noen som har klippet hull i luene da, så de kan ta hestehalen ut av lua. Så de bruke jo av og til lue men, ja, jeg går mest med pannebånd. Jeg tror det er veldig praktisk på en måte, får jo veldig, får det jo veldig vekk og så ser det jo bra ut, så på den måten kan man jo si at man bryr seg jo. «Thea», 18 år.

Det er tydeligvis ikke bare av praktiske grunner at jentene har hestehaler, som «Thea» her sier så «ser det jo bra ut».

Det er veldig populært, faktisk. Eh... Det tror jeg er fordi, det er veldig viktig å ha fint hår. Og då må de vise det litt fram. Og det får du ikke gjort i en lue. Tror jeg kanskje. Jeg er ikke helt sikker, jeg har...ja. Det er, det er veldig sant, jeg har ikke tenkt over hvorfor alle går i det, men jeg har bare gjort det fordi alle andre også går med pannebånd, så da ser jeg litt rar ut hvis jeg ikke gjør det [intervjupersonen ler]. «Tone», 18 år

Jentene jeg intervjuet vil gjerne at inntrykket skal være at en skiskytterjente skal være individualist og ikke bry seg om hva andre mener, men like fullt tilsier observasjonene og utsagn i intervjuene mine noe helt annet. For på en trening jeg observerte var det en del snakk om klær og hår. Jeg observerte to jenter som går sammen etter en skyteserie. Mens de går sammen bortover standplassen sier hun ene «ser ut som om du har fått kortere hår», mens den andre jenta svarer «jeg har glemt å slette håret». «ja, så bølgete ut. Var fint».

Skiskytterjenter er utøvere i en individuell idrett, men de trener sammen, drar sammen til og fra treningsøktene og de går på samme skole og ofte i samme klasse. Det kan se ut til at de blir påvirket av hverandre og det kan virke som om det eksisterer visse normer for hvordan man skal kle seg og se ut. Det kan også virke som om det er en usagt regel at man skal si at en skiskytterjente ikke bryr seg om hva andre mener.

4.3.1 Den «perfekte» skiskytterjenta

Er det én ting alle jentene jeg intervjuet sa omtrent ordrett likt så er det at en skiskytterjente ikke skal bry seg om hvordan hun ser ut. Men samtidig viser observasjoner at er det noe en skiskytterjente faktisk bryr seg om, så er det hvordan hun ser ut, uavhengig om det betyr masse sminke og oppsatt hår eller om det betyr null sminke.

Alle jentene fikk under intervjuene i oppgave av meg å beskrive den «perfekte skiskytterjenta», og de fleste beskrev henne nokså likt. Noen la mer vekt på utseende og andre la mer vekt på egenskapene.

Ho er muskuløs, ho går vanligvis med håret i hestehale eller flette, ho er ikke så opptatt av hvordan ho ser ut, ho har struktur eller orden i rotet, ho kommer tidsnok om det er trening eller møte, og ho tar med seg idretten inn i livet liksom. Og ho er ikke redd for å skille seg ut blant andre. «Trine» 16 år

Siden mange av jentene var opptatt av utseende på den «perfekte skiskytterjenta» så spurte jeg derfor jentene om de tenker noe over hvordan de ser ut når de trener og konkurrerer.

Altså, litt, men jeg går jo gjerne ut å trener uten sminke på. Og jeg har ikke alltid klær som matcher, jeg ser ofte ut som en regnbue på tur liksom. Også jeg er kanskje ikke den som bryr meg mest. Jeg har jo lyst til å se bra ut og sånn, og, hvis jeg hadde stått utenfor og sett på meg selv, så hadde jeg tenkt «uff, ja-ja». «Tone» 18 år

De fleste jentene tenkte mer på hvordan de så ut på trening enn hvordan de så ut når de skulle konkurrere. Dette kan ha noe med at de på konkurranser har konkurransebekledningen, ergo trenger de ikke å tenke på hvilken bekledning de skal ha på. Og jeg fikk et inntrykk av at det var viktigere å gå bra teknisk på ski eller skyte bra enn å se bra ut i konkurranse. Utseende var nok en viktigere faktor etter konkurranseslutt ved premieutdeling.

Det at de driver med en idrett hvor du må trene ute uansett hvilken årstid det er og uansett hvordan været er kan skape utfordringer når det kommer til utseende. For noen av jentene var det viktig å sminke seg for å føle seg presentabel, mens andre droppet sminken fordi de mente det så teit ut hvis sminken endte opp med å renne nedover kinna.

Jeg husker før, det var jo populært når vi var litt mindre, så trente vi mye med andreklassejentene. De gikk alltid med svære perleøredobber, masse maskara, og, masse masse sminke, og, høye hestehaler og fletter i, også, det var så skuffende når de kom inn og, så hadde maskaraen rent og det ble helt krise, liksom. «Tone» 18 år

Det er tydelig at eldre skiskytterjenter har hatt påvirkning på valgene jentene jeg intervjuet har tatt.

4.3.2 Rosa den typiske jentefargen

Alle jentene hadde forbilder, og det varierer mellom alt fra eldre søsken til kjente ski- og skiskytterstjerner. Noen av jentene jeg spurte hadde begynt med skiskyting fordi de hadde eldre søsken som drev med det, noen andre hadde eldre søsken som hadde valgt å satse på skiskyting etter videregående. Flere av jentene nevnte at de så opp til sine eldre søsken, og mange hadde turt å flytte hjemmefra fordi eldre søsken hadde gjort det før dem.

Vi snakker ikke veldig mye om muskler, men vi snakker om hvordan vi burde se ut, og sånn. Intervjuer: Har dere noen ideal? Ja, det er jo veldig mange som har lyst til å se ut som Terese Johaug, da. Intervjuer: Er det et slags forbilde? Eh... jeg tror det. «Torild» 16 år

Som det kommer frem i dette utsagnet så er skistjernen Therese Johaug et stort forbilde når det gjelder det kroppslige. Hun har en atletisk kropp med synlige muskler, men fortsatt har hun en feminin fremtoning med langt lyst hår, ofte i hestehale over pannebåndet. Hun er mange ganger å se i media med rosa tilbehør som hansker, pannebånd, lue mm.

Tror, eller jeg håper hvertfall at, og tror det er mange som er stolte over å være jente [i skiskyting] og. At det er tøft, og rosa er jo, en typisk jentefarge, da. Hvertfall sånn, nå vil ikke jeg være sånn åh guttefarge og jentefarge, men, det er jo egentlig det da, og jeg tror det er mange som, hvertfall, altså det har med, idoler og sånn, som kanskje går med rosa, og da syns jo vi og at det er kult, og det er jo, en fin farge og, det er liksom, ja, vi er jenter også, vi tar over. «Tone» 18 år

Rosa er en farge som er vanlig på treningsklær, og som har blitt mer og mer populært blant ski- og skiskytterjenter. Men blant skiskyttere er det ikke kun bekledningen som kan være rosa. For på den ene treningen var det to rosa våpen, et hvitt våpen og et våpen med rosa prikker på. I intervjuene spurte jeg alle jentene om dette med rosa tilbehør, og de fleste sa at de ikke hadde tenkt noe spesielt over hvorfor det var sånn. De syntes selv det er en fin farge, og alle konkluderte med at det er jo en typisk jentefarge. Som «Tone» sa i forrige utsagn: «vi er jenter også, vi tar over». Dette kan tolkes som at de er

stolte over å være jenter som driver med skiskyting; de tar over den «tøffe idretten». Da jeg spurte «Thea» hvorfor hun trodde det var så populært med rosa svarte hun:

Vi må jo på en måte vise at vi er litt jenter vi også, sånn, ja, vi har jo ikke så ofte sjansen til å vise at vi er litt sånn jentete og så det er jo ofte sånn der, går i treningsklær hele tiden, og uten sminke på trening, og er jo ganske sånn men, kanskje vi trenger litt sånne ting som kan vise at vi er jo ganske jentete selv om vi driver med en litt sånn tøffere idrett, da.
«Thea» 18 år

Her ser vi klare likehetstrekk til tidligere forskning på felt hvor jenter er idrettsutøvere i maskuline idretter, som Mennessons (2000) studie av kvinnelige bokserere som ofte brukte rosa trenings- og konkurransetøy fordi de følte idretten var så maskulin og det var viktig for dem å vise frem femininiteten sin. Det å bruke typisk jentebekledning eller tilbehør blir som en slags overkompensasjon for den maskuline aktiviteten de bedriver. Skiskytterjentene får synlige muskler, de må trene mye, mange av de sminker seg ikke når de skal trene, de har utstyr som er helt identisk med skiskyttergutter. På en treningsøkt jeg observerte var det kun pannebånd, lange hestehaler og rosa tilbehør som gjorde at jentene så annerledes ut enn skiskytterguttene som deltok på samme trening.

4.3.3 Oppsummering – pannebånd og «høythengende hestehaler»

I dette delkapitlet kan vi se at pannebånd, hestehaler med fletter og rosa tilbehør blir en måte å vise at de er feminine til tross for at de driver med en idrett som kan ses på som maskulin. Som det har blitt påpekt i andre studier av kvinnelige idrettsutøvere i maskuline idretter så overkompenserer de ofte femininitet med for eksempel langt hår, sminke og rosa klær for å bli akseptert og for å føle seg «jentete».

4.4 Tøffe skiskytterjenter

Til nå har måten jentene har uttrykt femininitet dreid seg hovedsakelig om utseende. Men også på andre måter formidler de til hverandre egenskaper en skiskytterjente bør ha. Her kommer vi tilbake til egenskapene til «den perfekte skiskytterjenta»; tøff, sta, strukturert, viljesterk. Dette var bare noen av de ordene jentene selv brukte.

4.4.1 Skiskyting passer ikke for alle

Som nevnt krever det å satse på skiskyting som idrett at man må ut å trene uansett vær og vind, og alle jentene jeg intervjuet var enige i at det kreves en viss tøffhet for å drive med denne typen idrett.

Intervjuer: Hva slags ord ville du brukt om en sånn typisk skiskytterjente?

- Sånn typisk ... Eh ... Tøff jente.

Intervjuer: Er det noe du tenker på?

- Jeg, jeg synes det er modig gjort å drive med skiskyting som jente, føler jeg. For det er jo ganske sånn, veldig mye man må ta stilling til, eller, må gjøre i skiskyting da. Det, vi har noe og, litt utenfor normalen. Og utfordre seg selv. «Tone» 18 år

En typisk skiskytterjente er noe utenfor normalen. Her kan det tenkes at normalen er en jente som ikke driver med skiskyting eller noen spesiell idrett. De fleste av jentene jeg intervjuet sammenlignet seg med venninnene «hjemme» og det kan tenkes at dette er normalen for «jente». De kvinnelige idrettsutøverne i studien til Ross og Shiness (2008) snakket om andre collegejenter som typisk feminine, og mente selv at de ikke var som dem. At de som kvinnelige idrettsutøvere var mindre opptatt av utseende, sminke, klær og hår, i likhet med funnene i denne studien om skiskytterjenter. Her kan man se likheter på tvers av land, idrett og skolesituasjon.

De fleste jentene var ofte eneste jente i sitt alderskull i hjembygda/byen som drev med skiskyting. Dette vil selvfølgelig påvirke måten skiskytterjentene tenker om seg selv, da de har vært en del av et miljø der gutter har vært i flertall. Da jeg stilte «Trine» 16 år spørsmålet om hvordan hun trodde en skiskyttergutt ville beskrevet en skiskytterjentene, fikk jeg dette til svar:

Sånn, for vi, de vil vel si at vi kanskje er nøye, strukturerte, glad i å trene, en del av gutta på en måte. Det ville hvertfall jeg sagt hvis jeg hadde vært gutt, «de er ikke redd for å skille seg ut». For det er en idrett som skiller seg ut, det er ikke så mange som driver med det. Og, at vi liksom, vi er individualister da. «Trine» 16 år

Mange av jentene så på seg selv som tøffe, fysisk sterke og med en "bryr-meg-ikke-om-hva-du-mener" holdning. Vi kan kanskje si at skiskytterjentene balanserer en tøff/snill-kode, som Broch (2016) snakker om. Som skiskytterjente må man tørre å trene hardt, tørre å trene uansett vær, tørre å være annerledes. Det kunne virke som om det var viktig

for de aller fleste å få frem at de jentene som driver med skiskyting ofte er litt annerledes enn andre typer jenter. En skiskytterjente kan ikke være opptatt av håret eller sminken; treningen kommer i første rekke. De sammenligner seg gjerne med venninnene hjemmefra, og distanserer seg fra dem når det kommer til «tøffhet».

-Ja, det må jo være veldig sånn, ja det er jo veldig sånn litt, spesielt, på en måte, det er jo ikke alle som passer jo ikke for alle liksom, du kan ikke være så veldig fin på det liksom, hvis du skal holde på sånn her, drittstygt vær, og, ja, du kan ikke være så veldig redd for håret, og sminken og sånn, liksom, så det er jo litt, kanskje litt mer, ja, tøffere enn de andre jentene, da. «Thea» 18 år

Intervjuer: Er det noe du tenker på?

-Ja, aldri i livet om venninnene mine hjemme hadde giddet å gått i øsregn for å trene, eller trene i det heile tatt, liksom, eller når det, snør liksom, skikkelig våte snø, tidlig på morgenen, og det er mørkt, og de hadde jo aldri giddet å gå ut, og, ja, sånne ting, så blir litt annerledes. «Thea» 18 år

Vi kan se det som at ved å kalle seg tøffe og individualister gjør skiskytterjentene «resisting girl» som Ussher (1997) kalte det. De motsetter seg den «vanlige» måten å gjøre femininitet på ved å distansere seg fra venninner som ikke driver med skiskyting, og sier selv at man ikke kan bry seg om hår og sminke som skiskytterjente.

Selv om mange av observasjonene jeg gjorde besto av notater om smilende og fnisende jenter var de også ofte veldig fokusert og snakket sammen om arbeidsoppgaver og hvordan det hadde gått på skyting underveis i treningsøkten. Rett etter skyting kunne det komme bannord og gloser (som ikke gjengis her) hvis jentene var misfornøyd med skytingen. Et eksempel fra en trening jeg observerte: Ei jente kommer inn til skyting, legger seg ned på skive 14. Der er det ikke trukket opp, altså en blink er nede. «Trekk opp!» roper hun (tydelig irritert) til ei som står bak og kikker i kikkerten. Hun reagerer og går sakte frem til matta. Hun roper tilbake, «Jeg kan gjøre det. Men faen! Jeg bomma som et helvete!» Hun trekker opp skiva, men får ingen respons fra den andre jenta.

I etterkant har det slått meg at fremføringen av kjønn i de situasjonene absolutt ikke passer med den tradisjonelle måten å gjøre femininitet på. Det samsvarer heller med scriptet Ussher (1997) kaller «resisting girl». Det kan se ut til at man må være litt tøff,

både mentalt og i væremåte når man driver med skiskyting. Dette er nok ikke bare funn som gjelder for skiskyting, for i Strandbu og Hegna (2006) sin studie om basketballjenter kommer det frem blant basketballjentene at man skal være tøff, og ikke pysete.

Skiskyting «det passer ikke for alle» sier «Thea», og det kan nok stemme for som vi så i tabell 1 var det ikke mange ungdommer mellom 13 og 19 år som drev med skiskyting i forhold til en litt «enklere» idrett som fotball hvor man innimellom kan trene innendørs og det ikke kreves så mye utstyr. For å bli god i en idrett må man trene konkurransespesifikt, og i skiskyting betyr det at man må gå på ski og skyte samtidig. Da kan man ikke la været være en hindring, for alle skiskytteranlegg i Norge befinner seg utendørs. For skiskytterjentene jeg intervjuet var det uaktuelt å «ikke gidde»; vil man bli best må man ut å trene. Og for mange var det det som var motivasjonen for å trene, alle jentene hadde som mål å bli så gode som mulig.

For å bli så god som mulig må man trene mye, og hvordan motiverer man seg til å trene så mye var spørsmål jeg stilte alle jentene. Det er tydelig at gode plasseringer og prestasjon er en motivasjonsfaktor slik de påfølgende utsagnene viser.

For å gjøre det bra, og klare å prestere og få bra plasseringer. «Tine» 16 år

Jeg ser jo fremtid da, det jeg vil er å bli best. Det å stå øverst på pallen er nok motivasjon. «Turid» 16 år

Flere nevnte også venninner som motivasjonsfaktor. Det å være sammen og ha det gøy på trening kan være en motivasjonsfaktor i seg selv.

Vi er ikke så veldig opptatt av hvor mye trening vi har, mer at det vi skal ha det gøy og bra sammen. «Turid» 16 år

For til tross for at de trener mye, så gir de inntrykk av at de snakker lite om hvor mye de trener. Det kan virke som om samtalene heller dreier seg om hva de skal trene og når. Alle jentene var opptatt av å ha det morsomt sammen, og dette var noe jeg fikk inntrykk av på treningene jeg observerte. Når de ikke hadde arbeidsoppgaver sto de ofte sammen og snakket, mest om selve treningen og hvordan de andre hadde gjort det hvis det hadde vært skyting. De var også opptatt av å oppmuntre og støtte hverandre.

Under en treningsøkt jeg observerte var det konkurranse mellom jentene, og selv om de da var konkurrenter var de fortsatt opptatt av å oppmuntre hverandre. Som disse to jenten jeg overhørte som hadde hatt skyteduell: De neste to som kommer bort snakker også om hvor glatt det er på matta. Plutselig så sier hun ene «Vi traff fem sammen!» «Yeah» svarer hun andre. Så gir de hverandre knoken og smiler til hverandre.

Det er tydelig at alle jentene har det gøy på trening sammen, selv om det også innimellom innebærer konkurranse mot hverandre. Som «Turid» fortalte meg i intervjuet så gjør konkurranser dem bare bedre, og spesielt hvis de kan konkurrere mot eller matche seg med de som er eldre.

4.4.2 Reaksjoner fra utenforstående

Alle jentene jeg intervjuet hadde fått positive reaksjoner når folk fikk vite hvilken idrett de drev med. Flere opplevde ofte at responsen var at folk syntes det var ganske spennende og tøft.

Ja, det er alltid gøy å fortelle folk at jeg går skiskyting, fordi at «nei! Hæ! Går du på skiskyting! Går det an liksom!». Også «Ooo, så kult!» Så jeg får alltid en veldig bra reaksjon da, så det, det er veldig kult da, «Ooi...da satser jeg på at jeg ser deg på TV om noen år», alltid, alltid den. «Tone» 18 år

Som nevnt innledningsvis i oppgaven så er skiskyting en av Norges mest populære TV-idretter, og denne kommentaren «Tone» sier at hun alltid får vil derfor være nokså naturlig. For mange i Norge er nok førstehåndskjennskapen til skiskyting via TV og medier, og det å møte noen som driver med skiskyting vil automatisk gi assosiasjoner til skiskyttere på TV.

Ja, «Så tøft!» «Skyter du også?!» Er jo sånne [reaksjoner] ja. «Tine» 16 år

Med tanke på hvor liten idrett skiskyting er i forhold til medlemstall så er det ikke rart at jentene får reaksjoner på at de skyter. Noen av jentene er fra små steder der de var eneste jente på sin alder som drev med skiskyting, noen er fra større steder eller byer men var fortsatt eneste i omgangskretsen som drev med skiskyting.

- De blir ganske sjokkerte! Hvertfall siden jeg er fra [by]. Så er jo ikke det så veldig vanlig.

Intervjuer: Det er ikke så mange som driver med skiskyting der?

- Nei, men de synes jo det er veldig kult da!

Intervjuer: Hva sier de da?

-Nei, de synes det virker som en veldig krevende idrett. Og liksom klare å sikte på en liten blink med 190 i puls, hehe, så eh, nei jeg tror folk blir ganske så sjokkerte. Og ser opp til at folk faktisk driver med en sånn type idrett. Hvertfall så alene på en måte, siden jeg er fra [by]. «Turid» 16 år

«Turid» er fra et sted hvor det ikke er vanlig at folk driver med skiskyting og får mange hyggelige tilbakemeldinger selv om folk nok blir litt overrasket over valg av idrett. Og som hun sier så føler hun folk ser opp til henne fordi hun driver en krevende idrett. Dette gir nok et ekstra «boost» i motivasjonen.

Ikke alle får kommentarer som er like positivt ladet, og det kan for noen ende opp med at de må forsvare sitt valg av idrett.

Det er litt delte meninger. Av og til, så er det folk som sier at «å, så spennende», og «hvordan er det» og sånn forskjellig. Og andre kan komme med kommentarer som bare «åh, skjønner ikke at du gidder, og det er så slitsomt». «Torild» 16 år

Jeg spurte «Torild» hva hun svarte når folk sa at det var slitsomt, og hun svarer da at «det er jo det som er gøy, det er gøy å bli sliten». Vi kan forstå at skiskytterjenter må tørre å være annerledes i forhold til andre jenter og i møte med andre som ikke nødvendigvis har inngående kjennskap til idretten.

4.4.3 Ungdom med ansvar for trening, hybel og våpen

For å kunne drive med skiskyting kreves minst et par skøyteski, et par skistaver, et par skisko og skiskyttergevær og ammunisjon. Dette er minimumsutstyret for å kunne drive med skiskyting, for det trengs ganske mye mer enn det for å kunne drive med det på daglig basis. Jeg har ikke tenkt å ramse opp alt som skiskyttere har bruk for, men det er mye og dyrt utstyr. Jentene i denne oppgaven har hatt ansvar for alt dette utstyret fra de var 16 år og flyttet hjemmefra. For flere av jentene jeg intervjuet var dette en ny hverdag, de hadde bodd hjemmefra i omtrent tre måneder. Mange av dem mente at de fikk egenskaper ved å drive med skiskyting som de kunne ta med seg inn i hverdagen.

Jeg tror at vi blir veldig sånn ... disiplinert, på en måte. Ja, lærer oss at da hvis bussen går da, da går bussen da, bli veldig sånn, ja, sånn, tidsgreier. [...] Vi vet jo alltid hva vi må gjøre, og alltid ut på trening når vi vet at vi må, selv om vi ikke alltid har lyst. «Thea» 18 år

«Thea» snakker om at de blir disiplinerte i forhold til «tidsgreier». Alle skiskytterjentene jeg intervjuet og observerte bodde enten på hybel eller på internathybel. De hadde selv ansvar for å stå opp om morgenen og komme seg på skolen eller trening i tide. Hos begge teamene ble skiskytterne hentet med buss av treneren slik at de kunne komme seg på fellestreninger, og var du ikke klar når bussen var på «hentestedet» til det fastsatte tidspunktet så reiste faktisk bussen fra deg. Dette fikk jeg observert da jeg skulle sitte på i bussen til en av treningene. Jentene hadde også selv ansvar for å holde seg til det oppsatte tidsskjemaet når de var på treninger, på den ene morgentreningsøkten jeg var med på brukte jentene veldig lang tid på å rydde sammen sakene sine etter treningsøkten og dette resulterte i at de ikke rakk hjemom på hyblene sine for å dusje før første skoletime. Som treneren sa til meg før konsekvensen av å ikke holde tidsplanen ble annonsert; «nå blir de mer effektive neste gang!». Konsekvensen av dette gikk kun ut over jentene selv som måtte gå svette resten av dagen.

Jentene hadde ingen foreldre der som kunne passe på at de kom seg opp om morgenen, at de hadde med seg det de trengte, at de fikk i seg den maten de behøvde eller at de la seg når de burde. Alle jentene ble spurt om hvordan det var å flytte hjemmefra.

Ehm ... det var ... lærerikt, egentlig. Det var ingen som tok oppvasken, og vaska tøy, og, alt sånn. Handla mat. Men det gikk egentlig ganske greit. Det var jo det jeg ville, begynne på [red: denne skolen]. Så jeg visste at jeg måtte klare meg selv. «Torild» 16 år

Alle jentene fortalte meg at de var ganske bestemte når det kom til det å skulle flytte for å kunne kombinere videregående skole og satsing på skiskyting. Det kunne virke som om det var det eneste alternativet, og at de var fullt klar over at de måtte klare seg på egenhånd hvis de valgte det. Noen hadde hatt storesøsken som hadde gått ved den videregående skolen før, og de fleste hadde vært på «hospiteringssamlinger» før de begynte der.

Jeg liker liksom å slappe av en del aleine på rommet og trenger litt tid, det er jo en hybel som du skal vedlikeholdes. Og det tar jo litt tid når du skal rydde et helt rom, og må vaske opp og alt sånn. «Trine» 16 år

Noen av jentene nevnte det å rydde, vaske og holde orden når de snakket om hva de gjorde i tiden utenom trening og skole.

En hverdag til en skiskytterjente starter ganske tidlig, og er ganske fullpakket. Jeg ba førsteklasing «Trine» om å fortelle meg om en helt vanlig hverdag.

Vi begynner å trene kvart over åtte, så trener vi et par timer, så kommer vi inn her igjen i ti tida, dusjer og gjør oss klare til skolen. Eller vi spiser frokost først da, sånn i syv tida. Så begynner vi på skolen ti over halv 11 på mandager, ellers så er det kvart over 11 de andre dagene. Så er vi på skolen til ti over halv fire, og så spiser vi middag og hvis det da er tirsdag så er det jente-økt på kvelden, da har vi styrke og av og til litt balanse og koordinasjon. Mens guttene har gutte-økt i fem/seks tida. Så kommer vi inn igjen her da er vel klokka sju kanskje og så tøyer jeg alltid en del etter treninga og så skal jeg jo av og til ha på en vaskemaskin, og så er det å rydde litt og sånt. Gjøre de leksene som er nødvendig, og hvis jeg har tid og ork så går jeg ut til folk eller de kommer hit etterpå. «Trine» 16 år

Det ene teamet jeg var hos skulle dra på treningssamling flere timer unna, og de skulle være der i bortimot to uker. Hele skiskytterteamet skulle dra noen dager etter at jeg hadde vært der, så jentene var veldig opptatt av hvem de skulle sitte ved siden av. De var også veldig opptatt av hva de skulle ha med seg og hvordan det kom til å bli. Mens jeg var der fikk jeg sitte på i bussen som treneren kjørte for å frakte alle skiskytterjentene på trening om morgenen. Alle jentene snakket i munnen på hverandre om treningssamlingen, og flere spurte treneren om hvilken buss de skulle sitte i, og de var opptatt av at den bussen de ville sitte i det var den reneste og peneste av bussene. De var alle enige i at alle skiskytterjentene måtte sitte i den, skiskytterguttene kunne sitte i den andre bussen. Treneren kommenterte at kanskje jentene burde vaske den andre bussen så den også ble like fin som den de satt i. Det ble enstemmig nei fra jentegjengen til den kommentaren. I intervjuene var jentene også opptatt av den kommende treningssamlingen, og de ga uttrykk for at de gledet seg veldig til å dra. Mange av jentene fortalte at de hadde allerede lagt planer for hva de skulle finne på sammen. Det kom også frem at det hadde blitt laget en matlagingsliste, altså at trenerne skulle handle inn og at alle skiskytterne var fordelt i grupper som hadde ansvar for å lage middag til

alle hver sine dager. Hos det andre teamet jeg besøkte var de allerede på samling og var fordelt etter kjønn og alder på hyttene de bodde i. Hver hytte hadde selv ansvar for å lage frokost, lunsj og kveldsmat. Noen av jentene fortalte meg at flere av hyttene hadde gått sammen om å lage lunsj til hverandre.

De har ansvar for seg selv og sine ting, men samtidig får de et uoffisielt ansvar for de andre i teamet også. Det blir et slags kollektivt ansvar når de blir innlosjert på hytter sammen og selv får ansvar for matlaging, rydding, tidsskjema i forhold til å stå opp i rett tid for å nå treningsøktene og det å få lagt seg for å få nok søvn. Det blir også et slags kollektivt ansvar å passe på hverandre. Når man bor så tett sammen vil det bli lett synlig om ikke alle får være med på for eksempel kortspillingen på kvelden. Her kommer jeg tilbake til den «omsorgsfemininiteten» som Skyrudsmoen (2014) kalte det når idrettsjentene tar vare på hverandre og passer på at alle har det bra. Flere av jentene jeg intervjuet nevnte at de var opptatt av hvordan de andre hadde gjort det etter konkurranser og treninger, og oppmuntret hverandre hvis det hadde gått dårlig. «Trine» fortalte meg at på kommende treningssamling hadde førsteklassejentene laget en regel de kalte «barne-TV-regelen». Dette innebar at man kunne være sur og irritert eller glad og fornøyd med dagens treningsresultat frem til klokken 18, men etter det skulle alle legge det bak seg og fokusere på det sosiale.

Skiskytterne har også ansvar for skiskyttervåpenet sitt og ammunisjon. Dette skal vedlikeholdes, og ikke minst oppbevares etter våpenloven. Siden jentene i min studie flyttet hjemmefra i en alder av 16 år så må det søkes om dispensasjon fra våpentillatelseskrevet som sier at man må fylt 18 år for å eie skytevåpen. Skiskytterjentene får så dispensasjon fra kravet, og er eiere av et skytevåpen som faktisk kan skade og i verste fall drepe noen hvis det ikke blir tatt hånd om på riktig måte. For mange er dette et så stort ansvar man tenker 16-åringer ikke burde hatt, men for disse jentene var dette en del av hverdagen. Jeg spurte om de noen gang tenkte over at de drev med en idrett med våpen, men ingen av dem hadde noen gang tenkt noe spesielt over det. De var alle enige i at skiskyting var like mye for jenter som for gutter selv om det var våpen i bildet. Det er en del av idretten, det de heller hadde tenkt over var hvor strukturerte det gjorde dem å måtte ta ansvar for alt og spesielt på konkurransedager. De måtte selv passe på at alt ble gjort riktig som «Turid» her sier.

Man blir jo ganske strukturert. Fordi det er jo, du må jo, du har jo veldig stort ansvar ovenfor deg selv. Sånn før start så må vi gå og sjekke våpenet, avtrekkskontroll og det må vi jo gjøre selv. Så da blir vi jo ganske så strukturerte og har, ja vi klarer oss selv liksom. «Turid» 16 år

Mange tenker nok at våpen er en guttegreie, men som sagt tenkte ikke jentene noe nevneverdig over det. Det var kun når jeg spurte om oppfølging hjemmefra at det kom frem at det var mest naturlig at det var fedre som var med, siden det var våpen i idretten.

Det kan være menn har litt mer peiling på ski og våpen. «Trine» 16 år

Pappa liksom liker våpen og han smører ski, mens mamma kanskje føler seg litt sånn hjelpeløs. «Tone» 18 år

Dette var eneste tegn på at jentene tenkte på idretten sin som «guttete». Og dette kan tolkes som gamle tradisjoner som henger litt igjen.

4.4.4 Oppsummering – tøffe skiskytterjenter

Jentene i denne studien har tatt et valg allerede i sekstenårsalderen om å satse på skiskyting, en tidkrevende idrett, og i tillegg utstyrskrevende. De har tatt et valg om å flytte hjemmefra, klare seg selv og ha ansvar for eget liv allerede i ung alder. De løser det på mange forskjellige måter, og mange av dem har endelig en plass de føler seg hjemme. De har hverandre i den lille skiskytterfamilien, de er jenter som tar vare på hverandre til tross for at de driver en individuell idrett og dermed er konkurrenter i konkurranser.

Skiskytterjentene er opptatt av å få frem at de er tøffe, og her tenkes det på den mentale biten. De må trene uansett vær og årstid skal de forfølge ønsket om å bli best. De distanserer seg også med det fra andre jenter, og flere av skiskytterjentene er opptatt av å få frem at det å drive med skiskyting ikke passer for alle. Man må tørre å være annerledes. Her kan vi se paralleller til opplevelsene jentene hadde med venninner før de flyttet på skigymnas. Det å være annerledes er også noe jentene møter når de forteller andre at de driver med skiskyting, mange får positive reaksjoner men ikke alle forstår jentenes valg og vilje til å trene og konkurrere.

Som skiskytterjente har man mange ansvar som mange andre ungdommer ikke har, spesielt når det kommer til utstyr. De har ingen «voksne» rundt seg til å ta ansvaret for

dem, og de får et «voksen-ansvar» kastet over seg ved å velge å flytte hjemmefra.

Mange av skiskytterjentene var enige i at de utvikler mange egenskaper ved å drive med skiskyting som de kan få bruk for senere i livet og på andre arenaer. De blir strukturerte og individualister, som tør å være annerledes enn andre jenter.

5. Avsluttende diskusjon

I dette kapitlet diskuteres praksisfellesskap om feminiteter blant skiskytterjenter. Innunder det kapitlet vil jeg også diskutere mine funn opp mot en studie gjort om elever ved skigymnas. Det viste seg etter analysen at det også vil være hensiktsmessig å diskutere begrepet «jevnalderfellesskap» nærmere opp mot funn i denne studien.

Videre vil jeg svare på problemstillingen «Hvordan gjør jenter kjønn i skiskyting» ved å se på *om* og *hvordan* de er med på å utvide «script» om feminitet.

5.1 Praksisfellesskap

Skiskytterjentene er idrettsutøvere i en idrett som er kjønnsdelt, vi kan derfor forstå at det vil dreie seg om praksisfellesskap om feminiteter. Jeg vil ta for meg hvordan vi kan forstå team med skiskytterjenter som praksisfellesskap og hvordan de er deltakere av læringsprosessen om feminiteter.

5.1.1 Praksisfellesskaper om feminiteter

I et praksisfellesskap om feminiteter vil det være hvordan man gjør feminitet som er det avgjørende for om man betraktes som deltaker av nettopp det bestemte praksisfellesskapet mener Paechter (2003a, 2003b, 2007). Og selv om Wenger (2004) nevner at hver deltaker finner sin unike plass i praksisfellesskapet, så er det visse praksiser som gjøres likt. I dette tilfellet gjør skiskytterjentene i hvert team feminitet på mange like måter, slik kan man se det som lokale praksisfellesskaper. De lokale praksisfellesskapene blir således en arena for læring av feminitet. Funn i denne studien viser at det er de yngste skiskytterjentene som befinner seg i denne læringsprosessen. Slik kan vi også forstå det at noen er fullstendige deltakere av praksisfellesskapet og noen er på vei dit. Paechter (2003) nevner at jenter lærer av for eksempel eldre søstre eller mødre hvordan man skal gjøre enten jenterollen eller kvinnerollen, siden de er deltakere av et lokalt praksisfellesskap om feminitet. Slik kan vi i skiskytterjentepraksisfellesskapet forstå hvorfor de yngste jentene lærer av de eldre. Paechter (2003a, 2003b, 2007) trekker på samme begrep som Wenger (2004) og kaller det legitimt perifer deltakelse, der det skjer en konstant meningsutveksling som en læringsprosess mellom de yngre og de eldre skiskytterne. De eldre har rutinene på plass, de kan reglene og normene. De yngste skiskytterjentene forsøker å forhandle det

de lærer, de prøver å få en plass og finne sin unike plass i praksisfellesskapet. De bruker de samme uttrykkene som de eldre skiskytterjentene, de spør de eldre jentene om treningsråd og tips for å unngå skader og sykdom. De skaper felles historier ved å trene sammen, dra på treningssamlinger og konkurranser. Skiskytterjentene er deltakere i en situert læringsprosess. De lærer hvordan man gjør femininitet i skiskyting av de som betraktes som fullverdige deltakere av praksisfellesskapet. Som Paechter tar for seg så er det ved å betrakte og repetere det de andre gjør at man ser om det blir «godkjent» eller om man gjør det riktig.

Det at skiskytterjentene har bestemte måter å kle seg på er en praksis som er normen i fellesskapet. Det eksisterer begreper som omhandler femininitet og maskulinitet som er viktige faktorer for å forstå hvordan man skal gjøre kjønn riktig i et praksisfellesskap med skiskytterjenter.

De to teamene med skiskytterjenter jeg observerte og intervjuet oppfyller alle tre kravene Wenger (2004) mener må til for at det kan kalles et praksisfellesskap; 1) gjensidig engasjement, 2) felles aktivitet og 3) et felles repertoar.

1) Hele teamet består av jenter som vil bli best i skiskyting. De har alle tatt et valg om å flytte hjemmefra for å satse på skiskyting. Slik har de noe til felles som skapes gjennom praksiser de gjør og det gjensidige engasjementet de har for samme sak. Det sosiale er en viktig faktor, og det å ha det gøy sammen er en viktig faktor i treningen. De skaper relasjoner og finner sin unike plass i praksisfellesskapet. De utnytter hverandres kompetanse og fungerer som overlappende medlemmer. De yngre lærer av de eldre, og de eldre liker å ha med de yngre på trening for da blir det så mye liv som de selv sier.

2) De bedriver den samme aktiviteten, og gjør denne aktiviteten på samme sted til samme tid. De gjør skiskytterarenaen til «sin egen» ved de måter de gjør skiskyting på, hvilket utstyr de har og hvordan de benytter det. De har utviklet felles måter å gjøre ting på når de er på trening. De har for eksempel sakene sine på samme sted under hver økt. De er en del av et større fellesskap; skiskytterforbundet og de ansvarlighetssystemene som eksisterer i praksisfellesskaper, som for eksempler de reglene og bestemmelsene som er lovpålagt og fastsatt. Likevel løser de treninger og aktiviteter på sin måte i samsvar med treneren sin. Jentene har forståelse for hverandres trenings- og hvilebehov

– det er her snakk om ansvarlighetsrelasjoner som Wenger kaller det. Det er hvordan hver deltaker fortolker reglene og normene som eksisterer og hvordan de gjør det til noe dagligdags. Begge teamene hadde ganske stramme og hektiske tidsplaner for hver dag, med felles trening på morgenen, så skoleundervisning, middagstid og så enda en felles trening. Selv om de driver en individuell idrett så er alle avhengig av at hele teamet følger tidsplanen som de skal for at fellesskapet skal fungere.

3) Jentene deler felles historier. De deler den historien de ikke har vært en del av; historien om skiskytterkvinnene som tråkket opp veien for dem flere år før de ble født. Dette gjør at de ikke trenger å tenke om det de driver med blir betraktet som en gutteidrett eller ikke. Og de er med på å videreutvikle historien ved å være skiskytterjenter som deltar i like mange konkurranser som gutter. De er skiskytterjenter som synes det er like normalt å drive med skiskyting som hvilken som helst annen idrett, og de er skiskytterjenter som ikke ser på det å drive med en idrett der våpen er et vesentlig utstyr som noe guttete. De skaper historier sammen ved å trene sammen, reise på treningssamlinger og konkurranser sammen. Jentene opplever stadig noe nytt, som må fortolkes og forhandles i praksisfellesskapet. De utvikler begreper som kun er forståelig i praksisfellesskapet, som for eksempel begrepet «bøs» som har en spesiell betydning for skiskytterjentene. Jentene har måter å kle seg på som kjennetegner dem, det er alt fra å brette ned bukselinningen til å at de fleste bruker pannebånd. Hvert team har også konkurransedrakter som kjennetegner dem som et team, og disse omtales som kondomdresser av praksisfellesskapet.

5.1.2 Elever ved skigymnas

Min studie har ikke hatt skigymnas som tema, men som et bakteppe. Likevel vil jeg her diskutere noen forskjeller mellom funn fra min studie og en annen som studie som har tatt for seg skigymnaselever. Mari Kristin Sisjord og Marit Sørensen (2016) tok for seg elever ved skigymnas og undersøkte deres forventninger, erfaringer og utbytte. Denne studien fokuserer ikke på kjønn, men tar for seg den erfaringen ungdom i samme alder som mine informanter gjør seg ved å gå på skigymnas.

Et stort fokus i artikkelen til Sisjord og Sørensen er elever som vurderer å slutte med idretten og dermed slutte ved den videregående skolen. Det viste seg at det var sykdom eller skade som gjorde at mange av elevene mistet motivasjonen. Mens mange av

elevene også synes det var vanskelig å få tid til alt, siden dette i likhet med mine informanter er ungdom som flyttet hjemmefra for å kombinere idretten og videregående skole. Disse funnene er ganske annerledes enn de funnene jeg har, flere av jentene jeg intervjuet hadde opplevd sykdom eller skader som gjorde at de ble utenfor teamets treninger i visse perioder, men like fullt fikk jeg inntrykk av at de ikke mistet motivasjonen eller ønsket å slutte. De fortalte meg at det ofte var flere som var syke eller skadet samtidig, og slik ble man «skade-venner» som sammen trente alternativt eller var sammen mens resten av teamet var på treninger eller konkurranse.

For eksempel de månedene jeg var skadet, så, var «Tiril» da, hun var skadet, så vi var liksom skadevenner, da. På en måte, hvis du kan si det sånn. Så det når alle andre gikk på økt, så hadde vi hvertfall hverandre, då. «Tone» 18 år

Det at jentene jeg intervjuet selv kalte miljøet ved skolen og teamet for en liten familie viser at de er opptatt av hverandre og har omsorg for hverandre. De var opptatt av å ha det gøy sammen og være sammen på treninger, ikke nødvendigvis hvor mye de trente. De var opptatt av hverandres ve og vel, for som i artikkelen til Sisjord og Sørensen (2016) så var det jenter som fortalte meg at noen hadde hatt hjemlengsel helt i starten av skoleåret. Jentene var bevisst dette og gjorde tiltak for at vedkommende skulle ha det bra. De lagde felles kveldsmat og gjorde lekser sammen. Dette var veldig tydelig blant jentene som bodde på internat, og det kan også tenkes at det var mer gjennomførbart siden de bodde så nært hverandre. Det kan også tenkes at mange av jentene i studien min ikke så på det som et alternativ å slutte eller flytte hjem med tanke på at mange følte de endelig hadde kommet «hjem» til et miljø med større forståelse for de valgene man må ta for å prøve å bli best.

I artikkelen til Sisjord og Sørensen (2016) er tidsbudsjettet en utfordring for elevene, dette kommer ikke frem som noe problem i funnene mine. Tid og tidsrammer var selvfølgelig viktig for jentene i min studie også, men det kunne virke som om det var en faktor i læringsprosessen for å bli «den perfekte skiskytterjenta». Jentene på 18 år fortalte meg at de hadde utviklet egenskaper som struktur og disiplin ved å ha et stramt tidsbudsjett.

Det kan tenkes at målsetningen til skiskytterjentene om å bli best oppfattes som mer innenfor rekkevidde siden skiskyting er en såpass liten idrett og derfor ga mer motivasjon kontra skielevene som deltok i studien til Sisjord og Sørensen (2016).

5.1.3 Skiskytterjenter som havner utenfor jevnalderfellesskapet

Åse Strandbu, Kari Stefansen og Ingrid Smette (2016) skriver om ungdommers opplevelse av å ha en plass i jevnalderfellesskapet ved å drive med idrett. Mine funn tyder på at ikke alle opplever nettopp dette. For noen så vil det å drive med idrett gjøre at man havner utenfor jevnalderfellesskapet i ungdomsskolealder. Svært mange av skiskytterjentene hadde opplevd at venninnegjengen fra tidligere ikke forstod valgene de måtte ta i forhold til idretten. For de aller fleste av jentene var dette et sårt tema å snakke om, og stemningen i intervjuene ble oftest ganske nedtrykt når vi snakket om den tiden av livet. Det er kanskje ikke så rart med tanke på hva Strandbu, Stefansen og Smette (2016) fant om idrettens betydning i ungdomstiden. Idrettsdeltakelse er en arena hvor ungdom er sosiale og knytter nettverk. Det samme nettverket blir så å finne utenom idrettsaktiviteten. Flere av ungdommen som Strandbu, Stefansen og Smette (2016) snakket med fortalte at de ofte var med venner fra idretten på fritiden og i skolegården. Mine funn kan tyde på at skiskytterjentene i min studie ikke fikk laget seg dette nettverket, fordi de drev med en liten idrett hvor de gjerne var eneste jente i sin årsklasse. Noen havner derfor utenfor dette jevnalderfellesskapet i ungdomsskoletiden. Intervjuene med skiskytterjentene viser at det å flytte til et sted der flere driver med samme idrett gjør at et slikt jevnalderfellesskap oppstår der. Her opplever de forståelse og danner nettverk både gjennom idrettsdeltakelse men også utenom, som for eksempel i skoletiden og på fritiden.

Tidligere studier om kvinnelige idrettsutøvere viser at det forhandles mellom to identiteter; jente og idrettsutøver. Og at disse to ofte ikke er forenelig med hverandre. I arbeid med analysen i denne oppgaven fikk jeg ikke inntrykk av at det var tilfelle blant skiskytterjentene på skigymnas. Funn viste at det kan ha vært tilfelle før de begynte på videregående, men siden det blir retrospektivt er det mer interessant å se på om det eventuelt forekommer i nåtiden. Det kan virke som om jentene i min studie kun «innehar» én identitet; skiskytterjente. De trenger ikke forhandle mellom to identiteter; vanlig jente på skolen og skiskytterjente i skiskyttermiljøet. Fordi skiskyttermiljøet er tilstede hele tiden; i skolehverdagen, på trening, konkurranse og treningssamlinger.

5.2 Utvidelse av script om femininitet

I arbeidet med datamaterialet og i analysen så jeg at jenter gjør kjønn på forskjellige måter i forskjellige situasjoner.

Første tanken var at de sjonglerte mellom de to ulike scriptene som Ussher (1997) kaller for «doing girl» og «resisting girl»³. I visse situasjoner kan man trekke den slutningen at de klart gjør «resisting girl». For jentene gir tydelig inntrykk av at de motsetter seg det å gjøre femininitet på den tradisjonelle måten ved å distansere seg fra venninner som ikke driver med skiskyting. De omtaler seg selv og andre skiskytterjenter som tøffe, utenfor «normalen» og annerledes enn «andre jenter». Utenfor normalen kan forstås som at jenter som ikke driver med skiskyting er «normalen». Dette er også forståelig med tanke på hvor få jenter i den spesifikke alderen som driver med skiskyting sammenlignet med andelen jenter i fotball, eller generelt hvor liten prosentandel skiskytterjenter utgjør av alle jenter i denne aldersgruppen i Norge. De blir en marginalisert gruppe, og vi kan forstå at de føler seg annerledes.

I andre situasjoner kan det tenkes at skiskytterjentene beveger seg innenfor «doing girl» som Ussher (1997) kaller scriptet der jenter gjør femininitet på sin måte og kan velge å gjøre det på den tradisjonelle måten hvis og når det skulle passe dem. De er opptatt av muskler, og de er opptatt av å vise at de ikke bryr seg om hvordan de ser ut. Selv om det til tider også viser seg at de gjør både det å ikke bry seg samtidig som de gjør femininitet på den tradisjonelle måten ved å ikle seg rosa bekledding og tilbehør, langt hår i hestehale og noen med sminke. De gjør den tradisjonelle femininiteten i de situasjoner hvor det kan se ut som om det er viktig å skille seg fra guttene utseendemessig. Som det fremkommer i analysen er det ikke nødvendigvis negativt å bli assosiert med noen maskuline væremåter, som når de kaller hverandre «bøs». Det vil muligens derfor være desto viktigere å overkompensere femininiteten utseendemessig med tilbehør og hår. Slik kan vi forstå at de gjør den tradisjonelle femininiteten når det måtte passe i ulike situasjoner, og slik gjør de femininitet på andre måter i andre situasjoner.

³ Disse begrepene ble valgt å beholde på engelsk da den norske oversettelsen ikke føltes treffende nok.

Men jeg synes det virker for bastant å putte jentenes gjøren i disse to «båsene», fordi jentene i denne studien hele tiden definerer seg som *skiskytterjenter*. Praksisfellesskapet er ikke bare noe som eksisterer når de er på skiskytterstadion, det er der hele tiden; på trening, til og fra trening, i skoletiden, på fritiden og på hybelen. Jeg mener at i denne oppgaven viser funnene at skiskytterjenter gjør femininitet på flere forskjellige måter. Det avhenger av situasjonen, men identiteten som skiskytterjente er der alltid. Det kan også sies å være eksempel på en utvidelse av script om femininitet.

De er opptatt av kropp, noe som ikke er uvanlig blant kvinnelige idrettsutøvere. Og de er i tillegg veldig opptatt av muskler, da synlige muskler. Skiskytterjentene gjør ingenting av å skifte treningstøy foran hverandre, og da kan de også kommentere hverandres synlige muskler. Kroppen er skiskytterens verktøy, og det er derfor positivt å ha mye muskler. Men det er ikke bare som nytteverdi at det er positivt å ha mye muskler, det er nemlig også veldig kult blant jentene. Den perfekte skiskytterjenta er sterk, har muskler, er tøff og tør å være annerledes, for som nevnt føler skiskytterjenter at de er annerledes enn «vanlige» jenter. De ser på seg selv som tøffe, som må trene uansett vær og som ikke bryr seg om hvordan de ser ut. Selv om de absolutt bryr seg om hvordan de ser ut, med håret i hestehale høyt på hodet og pannebånd. De smiler og bryr seg om hverandre når de er på trening, samtidig som de er opptatt av å være tøffe og ikke bryr seg.

Som nevnt kan det i noen settinger virke som om de gjør kjønn på en mer tradisjonell måte; langt hår i flette, rosa treningstilbehør, smiler til hverandre og liker kommentarer fra guttene. Samtidig så gjør de dette på en arena hvor maskulinitet står sterkt, kroppen er hovedverktøyet sammen med utstyr som våpen og ski. En del av jentene var høylytte og brukte bannord når de ikke syntes skytingen gikk så godt – de kunne fremstå som tøffe i væremåten ovenfor hverandre på skytebanen. Ikke noe tradisjonelt feminint over de siste faktorene. Selve arenaen og miljøet de befinner seg i vil derfor være påvirkende for hvordan de gjør kjønn. De snakker om kropp sammen, de kommenterer hverandres kropper og muskler, og de synes det er kult å være «bøs». Et begrep som innehar en del maskuline verdier, men som likevel er en positiv kommentar å få som skiskytterjente. Det er positivt fordi det viser at man innehar en del holdninger som blir sett på som riktige i nettopp dette praksisfellesskapet. De forhandler med alle de faktorene de har for å bli akseptert som skiskytterjenter i nettopp det miljøet. Det kan virke som om de i

noen settinger overkompenserer feminitet fordi skiskyting kan betraktes som en maskulin idrett. Ved første øyekast kan det se ut som de bruker tradisjonelle ytre faktorer for å fremstå som feminine, fordi idretten og arenaen er med på å fremme mer maskuline verdier. Men funnene viser heller at de har gjort idretten til sin, de har gjort skiskyting og det å være skiskytterjente til en del av det feminine scriptet. For de ser ikke på seg selv som maskuline eller ufeminine, de ser på seg selv som annerledes enn den «vanlige» jenta som ikke driver med skiskyting. De ser på seg selv som skiskytterjenter og alle de faktorer det innebærer.

6. Konklusjon

Med manglende forskning på hvordan jenter gjør kjønn i skiskyting, så har dette prosjektet vært spennende fra dag én. For hva kjennetegner disse jentene i alderen 16-18 år som går med ski på beina og et våpen hengende på ryggen?

Jentene benytter kroppslige fremvisninger for sin gjøren av femininitet. Som for eksempel måten de kler seg på, måten de ordner håret sitt på og om de sminker seg eller ikke. Med kroppslig fremvisning innebærer også måten de er på, måten de snakker sammen, hva de snakker om, hvilke holdninger og egenskaper de har. Skiskyting kan betraktes som en maskulin idrett, men skiskytterjentene ser ikke på seg selv som «guttete», maskuline eller «ufeminine». Det er mer omgivelsene og idretten i seg selv som kan ses på som maskulin. Derfor blir gjøren av kjønn deretter. I noen settinger er det viktig å inneha visse egenskaper for å bli betraktet og akseptert som en del av skiskytterjente-praksisfellesskapet. Dette kan være alt fra mer tradisjonelle feminine egenskaper som det å ha omsorg for hverandre til det å være tøff, ansvarsbevisst og tørre å være annerledes. Det kan se ut som om jentene har gjort skiskyting til en del av det å være jente. Slik kan vi se det som en utvidelse av script om femininitet.

For skiskytterjenter som går på skigymnas kan det virke som om identiteten som jente er preget av det å være skiskytter hele tiden; i alle settinger og situasjoner. For disse jentene er skiskyting «selve livet», de har tatt et valg om å flytte hjemmefra for å satse på skiskyting som idrett ved siden av videregående skole. De føler seg «hjemme» og forstått av de andre i fellesskapet som oppstår på skigymnas. De kan forstås som skiskytterjenter «på fulltid», om man kan kalle det det.

6.1 Praksisfellesskap som teoretisk rammeverk

Teoriene om praksisfellesskap og praksisfellesskap om femininiteter og maskuliniteter viser seg å være godt egnet som teoretisk rammeverk når man ser etter hvordan skiskytterjenter gjør kjønn. Benytter man seg i tillegg av «doing gender»-perspektivet til West og Zimmermann (1987) og begrepene om de ulike «scriptene» for å gjøre jente av Ussher (1997) så danner det et godt grunnlag for å forstå hvordan jenter gjør kjønn i skiskyting og hvordan praksisfellesskap omhandler femininitet. Ronglan (2008) viste at praksisfellesskap også finnes innenfor håndball, det kan derfor tenkes at perspektivet til

Paechter (2003a, 2003b, 2007) om praksisfellesskap om femininiteter og maskuliniteter kan benyttes som teoretisk rammeverk for å se hvordan jenter og/eller gutter gjør kjønn andre steder i idretten, ikke kun innenfor skiskyting.

Det bruke intervju og deltakende observasjon som datainnsamlingsmetode når man benytter teorier om praksisfellesskap om femininiteter gir god innsikt i de praksiser som finnes og gjøres om femininitet. Dette er ofte praksiser som kan sees på som tause og som blir tatt for gitt innenfor studier om kjønn. Ved å i tillegg benytte teorier om «å gjøre kjønn» kan man få en mer innholdsrik tilnærming og mer nøyaktig forståelse av nettopp det fenomenet.

6.2 Studiens begrensninger og videre forskning

Med tanke på tidsbegrensningen i dette forskningsprosjektet var det ikke muligheter for å gjennomføre mer deltakende observasjon enn det som ble gjort. Det ville, med det teoretiske perspektivet, gitt enda bedre innsikt med en eller flere lengre observasjonsperioder. Det ville vært spennende å fulgt jentene gjennom hele dagen, ikke kun i forbindelse med treningsøkter. Funnene ville blitt styrket hvis utvalget hadde vært større og observasjonene flere.

Et annet element i begrensninger av studien er at den er basert på kvalitativ forskning, noe som innebærer er et relativt lite utvalg. Derfor kan man ikke rent statistisk generalisere de funnene som ble gjort i studien. Dette var heller ikke tanken når valget falt på det å bruke kvalitativ metode, da målet var å se nærmere på fenomener som eksisterer i et lite felt. Det må også tas med at utfall og funn kunne blitt annerledes om annet teorigrunnlag hadde blitt benyttet, kanskje hadde man sett funn som ikke ble direkte lyssatt i denne sammenheng.

Dette lille forskningsprosjektet kan være starten på enda mer forskning på skiskytterjenter og kjønn. Det kan være aktuelt å følge skiskytterjenter gjennom hele skoledagen i tillegg til i treningssammenheng for å få bedre og bredere innsikt i hvordan de gjør kjønn i ulike situasjoner. Med tanke på den tiden vi er inne i nå, med sosiale medier som en stor plattform for deling av identitet for ungdom, kunne det vært spennende å se hvordan sosiale medier påvirker kjønnsidentiteten til unge skiskytterjenter.

Siden noen av funnene i studien peker på at jentene følte seg utenfor jevnalderfellesskapet før de begynte på videregående skole, kan det være interessant å følge den tråden videre i et annet prosjekt. Eller gå andre veien, å studere eldre skiskytterkvinner, som er på elitenivå.

Referanser

- Agergaard, S. & Ronglan, L. T. (2015). Player migration and Talent Development in Elite Sports Team. *Scandinavian Sports Studies Forum*, 6, 1 – 26. Hentet fra: http://sportstudies.org/wp-content/uploads/2015/04/001-026_vol_6_2015_agergaard_ronglan.pdf
- Azzarito, L. (2010). Future Girls, transcendent femininities and new pedagogies: toward girls' hybrid bodies? *Sport, Education and Society* 15(3), 261-275. DOI: 10.1080/13573322.2010.493307
- Broch, T. B. (2014). "Smiles and Laughs – All Teeth Intact": A Cultural Perspective on Mediated Women's Handball in Norway. *International Journal of Sport Communication* 7, 56-73. DOI: 10.1123/IJSC.2013-0133
- Broch, T. B. (2016). «Jentene våre er for snille»: forvandling fra småjenter til håndballjenter. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.). *Ungdom og idrett* (173-190). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Bryhn, R. (2012). Skiskyting. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/skiskyting>
- Butler, J. (2006). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge

Coakley, J. (2009). *Sports in Society: Issues and Controversies*. New York: McGraw-Hill

Connell, R. W. (1987). *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press

Connell, R. W. (2002). *Gender*. Cambridge: Polity Press

Connell, R. W. (2005). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press

Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget

Fasting, K. (2003). Small Country – Big Results: Women’s football in Norway. *Soccer & Society*, 4(2-3), 149 – 161. DOI: 10.1080/14660970512331390885 Hentet fra: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14660970512331390885>

Fottland, I. M. & Stenersen, E. (s.a) Takk for denne gangen, Holmenkollen. Hentet fra: <https://www.oslo2016.no/forside/nyheter/takk-for-denne-gangen-holmenkollen/>

Giddens, A. & Sutton, P. W. (2013). *Sociology*. Cambridge: Polity Press

Goksøy, M. (2008). *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt Forlag

Guttmann, A. (2004). *Sports: The First Five Millennia*. Amherst Mass: University of Massachusetts

Heyerdahl, G. S. (2014, 22.02). «*Man skal helst ikke se på dame-langrenn*». Hentet fra:
<http://forskning.no/content/man-skal-helst-ikke-se-pa-dame-langrenn>

IBU. (s.a) 1979 – 1994. Hentet fra:
http://www4.biathlonworld.com/en/history_1979_1994.html

IBU. (s.a) The *Internation Biathlon Union*. Hentet fra:
<http://www4.biathlonworld.com/en/introduction.html>

Jegerstedt, K. (2008). Judith Butler. I E. Mortensen, C. Egeland, R. Gressgård, C. Holst, K. Jegerstedt, S. Rosland & K. Sampson (Red.), *Kjønnsteori*, (s.74 – 86). Oslo: Gyldendal

Krane, V., Choi, P. Y. L., Baird, S. M., Aimar, C. M. & Kauer, K. J. (2004). Living The Paradox: Female Athletes Negotiate Femininity and Muscularity. *Sex Roles* 50(5/6), 315-329. DOI: 10.1023/B:SERS.0000018888.48437.4f Hentet fra:
<https://link.springer.com/article/10.1023/B%3ASERS.0000018888.48437.4f>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk

Langeland, F. (2008). Raewyn Connell. I E. Mortensen, C. Egeland, R. Gressgård, C. Holst, K. Jegerstedt, S. Rosland & K. Sampson (Red.), *Kjønnsteori*, (s.292 – 296). Oslo: Gyldendal

- Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situert læring – og andre tekster*. København: Hanz Reitzels Forlag
- Lippe, G. (2010). *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: Medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlag
- Lippe, G. (2013). Discourses on Women's Dress Codes in Beach Volleyball and Boxing: In the context of the Current Consumer Culture. I G. Pfister & M. K. Sisjord (Red), *Gender and Sport: Changes and Challenges* (s. 140 – 156). Münster: Waxmann
- Lorentzen, J. (2006). Forskning på menn og maskuliniteter. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red), *Kjønnforskning* (s. 121 – 135). Oslo: Universitetsforlaget
- Mennesson, C. (2000). 'Hard' Women and 'Soft' Women: The Social Construction of Identities among Female Boxers. *International Review for the Sociology of Sport*, 35 (1), 21 – 33.
- Messner, M. A. (2007). *Out of Play: Critical Essays on Gender and Sport*. Albany, NY: State University of New York Press
- Nasjonale konkurranseregler. (2016). *Norges skiskytterforbund Nasjonale konkurranseregler*. Henter fra:
<http://www.skiskyting.no/filestore/Nedlastninger/RevisjonNasjonalekonkurransereglerNSSF1juli2016.pdf>

- Nilsen, H. B. (2006). Kjønn og identitet. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red), *Kjønnsforskning* (s. 153 – 168). Oslo: Universitetsforlaget
- Norges Fotballforbund. (2016). *Norges Fotballforbund årsrapport 2016*. Oslo: Norges Fotballforbund
- Norges Idrettsforbund. (2014). *Norges Idrettsforbund og olympiske og paraolympiske komité årsrapport 2014*. Oslo: Norges idrettsforbund
- Norges Idrettsforbund. (2015). *Norges Idrettsforbund og olympiske og paraolympiske komité årsrapport 2015*. Oslo: Norges idrettsforbund
- Norges Skiskytterforbund. (s.a). *Om Norges Skiskytterforbund*. Hentet 20.10.2015 fra: http://www.skiskyting.no/no/organisasjon/om_norges_skiskytterforbund/
- Norges Skiskytterforbund. (s.a). *Resultater 2015-2016*. Hentet 01.05.2017 fra http://www.skiskyting.no/no/arrangement/resultater/resultater_2015-2016/
- NRK. (2002, 05.12) *Skiskytingens historie*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/sport/skiskytingens-historie-1.1187213>
- Paechter, C. (2003a). Masculinities and Femininities as Communities of Practice. *Women's Studies International Forum* 26(1), 69 – 77. Doi: 10.1016/S0277-5395(02)00356-4

Paechter, C. (2003b). Learning Masculinities and Femininities: Power/Knowledge and Legitimate Peripheral Participation. *Women's Studies International Forum* 26(6), 541 – 552. Doi: 10.1016/j.wsif.2003.09.008

Paechter, C. (2007). *Being Boys, Being Girls: Learning Masculinities and Femininities*. Maidenhead, UK: Open University Press

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget

Ronglan, L. T. (2008). *Lagspill, læring og ledelse – om lagspillenes didaktikk*. Oslo: Akilles

Ross, R. S. & Shiner, K. J. (2008). Perspectives of Women College Athletes on Sport and Gender. *Sex Roles* 58, 40-57. DOI: 10.1007/s11199-007-9275-4

Seippel, Ø., Sisjord, M. K. & Strandbu, Å. (Red.). (2016). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Sisjord, M. K. & Kristiansen, E. (2008). Serious Athletes or Media Clowns? Female and Male Wrestlers' Perceptions of Media Constructions. *Sociology of Sports Journal* 25, 350-368. DOI: [10.1123/ssj.25.3.350](https://doi.org/10.1123/ssj.25.3.350)

Sisjord, M. K. & Kristiansen, E. (2009). Elite Women Wrestlers' Muscles: Physical Strength and a Social Burden. *International Review for the Sociology of Sport* 44(2-3), 231-246. DOI: <https://doi.org/10.1177/1012690209335278>

Sisjord, M. K. & Sørensen, M. (2016). Skigymnaselever – forventninger, erfaringer og utbytte. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.). *Ungdom og idrett* (315-334). Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Skogvang, B. O. (2013). Players' and Coaches' Experiences with the Genderes Sport/Media Complex in Elite Football. I G. Pfister & M. K. Sisjord (Red.), *Gender and Sport: Changes and Challenges* (s. 103 – 122). Münster: Waxmann

Skyrudsmoen, S. M. (2014). *Jenter og fotball: «Hvordan gjør jenter kjønn på fotballbanen?»*. (Mastergradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus). S. M. Skyrdsmoen: Oslo

Solbrække, K. N. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelse av kjønn. I J. Lorentzen & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnforskning* (s. 63 – 76). Oslo: Universitetforlaget

Solenes, O. (2016). Tidleg organisering og institusjonalisering av ungdomsidretten i Norges Idrettsforbund, 1946-1966, I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.). *Ungdom og idrett* (33 – 51). Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Stranbu, Å. & Hegna, K. (2006). Experiences of Body and Gender Identity Among Young Female Norwegian Basketball Players. *Sport in Society*, 9 (1),108 – 127. doi.org/10.1080/17430430500355840

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Ussher, J. M. (1997). *Fantasies of Femininity. Reframing the Boundaries of Sex.*

Harmonsworth: Penguin Books

Våpenforskriften. (2009). Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon m.v.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-06-25-904>

Våpenloven. (1961). Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1961-06-09-1>

Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber: læring, mening og identitet.* København:

Reitzel

West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society* 1(2), 125-151.

doi: 10.1177/0891243287001002002

Williams, J. (2014). *A Contemporary History of Women's Sport: Part One: Sporting*

Women, 1850 – 1960. New York: Routledge

Tabelloversikt

Tabell 1: Oversikt antall aktive ungdom	16
---	----

Vedlegg

Vedlegg 1: NSD godkjenning

Vedlegg 2: NSD bekreftelse på endring av prosjektinnlevering

Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vedlegg 4: Intervjuguide

Vedlegg 5: Observasjonsguide

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vedlegg 1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Åse Strandbu
Seksjon for kultur og samfunn Norges idrettshøgskole
Postboks 4014 Ullevål stadion
0806 OSLO

Vår dato: 04.09.2015

Vår ref: 44327 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 25.08.2015.
Meldingen gjelder prosjektet:

44327 En kvalitativ studie av hvordan skiskytterjenter gjør kjønn

Behandlingsansvarlig Norges idrettshøgskole, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig Åse Strandbu

Student Hege Aketun

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.11.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen
Katrine Utaaker Segadal
Lis Tenold
Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Kopi: Hege Aketun hegeaketun@gmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 44327

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Norges idrettshøgskole sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 01.11.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:
slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger somf.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)

Vedlegg 2

Prosjektnr: 44327 En kvalitativ studie av hvordan skiskytterjenter gjør kjønn
1 e-post

amalie.fantoft@nsd.no <amalie.fantoft@nsd.no>
Til: hegeaketun@gmail.com
Kopi: ase.strandbu@nih.no

16. november 2016 kl. 14:00

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Vi viser til statusmelding mottatt 02.11.2016.

Personvernombudet har nå registrert ny dato for prosjektslutt 30.06.2017.

Det legges til grunn at prosjektopplegget for øvrig er uendret.

Ved ny prosjektslutt vil vi rette en ny statushenvendelse.

Hvis det blir aktuelt med ytterligere forlengelse, gjør vi oppmerksom på at utvalget vanligvis må informeres ved forlengelse på mer enn ett år utover det de tidligere har blitt informert om.

Ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål.

Vennlig hilsen,
Amalie Statland Fantoft - Tlf: 55 58 36 41
Epost: amalie.fantoft@nsd.no

Personvernombudet for forskning,
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS
Tlf. direkte: (+47) 55 58 21 17 (tast 1)

AFFIRMATION

Referring to status report received 02.11.2016.

The Data Protection Official has registered that the project period has been extended until 30.06.2017.

We presuppose that the project otherwise remains unchanged.

You will receive a new status inquiry at the end of the project.

Please note that in case of further extensions, the data subjects should usually receive new information if the total extension exceeds a year beyond what they previously have received information about.

Do not hesitate to contact us if you have any questions.

Best regards,
Amalie Statland Fantoft - Phone number: 55 58 36 41
Email: amalie.fantoft@nsd.no

the Data Protection Official for Research,
Norwegian Centre for Research Data
Phone number (switchboard): (+47) 55 58 21 17 (enter 1)

Vedlegg 3

Informasjonsskriv til informanter og lagledelse

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Jenter og skiskyting»

Mitt navn er Hege Aketun. Jeg er masterstudent ved Norges Idrettshøyskole, ved seksjonen for kultur og samfunn. Jeg skal nå sette i gang med masteroppgaven min, der jeg skal studere jenter som driver med skiskyting. I den forbindelse ønsker jeg kontakt med jenter i aldersgruppen 16 – 21 år som driver med skiskyting.

Formålet med dette prosjektet er å undersøke nærmere jenters forhold til det å være en aktiv skiskytter. Derfor trenger jeg et knippe jenter i aldersgruppen 16 – 21 år. Selv drev jeg med skiskyting i mange år, og satset høyt nasjonalt på et skolelag, helt til jeg måtte legge opp i en alder av 21 år på grunn av skade. Men min lidenskap og interesse for skiskyting sluttet ikke av den grunn.

I dette prosjektet vil jeg benytte feltarbeid (deltakende observasjon og intervju) som metode for å innhente data. Ved observasjon kommer jeg til å være tilstede før, under og etter treninger og ved noen konkurranser.

Intervjuer vil bli gjennomført med de jentene som sier seg frivillig til å delta. Intervjuet vil inneha spørsmål om hvordan jentene erfarer det å være kvinnelig skiskytter, om de får kommentarer på valg av idrett og hvorfor de har valgt å drive med denne idretten. Data vil bli samlet inn i form av

notater ved observasjon og i form av notater og båndopptaker hvis dette er greit for informantene ved intervju.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun jeg og min veileder som vil ha tilgang til personopplysningene, de vil også bli lagret som krypterte filer på datamaskin som kun jeg har tilgang til. I prosjektet vil det bli brukt fiktive navn slik at ingen vil kunne gjenkjennes på navn. Lag eller klubber vil heller ikke bli gjengitt på navn, slik skal ingen av deltakerne i prosjektet kunne bli gjenkjent.

Etter prosjektets slutt vil alt av datamateriale som er samlet inn bli slettet. Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2016.

Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Har du spørsmål til prosjektet, ta kontakt:

Masterstudent Hege Aketun, tlf: 46860110,

Eller veileder professor Åse Strandbu, mail: ase.strandbu@nih.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4

Intervjuguide

Tema	Spørsmålsforslag	Oppfølgingsspørsmål
<i>Oppstart:</i>	Hvor gammel var du da du begynte med skiskyting?	
	Kan du huske hvordan du begynte med skiskyting?	Husker du ditt første renn? Fortell litt om det.
	Drev du med noen andre idretter i tillegg?	Hvorfor sluttet du med de?
	Hva er det du liker med skiskyting?	Hva er best? Er det noe du ikke liker?
	Hva er du god til?	Fortell litt mer om det?
<i>Trening:</i>	Hva er det morsomste med trening?	Kan du fortelle om en morsom trening? Hva er den kjedeligste treningen?
	Hvordan motiverer du deg til å trene så mye?	Hvordan snakker dere jentene på laget om all treningen?
	Liker du skytingen eller skigåingen best?	Hvorfor det?
	Er det noen kvalifikasjoner du får som skiskytter som du kan bruke på andre arenaer?	
	Hva slags reaksjoner får du når du forteller folk at du driver med skiskyting?	Venner, foreldre, slektninger, bekjente
<i>Relasjoner: venner</i>	Var det mange venner av deg som drev med skiskyting?	Hva syntes de vennene dine som ikke drev med skiskyting om at du drev med det?
	Har du mange venner som ikke driver med skiskyting?	Driver de med noen idretter? Eller hva slags vgs går de på? Når treffer du de? Hva gjør dere sammen?
	Hvordan snakker dere om det at du er skiskytter?	
<i>Relasjoner: utøvere</i>	Du har flyttet for å kunne drive med skiskyting, hvordan var det å komme til et sted der SÅ mange driver med samme idrett?	Var det vanskelig å bestemme seg for dette valget? Var du usikker? Hva mente foreldrene dine?
	Kan du fortelle om hvordan det var å begynne der?	
	Hvordan opplever du miljøet blant dere jentene på laget?	Hvem er du mest sammen med? I hvilke sammenhenger?

	Hvordan tror du guttas miljø er i forhold til jentenes?	
	Hvordan fungerer hele laget sammen når dere er på samling, når dere ikke er på trening?	Hva finner dere på? Hvordan snakker dere om hverandre som skiskyttere?
	Selv om skiskyting er en individuell idrett, er dere likevel på et lag. Hvordan er det hvis noen gjør det skikkelig bra eller skikkelig dårlig på et renn? Hvordan snakker dere om den/de personene?	Hvis du føler det har gått dårlig en dag, hvem vil du helst snakke med da?
<i>Relasjoner: trenere</i>	Dere har en mannlig/kvinnelig trener. Hvordan synes du det er å ha en mann/kvinne som trener?	Hvordan tenker du det hadde vært med en kvinne/mann som trener?
	Tenker du at guttene og jentene får ulike tilbakemeldinger fra trenerne?	Hvordan da?
	Før renn, er det noe spesielt trenerne sier før dere skal starte?	
	Før dere skal avgårde på renn, hvordan snakker dere om rennet/rennene som kommer?	Hvordan snakker du med vennene dine om det?
<i>Skiskyting:</i>	Før renn er det jo mange tanker som fyker rundt, hva slags tanker har du i hodet?	
	Mange vil si at det krever ganske mye tøffhet for å kunne gå fort inn mot skyting og ikke få skjelven under stående, hva slags tanker har du i hodet når du går renn?	Fortell litt om ditt beste renn. Hvilke følelser fikk du da? (før/under/etter)
	Skyting og våpen er ofte en guttegreie, får du noen gang kommentarer på at du har valgt en "gutteidrett"?	Hva tenker du om det?
	Ofta har man skytekonkurranse guttene mot jentene på trening, er dette noe dere har på laget?	Fortell litt om det?
	Hvordan snakker gutta om dere hvis dere jentene vinner? Hvordan snakker dere jentene med hverandre hvis dere vinner? Hva gjør dere – har dere noen seiersdans?	Kan du fortelle om en gang det skjedde?
<i>Skiskytterjente:</i>	Og hvordan tror du gutter ville beskrevet en typisk skiskytterjente med 4 ord?	Er dette noe du tenker over når du er på trening?
	Hvordan ville du beskrevet en typisk skiskytterjente med kun 4 ord?	Hvilke ord tror du folk som ikke driver med skiskyting ville brukt?
	Tenk deg så at jeg ikke har peiling på skiskyting, hvordan skulle den perfekte skiskytterjenta vært?	

	Jeg har lagt merke til at det er svært populært med rosa for jenter som driver med ski og skiskyting, enig? Hvorfor kan det være tror du?	
	Mange jenter er opptatt av å se bra ut når de trener, er du opptatt av hvordan du ser ut når du trener eller er på renn?	Er det noe dere jentene snakker om? Hvordan da?
	Pleier du å sminke deg før trening eller renn?	Hva tenker du om de som gjør det/ikke gjør det?
<i>Kroppsideal:</i>	Dere trener i trange kondomdresser, synes du det er greit? Liker du det?	Hvorfor/hvorfor ikke?
	Hva tenker du om at det kalles kondomdress?	
	På renn er det ofte mange tilskuere, tenker du noen ganger på hvordan du ser ut når du går på ski eller på standplass?	Blir du stresset av det, eller er det greit selv om du tenker over det?
	Når jeg drev med skiskyting fikk vi jente ofte kommentarer fra gutta om at vi så bra ut i kondomdress. Hva slags kommentarer får dere?	Hvordan snakker dere jentene om disse kommentarene?
	Hvis man trener mye får man en del synlige muskler, mange snakker om at for eksempel Marit Bjørgen ser ut som en mann med alle sine muskler. Hva synes du om muskler?	Hvordan snakker dere om muskler og skiskytterkropp?
<i>Jente:</i>	Utenom trening hva slags tøy liker du å gå i da?	Hva liker du å finne på?
	Hvordan ville du forklart det å være jente med 4 ord?	Hvorfor disse ordene?
	Hva snakker dere om på en vanlig dag på skolen/hybelen/kantina?	
<i>Relasjoner: Foreldre</i>	Det er flest pappaer med på skiskytter-renn. Hvorfor tror du det er sånn?	
	Hvem følger mest opp skiskytingen hos dere?	Er begge foreldrene dine med på renn? Hvordan er det å ha med den/de?
	Hvordan snakker du med foreldrene dine om skiskyting?	Hvordan snakker du med mor/far? Hvordan snakker foreldrene dine om at du er skiskytter?
<i>(til 19åringene)</i>	Mange jenter slutter med skiskyting etter videregående, hvorfor tror du er slik?	Hvordan snakker dere jentene om videre satsing?
<i>Bakgrunn:</i>	Hvilken utdanning/jobb har foreldrene dine?	
	Hvor mange søsken har du?	Hva driver de med? Driver de også med skiskyting?

Vedlegg 5

Observasjonsguide

Observasjon vil foregå før, under og etter trening.

Det vil bli lagt vekt på å beskrive alt som skjer; hva det samtales om, hvordan utøverne samtaler med hverandre og trenere, hvordan og hvor de agerer i feltet.

Ting å legge merke til, notere under observasjon:

Hvordan ser arenaen ut?

Hvordan ser jentene ut?

Hvor er jentene, guttene, trenerne?

Hvordan beveger de seg på arenaen?

Hvor skifter de?

Hvor har de tingene sine?

Hvor er de på arenaen når de snakker sammen?

Hvem snakker sammen?

